

Původní název při založení spolku byl Volné sdružení literární Syrinx, pak Spolek literátů mladé generace Syrinx. – Myšlenka sdružit širší okruh nastupujících autorů vzešla ze spolupráce na vydávání a podobě listů *Letáky a Moderní život*, jehož 2. roč. se stal orgánem S. (především z iniciativy redaktora R. Haška). V lednu 1903 zde vyšlo oznámení o založení spolku a výzva Mladým literátům a přátelům mladého umění. Na valné hromadě 30. 1. byl deklarován cíl „soustřediti mladou generaci v jeden celek, přispívati k uplatnění mladých talentů a pracovati ku společnému cíli vydáváním účelných publikací a dobrých prací mladých autorů“; předsedou byl zvolen R. Hašek, místopředsedou J. Mahen, jednatelem J. Soukenka (pseud. Neklan), pokladníkem J. A. Hejzlar, zapisovatelem J. Mach, revizory Č. Neureutter a A. Ráž, výbor tvořili K. H. Hilar, V. Svatek, A. Velhartický a A. Zeman. Dalšími členy (uváděnými v *Moderním životě* a ve vzpomínkových pracích) byli: J. Brabec, J. E. Čeněk, L. Hájek (Domažlický), J. Hašek, V. Chaloupecký (pseud. Banjom), J. Krecar, L. Křikava, A. F. Lubas, J. Lukavský, E. Musil Daňkovský, G. R. Opočenský, O. Pertold, K. Pikart, Z. M. Radimovský, J. Skarlandt, L. Suchý, R. Těsnohlídek, K. Toman, Q. M. Vyskočil aj. Širší okruh příznivců a zejména platících členů se snažili představitelé S. zpočátku zajistit mezi středoškolskými studenty.

Sdružení vzniklo ze studentské kavárenské společnosti a z literárních večírků nejmladších autorů na počátku století. Bylo především výrazem mladistvých snah po sebeuvědomění a praktickém uplatnění v literárním životě, chyběl však umělecký program, který by spojoval různorodé, převážně dosud nevyhraněné autorské typy a tendence (návraty k lumírovské poetice, sklon k eklecticismu a sentimentalitě, návaznost na dekadentně symbolistní stylizaci 90. let, proti tomu přiblížení ke každodennímu životu i sklon k satíře). Z proklamovaných cílů S. uskutečnil pouze malou část: vydal (nákladem *Moderního života*) v Edici spolku literátů mladé generace S. sbírku F. Gellnera *Radosti života* (od knihy A. Zemana *Máří Magdalská* se již distancoval) a uspořádal přednášky, např. J. Soukenky k jubileu J. Vrchlického (vyšla v *Moderním životě* 2, s. 84) s recitací veršů J. Lukavského. Vnitřně nejednotné seskupení se po několika měsících rozpadlo, jednotliví literáti se vydali vlastními

cestami: mnozí psali do obdobně zaměřeného časopisu *Srdce*, posléze se přiklonili k listům starší generace (*Lumír*, *Květy*, *Zvon*, *Moderní revue* aj.), někteří se stali významnými postavami předválečné literatury bohémského ražení.

LITERATURA: an.: S., spolek nejmladších aspirantů spisovatelských..., *Časopis pokrokového studentstva* 6, 1902/03, s. 111; an.: Nejnovější sdružení literárních nemluvňat, *Přehled* 1, 1902/03, s. 219; ● L. Horák (A. Procházka): Generace, *MR* 1902/03, sv. 14, s. 161 → České kritiky (1912), k tomu polemika: J. Soukenka a ZYX (R. Hašek), *Moderní život* 1903, s. 59, L. H. (A. Procházka), *MR* 1902/03, sv. 14, s. 277 ●; an.: Spolek..., *Čas* 1. 2. a 1. 3. 1903; F. Gellner: Drobnosti z oboru umělecké živnosti, *LidN* 18. 1. 1913 → *Spisy* 3 (1928); L. Hájek in *Z mých vzpomínek na Jaroslava Haška* (1925); J. Mach: Počátkové našeho básnictví, sb. *Mahenovi* (1933); A. Pražák in J. Mach: *Básně* (1933); J. Mahen in *Kapitola o předválečné generaci* (1934); Enrico (G. R. Opočenský): S. a její krátký život, *PL* 11. 9. 1936; J. Hašek: Vzpomínky na spolek literátů S., *Politické a sociální dějiny Strany mírného pokroku v mezích zákona* (1963); R. Pytlík in *Toulavé house* (1971, s. 98; upr. vyd. 1998, s. 93); L. Merhaut in *Cesty stylizace* (1994, s. 180).

lm

Vilém Szpyk

* 21. 6. 1902 *Domažlice*

† 7. 1. 1939 *Praha*

Básník ovlivněný moderními básnickými směry 20. let, prozaik, překladatel, publicista; tvůrce fotomontáže k literárním textům.

Podepisoval se také J. M. Szpyk. – Syn dlaždiče pocházejícího z Polska. Studium na domažlickém reálném gymnáziu zahájil 1913 (šestou třídu opakoval; učitel češtiny E. Strejček, publikující v regionálním tisku), přerušil je 1921 odchodem do Francie, kde se živil příležitostnou prací. Po návratu v Domažlicích maturoval (1922), poté v obtížné finanční situaci vystudoval práva v Praze (1926), na přelomu 1924–25 však opět odjel do Francie (v železárnách v Creusot si vydělával jako tlumočník českých dělníků). Již jako gymnazista otiskl verše ve studentském časopise *Tusta*, záhy také začal překládat z francouzštiny. 1933 byl krátce redaktorem plzeňského obrázkového týdeníku *Život na dlani*, současně redigoval divadelní časopis *Ozvěny Vlasty Buriana*. 1934 bez fi-

naněních prostředků (a odborných znalostí) založil a redigoval čtrnáctideník Hospodářské hovory a CORPS (tj. Correspondance Pragoise, obsahovalo drobné zprávy z politiky, kultury, hospodářství, často i zprávy senzační). V té době však onemocněl tuberkulózou, pokusil se ještě léčit u své sestry v rodišti, po návratu do Prahy nemoci podlehl.

Ve svém díle S. asimiloval (často jen mechanicky) poetiku literárních směrů 20. a 30. let. Převažujícím autorským gestem byla silná lyriзация, i v próze a dokonce i v publicistice, příznačný byl též silný sociální akcent, sociální utopismus (jdoucí až k mesianismu), exotismus a vnější modernistický vzhled, podporovaný vlastními výtvarnými snahami. V knižní prvotině *Koráby v hlubokých očích* se mísily vlivy expressionismu a poetického primitivismu (také J. Wolkra). Ve vlastní úpravě S. vydal *Labutí píseň*, básnickou symfonii o životě a smrti v pěti zpěvech. Tato i další S. sbírky (*Bolest krásné naděje* a *Líheň*) eklekticky spojovaly vlivy poetismu, zvláště poezie raného V. Nezvala, K. Biebla a pak i jejich surrealizující poetiky; v básních z tohoto období ustoupila navíc expresivní rozbitost melodicky vyjádřené nálade tesknosti. S. usiloval o vizuální ozvláštnění svých děl (mnohdy jen vnějškově efektní), o využití moderní typografie, barevného písma. Svě knihy zdobil vlastními fotomontážemi (tzv. fotosyntézy), razil také novou formu recitace moderní poezie (související s dobovým úsilím E. F. Buriana), tzv. troubadour filharmonii. S. román *Vysoké napětí*, lyriзованá modernistická próza o vztahu zápasníka a číšnice, vznikl pod vlivem jeho překladu dadaistického románu Cholera J. Delteila a „bosácké“ novely Kyra Kyralina od P. Istratiho. Příklon k epizaci a k tvorbě pro širší čtenářské vrstvy představoval jednak román *Selská madona*, příběh vraždy motivovaný svárem dvou selských rodin, jednak časopisecky publikovaný detektivní román *Ukradený smích* o senzační loupeži spisů pojednávajících o nebezpečné zbraní. – V časopisech a novinách, většinou v přílohách (zvláště Nár. osvobození, Rudé právo) S. publikoval kromě básní drobné prózy a publicistiku, např. reportáže, črty, causerie, fejetony aj., též fotomontáže.

ŠIFRY: R., r., RE, Re., RE., s., Sk, V. S., vsz., vsz., -yk.; (dub.): Hana S. (Život na dlani), SINUS, TANGENS (Hospodářské hovory), Veska (Život na dlani). ■ PŘÍSPĚVKY in: Apollon (1923); Avantgarda; Cesta

(1926); CORPS (1935); Českosl. republika (1925, příl. Nedělní čtení); Čin (1932); Hospodářské hovory (1934–35; 1935 články s hospodářskou tematikou, mj. přetisky pasáží z CORPS); Kohoutek (1928); Letem světem (1927–28); Lit. rozhledy (1926); Nár. osvobození (1925, 1928, 1930–32, i příl. Hodina); Ozvěny Vlasty Buriana (1933–34); Pors; Pramen (Plzeň 1922–26; 1922 básnický debut); Právo lidu (1925, 1930–31; 1931 úryvek z R. Závrat); Rudé právo (1925–28, převážně příl. Dělnická besídka); Topičův sborník (1926, Rp Plán Paříže, překl. P. Istrati: Noc v bažinách); Život na dlani, pokr. Západočes. život (Plzeň 1933, mj. ukázky fotomontáží, reportáží, č. 1–9 R. Ukradený smích); – posmrtně: ant. Zapadlo slunce za dnem, který nebyl (2000, ed. I. Wernisch). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Koráby v hlubokých očích (BB 1924); Vysoké napětí (R 1926); Tajemství (B b. d., 1927); Labutí píseň (BB 1930); Líheň (BB 1933, vyd. jako samost. příl. čas. Ozvěny Vlasty Buriana); Bolest krásné naděje (BB 1933, obs. i Labutí píseň); Selská madona (R 1933). – *Překlady*: P. Istrati: Kyra Kyralina (1926, s překladem předml. R. Rollanda); J. Delteil: Cholera (1926); H. de Balzac: Eugenie Grandetová (1929; obs. i překl. J. Čep: Venkovský lékař); J. a J. Tharaudové: Růže Saronská (1930). ■ REDIGOVAL *časopisy*: Život na dlani (1933, duben–květen, 5 čísel), Ozvěny Vlasty Buriana (1933–34), Hospodářské hovory (1934–35; 1. roč., říjen–prosinec 1934, 6 čísel; 2. roč., leden–prosinec 1935, 21 čísel), CORPS. Correspondance Pragoise. Všeobecné tiskové zpravodajství (1935, říjen–listopad, 27 čísel). ■

LITERATURA: ● ref. Koráby v hlubokých očích: J. Krecar, MR 1923/24, sv. 39, s. 257; J. V. Sedlák, Kritika 1924, s. 256; F. Götz, NO 14. 6. 1924 ●; ● ref. překl. P. Istrati: Kyra Kyralina: A. C. Nor, Host 5, 1925/26, s. 313; E. Váček, Pramen 6, 1925/26, s. 313; vz. (V. Zelinka), Zvon 26, 1925/26, s. 700 ●; vz. (V. Zelinka): ref. Vysoké napětí, Zvon 27, 1926/27, s. 445; vp. (V. Prokúpek): ref. Labutí píseň, Venkov 4. 6. 1929; O. Š. M. (O. Storch-Marien): Před nedávnem byl u mne mladý muž... (kritika S. vydavatelské činnosti), RA 6, 1930/31, s. 25 → upr. in Ohňostroj (1969, s. 412); ● ref. Selská madona: K. Sezima, Lumír 59, 1932/33, s. 536; K. (K. Z. Klíma), Čes. slovo 16. 7. 1933; V. Brtník, Venkov 21. 8. 1934 ●; ● ref. Líheň: P. G. Hlbina, Elán 4, 1933/34, č. 4; V. H. (Z. Kalista), Lumír 60, 1933/34, s. 231; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 34, 1933/34, s. 405; G. (F. Götz), Nár. osvěta 1. 2. 1934 ●; ● ref. Bolest krásné naděje: pgh. (P. G. Hlbina), Elán 4, 1933/34, č. 7; Btk. (V. Brtník), Venkov 8. 4. 1934; A. Černík, Čin 1934, s. 423; V. H. (Z. Kalista), Lumír 61, 1934/35, s. 57 ●; -ý. (K. Nový): Jepicovité časopisy a revue (glosa o S. vydavatelské aktivitě a o jeho poetických montážích), NO 1. 5. 1934; J. F. Urban in Udolím Radbuzy (1941, s. 28) + Uštvaný básník, Život Plzeňska 1950, s. 81; (ra). (V. Viktora): Hledal svérázný tón (k 80. výr. nar.), Pravda 24. 6. 1982; J. Holý: Zamyšlení u hrobu básníka, Domažlický deník 14. 1. 1995.

vfr

František Šádek

* 15. 7. 1862 *Bělá u Turnova*† 18. 2. 1947 *Praha*

Plodný překladatel próz romanticko-dobrodružného nebo milostně sentimentálního rázu.

Po základní škole a maturitě na učitelském ústavu v Jičíně (1882) nastoupil pedagogickou dráhu ve Vyskeři u Turnova, delší dobu působil v Pecce, kde se také oženil, a v Lázních Bělohrad. Od 1894 učil v Sobotce a 1900 se tam stal ředitelem měšťanské chlapecké školy; 1921 přesídlil do Prahy-Vršovic a až do důchodu působil jako ředitel měšťanských škol v Nuslích. Zemřel na oboustranný zápal plic; pohřben byl do rodinné hrobky na Vinohradském hřbitově.

Překladačtelské činnosti se Š. věnoval až od doby 1. světové války, patrně v souvislosti s hmotnou rodinnou situací. Současně s příspěvky pro nedělní zábavné přílohy českých deníků začal publikovat své práce i knižně. Tlumočil nejprve z němčiny, polštiny a angličtiny a prostřednictvím těchto jazyků pronikl i k dalším literaturám: ruské, norské, maďarské, francouzské, v časopisech i italské a rumunské. Zatímco mezi jeho časopiseckými překlady se najdou i díla významnějších autorů (A. France, P. Loti, U. Sinclair, A. I. Kuprin, M. Jókai, F. Molnár, K. Przerwa-Tetmajer, L. Reboreanu), jeho knižní publikace nesené do značné míry nakladatelským komerčním zájmem zahrnovaly hlavně romanticky exotickou a dobrodružnou literaturu ze života Eskymáků, z prostředí Divokého západu, Afriky a Austrálie i sentimentální dívčí četbu. Z ostatní literatury větší čtenářskou pozornost zaslouženě vyvolaly převody soudobých děl U. Sinclaira a A. Theurieta.

PSEUDONYM, ŠIFRA: F. Šadek; F. Š. ■ **PŘÍSPĚVKY** in: Čes. slovo (1926, 1934); Malý čtenář (1932–35); Módní revue (1928); Nár. osvobození (1926); Nár. listy (1915); Nár. politika (1922–23); Právo lidu, i Večerník PL (1925–32); Rozkvět (1921); Světozor (1931–32); Tribuna (1923–25); Venkov (1939). ■ **KNIŽNĚ**. *Překlady*: E. Gerhart: Předlohy pro odborné kreslení... (1897); M. Formont: Benátská kněžna (b. d., 1915); F. Gerstäcker: Lovy na medvědy na Divokém západě (1916); B. Kern: Osudná výprava k severnímu pólu (b. d., 1916); F. W. Primer: V australských houštinách (b. d., 1916); E. Schöyen: Bílá otrokyně (1916); J. M. Francis: Postrach džungle (1917); F. Bronsart von Schellendorf: Z afrických ste-

pí a pralesů (1917); F. R. Scott: Sibiřský pračlověk (1917) + Dobrodružství páně profesorova (1920, s B. Mládkem); Ch. L. Panknin: Průchod Venuše sluncem (1918); H. Caine: Věčné město (1920, pseud. F. Šadek); A. Theuriet: Kytice růží z Jericha (1920) + Divoška (1922) + Nebezpečná kráska (1922); P. Maël: V omylu lásky (1922); J. Rameau: Magdaléniny vlasy (b. d., 1922); E. Daudet: Paní vyslancová (1923); F. Stevenson: Výlety do říše včel (b. d., 1923, i upr.); J. Gorlic: Mučednice (1923) + Nevěsta z Titanicu (b. d., 1923) + Tichá trpitelka (1926); A. C. Doyle: V otravném proudu (1924); E. Mikkelsen: Eskymák Sachavachiak (b. d., 1924) + John Dale, „Admiral“ (1926); K. Niemiricz: Sokyně (1925); U. Sinclair: Otroctví (1925) + Po katastrofě (1925) + Bitva (1925); A. N. Tolstoj: Kráska z Marsu (1925); G. Cliford: Král prérie (1926); F. H. Dominik: Východ proti Západu (1926); R. J. W. Haris: Čarovný sen (1926); P. N. Krasnov: U stupně božího trůnu. Amazonka pustiny (1927); H. Courths-Mahler: Čistá láska vítězí (b. d., 1927) + Bez tebe nelze mi žít (b. d., 1928); L. Stein: Třetí manželství (b. d., 1927) + Kdo láskou netrpěl (b. d., 1928); F. Lehne: Zklamané srdce (1927) + Či dítě jsem? (1929) + Na bludné cestě (1930); M. Corelli: Horská kráska (1928); M. Elzer: Vše pro lásku (b. d., 1928); O. Hanstein: Milá malá Limokoa (1928) + Rozmarná seňorita (1928) + Ostrov minulosti (1935); A. Marczynski: Otrokyně z Long Islandu (1929) + Prokletá loď (1929) + Černá země (1929) + Bílé stíny tajemného ostrova (1934) + Láska a msta havajské princezny (1934); E. Friesen: Teddy, tulák gentleman (1931); G. Leichner: Hrdinný Eskymák (1936); W. B. Moverly: Dívka z boží milosti (1938). ■

LITERATURA: K. Bílek in Kdo byl kdo v dějinách Sobotce (1995).

mhs

Bohumil Šafář

* 15. 8. 1890 *Vysočany (Praha-V.)*† 30. 3. 1945 *Terezín*

Překladatel z francouzštiny, němčiny a angličtiny, příležitostný básník, dramatik a prozaik, socialistický a komunistický orientovaný publicista.

1903 přestoupil do tercié reálky v Kladně, na níž 1909 maturoval. Poté studoval na pražské univerzitě filozofii a moderní filologii; studia nedokončil. 1912 a 1914 pobýval v Paříži. Od 1913 pracoval jako redaktor kladenského sociálnědemokratického listu Svoboda, 1916 přešel do prostějovského Hlasu lidu (do 1918). Po převratu byl zaměstnán v dalších sociálnědemokratických, posléze komunistických pe-

riodikách: Sociální demokrat (1919–21), Železniční zřízenec (1920), Sršatec (1920–21), Komunista (1921), Rudé právo (1921–30), Reflektor (1927–28). Od 1932 byl redaktorem v Čes. slovu a dalších listech vydávaných Melantrichem (v Moravském slovu 1935–36). Ve 30. letech spolupracoval s intelektuály z česko-židovského hnutí. Za okupace byl internován a zemřel v koncentračním táboře v Terezíně.

V první polovině 10. let publikoval časopi-secky poezii, především 1912 v Besedách Času několik lyrických vyznání spojených do cyklu apostrof duše. Oproštěná symbolika bolesti vyústila v křesťanském citovém naivismu stylizovaném jako náboženský prožitek dítěte. Záhy se zaměřil na překlady z francouzštiny (ve 30. letech příležitostně i z němčiny a angličtiny; H. R. Knickerbocker, B. Traven). Překládal především společenskokritickou prózu s velkoměstskou tematikou (Ch.-L. Philippe, H. Barbusse, A. France, R. Dorgèles, A. Daudet, H. Houssaye, F. Molnar, O. Mirbeau) a s náměty z dělnického hnutí (R. Tressal), ale i tvorbu romantiků (A. de Vigny, P. Mérimée). Jediným Š. původním dramatickým pokusem byla milostná historie rámovaná pražskými boji v červnu 1848 nazvaná *Rok 1848*; dva scénické výjevy odehrávající se těsně před Windischgrätzovým útokem a krátce po něm demonstrují se zřejmou agitační intencí střetnutí osobních zájmů a vypočítavosti s oddaností vlastenecké revoluční ideji, jež předčí i vášnivě citové vzplanutí. V rámci dlouholeté redaktorské činnosti psal Š. rovněž causerie a fejetony a věnoval se divadelní kritice a publicistice, v nichž prosazoval ideje související s jeho politickou orientací: nejprve sociálnědemokratickou a komunistickou (1921 spor s vedením železničních odborů, v knize *Marxistická levice* zaznamenal historii emancipace marxistické levice v českosl. sociální demokracii), později spíše socialistickou.

ŠIFRY: B. Š., bš, Ilf, ilf (obojí Čes. slovo), Ilf., ilf., ILF., (ilf), JLF., Š.–. ■ PŘÍSPĚVKY in: Ahoj; Besedy Času (1911–13; 1912 překl. H. Houssaye); Besedy lidu (1915, překl. A. Daudet); Čes. slovo (od 1932, i Večerník Čes. slovo); Čin (1929–32; 1930 překl. H. Barbusse, 1931 překl. H. R. Knickerbocker); Dělnický rodinný kalendář (1928); Eva; Hlas lidu (Prostějov 1916–18); Kalendář českožidovský (1931); Komunista (1921–22); Lit. noviny (1931), Mor. slovo (Brno 1935–36); Nár. osvobození (1930, 1932; 1932 překl. B. Traven, H. Barbusse); Plán (1929–30); Právo lidu

(1912, 1914–15, 1920–25, i Večerník PL; 1912 překl. O. Mirbeau, 1914 překl. A. de Vigny, P. Mérimée); Reflektor (1927–29); Rudá zář (1925–26); Rudé právo (1920–31, i Večerník RP; 1921 a 1928 překl. H. Barbusse, 1923 překl. F. Molnar, 1931 překl. B. Traven); Sobota (1933, 1936); Sociální demokrat (1919–21); Sršatec (1920–21); Svět (1919); Svoboda (Kladno 1913–16); Telegraf (1933); Tvorba (1929–31); Železniční zřízenec (1920). ■ KNIŽNĚ. *Drama*: Rok 1848 (b. d., 1926, prem. 1921). – *Překlady*: Ch.-L. Philippe: O kováři a nevěstce 1. Tatík koroptvička (1923, s překl. A. Macka); A. France: Historie našich dnů 2. Proutěná panna (1925); R. Dorgèles: Krčma u Krásné paní (1930); R. Tressal: Nepřátelé sebe samých (1931); J. M. Frank: Život jedné z nás (1932). – *Ostatní práce*: Marxistická levice 1 (1923). ■ REDIGOVAL *periodika*: Železniční zřízenec (1920), Sršatec (1920–21, do č. 36), Rudá zář (1925–26 do č. 18), Večerník Rudého práva (1925 od č. 18), Reflektor (1927–29, s J. Seifertem, poté s F. Píškem; 1927 přil. 1. Máj 1927, po konfiskaci 2., opr. vyd.), Mor. slovo (červen 1935 – duben 1936); *kalendář*: Dělnický rodinný kalendář na rok 1928 (b. d., 1927). ■

LITERATURA: ● ref. Rok 1848: H. (J. Hora), Večerník RP 15.3.1921; O, PL 1.7.1921 ●; F. L. (Lukáš): ref. překl. R. Dorgèles, Čin 2, 1930/31, s. 833; vbk. (V. Běhounek): ref. překl. R. Tressal, Dělnická osvěta 1931, s. 274; ● ref. překl. J. M. Frank: A. C. Nor, Rozhledy 1932, s. 55; M. M. (Majerová), Čin 5, 1933/34, s. 285 ●.

mhs

Karel Šafář

* 28. 1. 1889 *České Budějovice*

† 3. 6. 1970 *České Budějovice*

Překladatel především francouzské, též italské literatury, autor objevených překladů z turečtiny a arabštiny; člen skupiny překladatelů Jihočeská Theléma, soustředěné na převod díla F. Rabelaise.

Křtěn Karel Jan. – Syn truhláře, matka byla praneteř obrozenského básníka J. V. Kamaryta. Již od 11 let si Š. musel přivydělávat kondicemi (otec mu zemřel 1894). Absolvoval česko-budějovické gymnázium (mat. 1908). Pro nedostatek finančních prostředků nemohl studovat na orientálním oddělení Konzulární akademie ve Vídni, vystudoval romanistiku, germanistiku a orientalistiku (především arabštinu, perštinu a turečtinu) na pražské univerzitě (byl zde ovlivněn zejména P. M. Haškovicem a R. Dvořákem); prostředky ke studiu získával i překlady a už jako student se aktivně

účastnil práce Jihočeské Thelémy. Po ukončení studií (1912 němčina a francouzština, 1913 orientalistika) působil od 1914 až do odchodu do penze na konci 40. let jako učitel němčiny a francouzštiny na dívčím gymnáziu v Čes. Budějovicích, s výjimkou studijního pobytu v Orientálním ústavu v Římě (1920), škol. roku 1921/22, kdy učil na reálce v Lipníku n. Bečvou a dočasněho penzionování za protektorátu (1943–45). Po 1. světové válce působil též jako tlumočnický italské kontrolní komise a delimitační komise (1918–19) a zasloužil se o navázání kulturních styků mezi Československem a Itálií (oceněn Kavalírským řádem Italské koruny). 1928 se oženil. V 60. letech učil arabštinu a italštinu na jazykové škole v Čes. Budějovicích a v 2. polovině 60. let se zde stal oficiálním překladatelem z italštiny u krajského soudu. Hodně cestoval, navštívil arabské země a častěji pobýval v Itálii. Podílel se na organizaci kulturní a osvětové činnosti v Čes. Budějovicích, např. v odbočce Alliance Française, v sekci Istituto di Cultura Italiana, spoluzaložil odbočku vydavatelství Družstevní práce (1945–48 byl jejím předsedou). Pro nakladatelství Družstevní práce psal od 30. let lektorské posudky, zejména na italské knihy, byl členem Kruhu překladatelů (od 1951). Udržoval přátelské styky s řadou spisovatelů (P. Bezručem, J. Haškem, J. S. Macharem, A. Skoumalem, L. Stehlíkem, Z. Šmídem aj.) i výtvarníků (např. K. Štěch, A. Träger). Ke konci života byl nemocen, poslední půlrok strávil v sanatoriu v Hrudkově (Vyšší Brod u Čes. Krumlova).

Takřka celý život Š. věnoval překládání díla F. Rabelaise: již za vysokoškolských studií se stal jedním ze zakládajících členů kroužku Jihočeská Theléma, seskupeného kolem P. M. Haškovce a soustředěného na přetlumočení románu Gargantua a Pantagruel. Práci předcházela všestranná příprava (analýza díla, studium pramenů a interpretací, porovnání s převody do jiných evropských jazyků). Š. vedl konečnou redakci celého překladu a spolu s J. Rejlkem dílo opatřil podrobnými poznámkami a vysvětlivkami; později spolu s ním a s J. Kopalem též několikrát práci revidoval. Z francouzštiny Š. přeložil i řadu dalších děl (popř. ukázek z nich) od středověku po moderní literaturu. Pro Vilímkovu řadu 1000 nejkrásnějších novel tlumočil D. Diderota, F. R. de Chateaubrianda, J. J. Rousseaua, G. Sandovou, Voltaira aj.; později vydal překlad Bédierovy

adaptace Tristana a Isoldy, který připravoval již za vysokoškolských studií, Heptameron královny Navarrské, Smrt vlka od A. de Vigny aj. Svoji erudici uplatnil v pečlivých překladech ukázek z Příběhů tisíce a jedné noci (Povídka o králi..., Sindibád, Příběh o jinochu a smutných starcích) a hlavně v Šprýmech hodži Nasr-ed-dína efendiho, které přeložil přímo z turečtiny a tureckých dialektů (toto dílo zevrubně prostudoval ke své nerealizované doktorské práci). – V pozůstalosti se nachází rukopis překladu Života Mohamedova od É. Dermenghema a knihy B. Masciho Ve službách lidského života; rukopis překladu Vauvenguesových Réflexions et maximes se ztratil.

PSEUDONYMY: Emil Ivin, Jihočeská Theléma (kolektivní pseud. překladatelů Rabelaisova románu Gargantua a Pantagruel), J. K. Anilam (Nové cíle). ■ PŘÍSPĚVKY in: Dialog (1960–61; 1960 Habent sua fata libelli); Nové cíle (Čes. Budějovice 1907, překl. M. Maeterlincka, pseud. J. K. Anilam); Panoráma (1932, K překladu šprým Nasr-ed-dína efendiho); Sborník prací věnovaný památce prof. dr. P. M. Haškovce (Brno 1936); po 1. světové válce přispíval též do severoitalských novin. ■ KNIŽNĚ. *Práce o literatuře*: Poznámky a vysvětlivky k Rabelaisově knize Život Gargantuův a Pantagruelův (1931, s J. Rejlkem). – *Překlady*: M. M. de La Fayette: Kněžna de Clèves (1910, pseud. Emil Ivin; upr. vyd. 1959, pod vl. jm.); M. Maeterlinck: Pohřbený chrám (1911); Marguerite D'Angoulême: Novela sedmdesátá (b. d., 1911, in 1000 nejkrásnějších novel, sv. 14) + Heptameron novel převznešené a přeslavné princezny Marguerite d'Angoulême, královny Navarrské (1932); Povídka o králi, jeho synu, vezíru a otrokyni (b. d., 1911, in 1000 nejkrásnějších novel, sv. 28); F. R. de Chateaubriand: Epizoda o Velledě (b. d., 1912, in 1000 nejkrásnějších novel, sv. 29); C. Lemonnier: Ve svěžím srdci lesa (1912); F. Rabelais: Hrůzyplný život velkého Gargantua, otce Pantagruelova, složený kdysi panem Alcofrisbasem, filozofem kvintesence (1912, s jinými, kolekt. pseud. Jihočeská Theléma) + Život Gargantuův a Pantagruelův (1931, s jinými, kolekt. pseud. Jihočeská Theléma, úplný překlad; t. r. vyd. ukázka jako novoročenka s tit. Několik kapitol ze života Gargantuova a Pantagruelova; 1953 vyd. s tit. Gargantua a Pantagruel, zrevid. s J. Kopalem a J. Rejlkem; revid. vyd. 1962 a 1968); D. Diderot: Příběh paní De La Pommeraye a markýza des Arcis (b. d., 1913, in 1000 nejkrásnějších novel, sv. 52); J. J. Rousseau: Dumy samotářského chodce (1913); G. Sand: Markýza (b. d., 1913, in 1000 nejkrásnějších novel, sv. 57); É. About: Pozemky na prodej (b. d., 1914, in 1000 nejkrásnějších novel, sv. 93); L. Pergaud: Tragická příhoda lišáková (b. d., 1914, in 1000 nejkrásnějších novel, sv. 94);

Sindibád (b. d., 1914); Voltaire: Bílý býk (b. d., 1916, in 1000 nejkrásnějších novel, sv. 100); P. A. F. Ch. de Laclos: Nebezpečné poměry (1914); E. Renan: Vzpomínky z dětství a jinošství (1925); J. Bédier: Román o Tristanovi a Isoldě (1929); Šprýmy hodži Nasr-ed-dína efendiho (1932); Příběh o jinochu a smutných starcích (b. d., 1939); R. Bacchelli: Mlýn na Pádu 3. Starý a věčně nový (1943); A. de Vigny: Smrt vlka (1945); – posmrtně: Ch. L. de Montesquieu: Pravdivá historie (1983). ■

BIBLIOGRAFIE: J. Mikušovičová: K. Š. (Krajská knihovna v Čes. Budějovicích 1976). ■ LITERATURA: J. Makovcová: K. Š. (1889–1910). Soupis osobního fondu (LA PNP 1995). ■ ● ref. překl. F. Rabelais: Hrůzoplýný život...: A. M. (Macek), Akadémie 16, 1911/12, s. 311; Ant. Veselý, Čes. revue 5, 1911/12, s. 506; an. (F. X. Šalda), Novina 5, 1911/12, s. 414 → KP 9 (1954); Plan., Studentská revue 5, 1911/12, s. 244 ●; ● ref. překl. Sindibád: J. Ledr, Úhor 1914, s. 146; an., Zvon 15, 1914/15, s. 71; K. V. (Velemínský), Naše doba 22, 1914/15, s. 260; R. (V. Červinka), Zlatá Praha 32, 1914/15, s. 22 ●; -š- (F. S. Procházka): ref. překl. J. Bédier, Zvon 30, 1929/30, s. 350; J. Rejlek: Jak jsme překládali Rabelaise, Panoráma 8, 1930/31, s. 148; B. V. (Václavek): ref. Poznámky a vysvětlivky..., Index 1931, s. 109; ● ref. překl. F. Rabelais: Život Gargantuův a Pantagruelův: an., Telegraf 28. 3. 1931; P. Eisner, Prager Presse 14. 8. 1932, příl.; M. H. (Haller), Linie 1, 1931/32, s. 1 ●; ● ref. překl. Šprýmy hodži Nasr-ed-dína efendiho: M. H. (Haller), Linie 2, 1932/33, s. 9; N. A. Mardirossian, Panoráma 10, 1932/33, č. 1; J. Mahen, tamtéž, č. 7 ●; Dr. B. L. (Lifka): ref. překl. A. de Vigny, Marginálie 1946, s. 36; ● k sedmdesátinám: B. Milčan (Mühlstein), LitN 1959, č. 4; K. Nedobitý, Českobudějovický kulturní kalendář 1959, únor; M. Haller, Dialog 1960, s. 81 ●; J. Kopal in F. Rabelais: Gargantua a Pantagruel (1962); A. Jakeš: Poklady Orientu, Jihočes. pravda 22. 4. 1967; ● k osmdesátinám: J. Jelínek, Svoboda 25. 1. 1969; J. Seifert, Jihočes. pravda 28. 1. 1969; L. Stehlík, tamtéž; an., Svob. slovo (venkov) 29. 1. 1969 ●; ● nekrology: A. Jakeš, Jihočes. pravda 9. 6. 1970; V. Braun, Výběr z prací členů Historického kroužku při Jihočes. muzeu v Čes. Budějovicích 1970, s. 1 ●; K. Nedobitý: Výročí překladatele, Jihočes. pravda 1. 2. 1974; V. Braun in Ediční činnost členů Družstevní práce v Českých Budějovicích 1938–1948 (1982); Z. Mráz: Sto let od narození K. Š., Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočes. muzeu v Čes. Budějovicích 1989, s. 34 + (šifra zm) Z galerie jihočeských spisovatelů, Deník Jihočes. pravda 20. 8. 1991; D. Blümllová: Ze zákulisí překladu Rabelaisova románu Gargantua a Pantagruel... (s citací Š. dopisu z 1930), Jihočeský sb. historický 1993, s. 177; J. Makovcová: Jihočeský Theléman K. Š. (1889–1970), Jihočeský sb. historický 1995, s. 131 (s citacemi z Š. koresp.); J. Bečka: Žáci Rudolfa Dvořáka, Nový Orient 1995, s. 77; D. Blümllová in Sto tváří z jihočeské kulturní historie (2000, s. 271).

ik

Pavel Josef Šafařík

* 13. 5. 1795 *Kobeliarovo* u Rožňavy (Slovensko)

† 26. 6. 1861 *Praha*

Slavista evropského významu, zastánce ideje slovanské a československé jednoty; svým dílem, které bylo ovlivněno dobovým romanticky nacionalistickým postojem, poukázal na starobylost Slovanstva a jeho podíl na vývoji evropské kultury. Básník spojující klasicistní veršový ideál s romantickou subjektivitou a vlastenectvím, překladatel básní, literární teoretik uvažující o ideálním prozodickém systému (časomíra), který by povzněl českou a ostatní slovanskou poezii k evropské básnické úrovni, sběratel lidových písní, badatel v oboru dějin české literatury, obhájce Rukopisů a vydavatel starých českých i slovanských literárních památek.

Š. příjmení bylo psáno ve třech základních formách: pomadařštěné Šafáry (užíval ji Š. otec a Š. sám v mládí), resp. Šafary, Schaffary, slovenské Šafárik (Schaffarik, Schafarik) a české Šafařík (Ssafarzik, Szafarzik). Křestní jméno slovensky psáno Pavol Jozef, sám se ojedinele (Prvotiny pěkných umění) podepsal Jozef Jarmil. – Poslední z pěti dětí učitele, později protestantského kazatele v Kobeliarově; po smrti Š. matky (1812) se otec znovu oženil. Základy vzdělání získal Š. doma, 1805–08 studoval na nižším gymnáziu v Rožňavě, 1808–10 na vyšším gymnáziu v Dobšíně (výborný prospěch mu umožnil ukončit studium o rok dříve) a 1810–14 na evangelickém lyceu v Kežmaroku (klasická filologie, základy práv a přírodních věd); významný vliv na něho měl profesor literatur J. Genersich, stoupenec filozofie J. G. Herdera. Studium, četba (zvláště antická a současná německá a česká literatura, Jungmannovo pojednání O jazyku českém) a přátelské kontakty se slovenskými a slovanskými studenty (počátek přátelství s J. Benediktím) přispěly k formování Š. národního a slovanského uvědomění a vedly ho i k samostatné básnické tvorbě. 1814–15 působil jako vychovatel v Kežmaroku, 1815 odešel na univerzitu do Jeny (cestou se seznámil s J. Palkovičem, J. N. N. Hromádkem a J. Dobrovským), aby se připravoval na dráhu protestantského duchovního (přednášky stoupence protestantského racionalismu J. Ph. Gablera, filozofů J. F. Frieše a L. Okena, historika H. Ludena, literárního historika H. C. A. Eichstäda aj.; četba J. G. Herdera, J. G. Fichta, G. E. Lessinga). Pod vlivem probíhajícího národněobrozenského pro-

cesu v Německu se zamýšlel nad postavením slovanských národů a snažil se přispívat českému a slovenskému národnímu hnutí. Udržoval kontakty s buditeli, přispíval do vídeňských Prvotin pěkných umění a Palkovičova Týdeníku básněmi, překlady a odbornými pracemi o literatuře, zabýval se prozodickou problematikou české poezie (korespondence s F. Palackým) a inicioval sběr slovenských lidových písní v Uhrách (1818 přeložil pro J. W. Goetha několik slovanských písní do němčiny). Po ukončení studia odešel 1817 do Bratislavy (cestou navštívil v Lipsku klasického filologa J. G. Hermanna, s nímž konzultoval vhodnost časomíry pro slovanské jazyky, a sblížil se s J. Jungmannem a jeho stoupenci v Praze) a dva roky tu působil jako domácí vychovatel v rodině oravského župana L. Kubínyiho (prátelství a spolupráce s F. Palackým a J. Benediktim). Na podzim 1819 přijal z existenčních důvodů místo ředitele a profesora na pravoslavném gymnáziu v srbském Novém Sadě (zahajovací projev *Novi Graeci non uniti ritus gymnasii neoplantensis auspicia feliciter capta*, tj. K šťastnému zahájení školního roku na gymnáziu řecké pravoslavné obce v Novém Sadu, představuje Š. pedagogické názory); na funkci ředitele musil 1825 z konfesijních důvodů rezignovat. 1822 se oženil s J. Ambrózyovou; z 11 narozených dětí se jen 4 dožily dospělého věku; syn Vojtěch Š. (1831–1902, významný chemik) se po smrti Š. zasloužil o vydání jeho díla, dcera Božena se 1853 provdala za literárního historika a politika J. Jirečka; synovec Jan (Janko) Š. (1814–1876), lékař a historik, působil jako kustod knihovny Nár. muzea v Bělehradu. V Novém Sadu se Š. začal orientovat na slavistiku: shromažďoval materiál na velkou syntetickou práci o Slovanech a kontaktoval se se zahraničními učiteli (B. Kopitar, P. I. Köppen) i předními osobnostmi srbské a chorvatské kultury (M. Čop, Lj. Gaj, V. S. Karadžić, Dj. Magarašević, T. Mikloušić, L. Mušický, M. Vidaković aj.). Zajímal se o dějiny a kulturu jižních Slovanů (sbíral literární památky v pravoslavných klášterech) a podporoval současné srbské národněosvobozenecké hnutí (Karadžićovy jazykové reformy, vydávání časopisu *Letopis Matice srpske*). Styky navázal i se slovenskou menšinou v Bašce. Zároveň pokračoval ve spolupráci se slovenskými a českými vlastenci (do ČČM zasílal na popud Palackého informace o jihoslovanském kultur-

ním dění, básnické překlady a studie z připravované knihy o metrice). V prvních letech podporoval snahy o národní emancipaci Slováků (v *Geschichte der slawischen Sprache...* vyčlenil slovenský národ jako samostatnou slovanskou větev, s J. Kollárem a J. Benediktim chystal vydání sbírky slovenských lidových písní, uvažoval o založení spolku slovenské vlastenecké inteligence a slovenského časopisu), později však od tohoto programu pro obavy z narušení slovanské jednoty ustoupil a do konce života byl zastáncem jazykové i literární jednoty Čechů a Slováků; názor o společném spisovném jazyce (češtině obohacené o slovenské prvky) obhajoval už 1823 v předmluvě k *Písním světským lidu slovenského* v Uhřích (s J. Kollárem) a zvláště 1846 ve sborníku *Hlasové o potřebě jednoty spisovného jazyka pro Čechy, Moravany a Slováky*. 1830 byl pro svou uznávanou odbornou i národně buditeckou činnost jmenován čestným členem Společnosti Vlastenského muzea. Pro pocit izolace od vědeckého světa a národního společenství několikrát uvažoval o změně místa a 1833 se rozhodl přijmout nabídku českých vlastenců, aby přešel do Prahy a věnoval se slavistice s podmínkou, že svá díla bude psát česky (s pětiletou finanční podporou nejmenovaných českých mecenášů). Kromě vlastní slavistické a později bohemistické práce se po příchodu zapojil i do soudobých aktivit české vědy: pomáhal s redakčními úpravami Jungmannova slovníku, věnoval se pravopisným otázkám (v článku *Slovo o českém pravopise* navrhl tzv. skladný pravopis), stal se členem muzejního výboru (1853 se funkce pro policejní perzekuci vzdal), organizoval ediční řadu *Malá encyklopedie nauk* (1843–53, 11. sv.), přispíval do *Riegrova Slovníku naučného* atd. Finanční důvody ho přiměly k dalším pracovním úvazkům: působil jako úřední překladatel, redigoval osvětový a zábavný týdeník *Světobzor* a *Časopis Čes. muzeum*, 1837–47 vykonával funkci cenzora české literatury (místa se vzdal po úředním napomenutí za shovívavost vůči Havlíkovým Pražským novinám a Čes. včele). 1836 odmítl nabídku profesury slavistiky v Moskvě a 1841 v Berlíně a v Bratislavě (vypracoval návrh na organizaci vyučování slovanským jazykům na pruských univerzitách) a stal se mimořádným kustodem univerzitní knihovny v Praze (1848 jmenován jejím ředitelem a ve funkci setrval do pensionování 1860; 1852

byl povolán do Vídně k modernizaci císařské dvorní knihovny). Podílel se na snahách o zřízení katedry slavistiky na pražské univerzitě (1846 vypracoval k tomuto záměru memorandum). 1848 byl zde ustanoven mimořádným profesorem slavistiky, ale místa se vzdal ve prospěch F. L. Čelakovského a později M. Hatality. Během událostí 1848 byl zvolen do říšského sněmu, zastával austroslavistické stanovisko. Stal se členem guberniální komise pro přípravu reformy a voleb do zemského sněmu, byl jmenován členem Nár. výboru, zvolen starostou spolku Slovanská Lípa a aktivně se podílel na přípravách, zahájení i průběhu Slovanského sjezdu. Ještě 1848 odešel na vyzvání rakouské vlády do Vídně do nově vytvořené komise pro reformu školství, pro niž sestavil návrh na zrovnoprávnění vyučovacích jazyků (čes. překlad s tit. *Myšlenky o provedení stejného práva českého i německého jazyka na školách českých*, v ČČM 1848), zdůrazňující význam výuky v mateřském jazyce z hlediska politických zájmů celé říše a podávající konkrétní návody na řešení jazykové otázky na českých školách všech stupňů. Osobně se podílel také na kodifikaci českého odborného názvosloví: 1849 předsedal ve Vídni komisi pro slovanskou právní terminologii a 1851 vedl komisi pro vědeckou terminologii středoškolských učebnic, z jejichž práce vzešly 1850 a 1853 příslušné oborové slovníky. V 50. letech po návratu do Prahy k jeho badatelským zájmům přibývalo studium staroslověňštiny a nejstaršího slovanského písma. Vyčerpávající duševní činnost spolu s podlomeným zdravím (v Srbsku prodělal žloutenku a zřejmě i malárii, v Praze tyfus a revmatickou horečku) vedly přes opakované léčby a pobyty v Karlových Varech a Mariánských Lázních k nervovému onemocnění (deprese, úzkosti), které vyvrcholilo 1860 pokusem o sebevraždu. Pohřben byl na evangelickém hřbitově v Karlíně, po jeho zrušení byly ostatky přeneseny na Olšanské hřbitovy. – Š. vědecká činnost byla oceňována doma i v cizině: byl členem KČSN (od 1838, 1846 direktor) a řady zahraničních vědeckých institucí a učených společností (Krakov, Varšava, Petrohrad, Berlín, Vídeň aj.), 1850 mu byl udělen řád Františka Josefa.

Hlavním oborem Š. působení byla slavistika. Inspirován Herderovými myšlenkami orientoval své bádání k poznání nejstarších dějin, kultury a jazyků Slovanů. Jeho obsáhlé syntetizující

práce i studie věnované jednotlivým větvím Slovanů, byť pozdějšími archeologickými výzkumy v mnohém ohledu překonané, měly ve své době zásadní význam pro přehodnocení úlohy Slovanstva v evropském kontextu i pro národní sebeuvědomění slovanských národů. V domácích i četných zahraničních periodikách publikoval drobné články, recenze a zprávy k problematice slovanské archeologie, etnografie a filologie. Ve své první velké slavistické práci *Geschichte der slawischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten* (Dějiny slovanského jazyka a literatury všech nářečí) shromáždil dosavadní rozptýlené poznatky o jazyce a kultuře jednotlivých slovanských národů a zároveň upozornil na Slovanstvo jako celek. Dílo polského historika W. Surowieckiego *Śledzenie początków narodów sławiańskich* ho inspirovalo k práci *Über die Abkunft der Slawen...* (O původu Slovanů), poukazující na podíl Slovanů při vytváření evropské kultury. Vrcholným syntetickým dílem o Slovanech jsou obsáhlé *Slovanské starožitnosti* (přeloženy do polštiny, ruštiny, němčiny a ve výtazích do dalších jazyků), v nichž Š. shromáždil důkazy o starobylosti Slovanů, pojednal o slovanské pravlasti a kolonizaci Evropy a vystoupil proti teorii o asijském původu Slovanů i proti podceňování jejich významu. Druhý oddíl díla, který měl být věnován slovanské kultuře, tiskem nevyšel. Současnému stavu Slovanstva s vymezením jeho sídel a řadou statistických údajů věnoval práci *Slovanský národopis* a mapu *Slovanský zeměvid*. Zabýval se též problémem nejstaršího slovanského písma. Původní názor o časové prioritě cyrilice a o makedonském původu hlaholice, který obhajoval ve studiích *Pohled na prvověk hlaholského písemnictví* a *Rozbor staroslovanského překladu Písma sv. recenzí cyril. a hlahol.* (ČČM 1852) i edicích nejstarších slovanských písemných památek (Památky dřevního písemnictví Jihoslovanův, Památky hlaholského písemnictví, Glagolitische Fragmente – tzv. pražské hlaholské zlomky, objevené K. A. K. Höflerem a Š. zařazené do 10. století na českomoravské území; posmrtně v ČČM 1862 starosl. Prolog o sv. Ludmile a Život sv. Ivana), přehodnotil ve svém posledním díle *Über den Ursprung und die Heimat des Glagolitismus* (O původu a vlasti hlaholice), v němž prohlásil hlaholici za nejstarší typ slovanského písma a přiklonil se ke Kopitarově panonské teorii

jejího původu. V časopiseckých přehledech a recenzích informoval o kulturních památkách i současném kulturním dění u Jižních Slovanů (*Přehled nejnovější literatury ilyrských Slovanů*, ČČM 1833). Nejvýznamnějším dílem jihoslovanské problematiky se staly *Serbische Lesekörner oder Historisch-kritische Beleuchtung der serbischen Mundart* (Srbské klasobraní neboli Objasnění srbského nářečí), v nichž řešil otázku poměru srbštiny k církevní slovanštině, podal důkazy o její starobylosti a sepsal základy srbské historické mluvnice (práce podpořila Karadžićovy jazykové reformy). Syntetické dílo, představující rozsáhlý utříděný materiál o jihoslovanské literatuře, *Geschichte der südslawischen Literatur* (Dějiny jihoslovanské literatury) vyšlo posmrtně péčí J. Jirečka a je dodnes cennou slavistickou příručkou. – Českou literaturu ovlivnil Š. jako básník, překladatel, versolog, sběratel, literární historik a editor. V mládí psal verše (prvotinou je latinská óda v alkajské strofě, oslavující vicežupana Mariassyho jako hrdinu napoleonských válek a příznivce múz). V Š. básnické tvorbě se odrazilo studium a četba antických i novodobých autorů (G. A. Bürger, J. G. Fichte, F. G. Klopstock, F. Matthiesson, J. Milton, M. Z. Polák, F. Schiller aj.). Výběr z básní, které vznikaly za Š. studentských let, vyšel 1814 pod titulem *Tatranská Múza s lýrou slovenskou* a obsahoval jak původní, tak přeloženou poezii (G. A. Bürger, F. Schiller). Ve sbírce se projevil vliv soudobého prolínání klasicistního veršového ideálu (antické vzory, tíhnutí k monumentalitě a abstraktnosti, částečně anakreontika) a nově nastupujícího romantismu (subjektivnost, baladičnost, vztah k lidové poezii); v milostných verších, v apoteóze slovenské přírody a historických tradic (zbojnická tematika), ve filozofických reflexích o životě, smrti, pomíjivosti a o smyslu poezie se projevil i Š. osobní prožitek a světonázor. Po stránce formální vyniká sbírka vyspělou veršovou technikou (přízvučný hexametr, trochej, daktyl i jamb), zálibou v experimentování i bohatým básnickým jazykem (vliv J. Jungmanna a M. Z. Poláka). Básně (balady, ódy, sonety a triolety) Š. psal až do odchodu do Nového Sadu (17 jich zaslal z Jeny do časopisu Prvotiny pěkných umění) a pokoušel se veršovat i časoměrně (ukázky v Počátcích českého básnictví). Věnoval se též básnickým překladům: přeložil Aristofanova Oblaka (jambický verš

originálu nahrazen přízvučným trochejem; v ČČM část překladu pod tit. Zlomky z Oblaků Aristofanesových, komedie řecké provozované v Athénám r. 423 před n. K. a studie *O Aristofanesovi a jeho Oblacích*), Schillerovo drama Marie Stuartka (nerýmovaný jamb originálu nahrazen trochejským katalektickým trimetrem; dokončeno 1820, tiskem pro cenzurní zdržení a s mnoha Jungmannovými zásahy až 1831), Theokritovy selanky a další básně (F. Bouterwek, F. Schiller aj.). Vlastní básnická tvorba a sblížení s národněobrozenským programem J. Jungmanna přivedly Š. k úvahám o ideálním prozodickém systému pro češtinu, jenž by českou poezii povznesl na vyšší estetickou úroveň. Teoretickými otázkami verše se zabýval již v Jeně; opíral se o estetické práce Bouterwekovy, Clodiusovy a Pölitzovy a o teoretické práce z oblasti prozodie J. A. Apela (*Metrik*, 1814) a J. G. Hermanna (*Handbuch der Metrik*, 1799; *Elementa doctrinae metricae*, 1816). Konečně se přiklonil k časomíře, kterou na počátku 19. století prosazoval už J. Jungmann, V. Stach aj. a na Slovensku A. Bernolák a která měla oporu i v české kulturní tradici (J. A. Komenský, V. J. Rosa, V. Benedikt z Nudožer, P. Doležal aj.); silným vzorem mu byla i antická a klasicistní poezie. 1818 anonymně vydali s F. Palackým spis na obranu časomíry *Počátkové českého básnictví, obzvláště prozodie*, v němž formou dopisů pojednali o základních problémech české poezie (Š. byl autorem 3., 4., 6. dopisu, zřejmě napsal i předmluvu, která je podepsána Blahoslav). Práce vycházela z kritiky nízké umělecké úrovně soudobého českého básnictví, zaviněné podle mínění autorů Dobrovského přízvučným prozodickým systémem. Navrhovaný časoměrný princip měl být zárukou estetických kvalit (hudebnost, harmoničnost, libozvučnost), formální pestrosti i větší diferenciaci uvnitř národní poezie; teoretickou část knížky doplňovaly ukázky časoměrných básní. Z původně zamýšlené velké vědecké práce o metrice uskutečnil pouze studie v časopise Krok *Výtah z řeči při začetí čtení metrických v**e l. 1819 a O hexametu*. Časomíra jako prozodický systém nejlépe odpovídající duchu slovanských jazyků se měla podle Š. stát také základem jednotné slovanské prozodie (*Ohledy metrického veršování ilyrských Slovanů*, a příslušné pasáže v *Geschichte der südslawischen Literatur*, formulované 1826). V pozdějších letech Š. své ná-

zory diferencoval a uznal důvody pro existenci přízvучné prozodie. Š. patřil k prvním iniciátorům sběru lidových písní u nás. Sám je začal sbírat už během svého studia na Slovensku a svůj zájem teoreticky prohloubil v Jeně seznámením s německými (bratři Grimmové) a slovanskými sbírkami (V. S. Karadžić, I. Prač); 1817 uveřejnil v Prvotinách pěkných umění výzvu ke sběru s ukázkou 13 slovenských písní. S J. Kollárem a J. Benediktím vydali 1823 sbírku Písň svetské lidu slovenského v Uhřích, na níž se Š. podílel sběrem materiálu, redakčně (výběrem písní jazykově blízkých češtině) a zřejmě i spoluprací na předmluvě; do 2. dílu sbírky (1827, ed. J. Kollár) už zřejmě nepřispěl, snad i z obavy, aby vydání slovenských písní nepůsobilo rušivě na „československou“ jednotu. První Š. literárně-historickou prací bylo 1817 srovnání tří českých biblí pro Palkovičův Týdeník. 1823 napsal souhrnnou stať o historii české literatury *Czechische oder böhmische Sprache und Literatur in Böhmen und Ungarn* pro lipskou encyklopedii věd a umění (tiskem 1829). V periodizaci navázal na J. Dobrovského, ale připojil další oddíl o literatuře z 1782–1822 a nejstarší dobu českého písemnictví spojil s RKZ. Od Dobrovského se odlišil také romanticky nacionalistickým pojetím dějin literatury jako obrany hlavně proti německému vlivu. (Celé dějiny české literatury v kontextu literatur slovanských pojednal podrobně v *Geschichte der slawischen Sprache...* a ve *Slovanském národopisu*.) Staré české literatuře se podrobněji, v materiálově podložených pracích i edicích věnoval od 40. let. S F. Palackým vydal 1840 komentovanou edici *Die ältesten Denkmäler der böhmischen Sprache* (Nejstarší památky českého jazyka), v níž podrobil detailnímu jazykovému a paleografickému rozboru text *Rukopisu zelenohorského* ve snaze obhájit jeho pravost; k německému překladu RKZ *Gedichte aus Böhmens Vorzeit* napsal úvodní studii. Na půdě KČSN přednášel na začátku 40. let o památkách staročeského písemnictví (tiskem vyšlo ve sb. *Rozbor staročeské literatury: O nejstarších rukopisech českého žaltáře, Evangelium sv. Matouše s výkladem ze 14. století, Život Pána Ježíše Krista*). Zajímal se o působení jednoty bratrské a shromažďoval materiál k větší práci; posmrtně byly vydány v ČČM studie o P. Chelčickém a edice dvou děl J. Blahoslava (1861, 1862). 1845 byl pověřen Maticí

českou, aby s F. Palackým, J. Jungmannem a V. Hankou připravil Výbor staročeské literatury, k němuž připojil první podrobnou a systematickou studii o české historické mluvnici, založenou na RKZ (teprve krátce před smrtí dospěl k pochybnostem o jeho pravosti, a tím k vědomí, že velká část vlastního díla je znehodnocena); v ČČM tiskl kratší literární památky pod titulem *Klasobraní na poli staročeské literatury* (mj. zlomek legendy o 12 apoštolech, zlomek Alexandreidy, Legenda o sv. Dorotě, Pláč sv. Marie, písň Hvězda mořská a Mistr Lepič, zlomek legendy o Panně Marii, Naučení způsobův přístolních; posmrtně 1862 *Na umučení Páně, O kopí Páně*). Ve funkci cenzora tu sledoval i soudobou českou literaturu (*Přehled literatury české na rok 1841*).

ŠIFRY: -a-a- (Krok 1821), f (Riegrův Slovník naučný), P. J. S., P. J. Š., P. J. Šaf., P. Šaf., S. (Prvotiny pěkných umění), Š., Šf (Riegrův Slovník naučný), Šs. ■ PŘÍSPĚVKY in: *Abhandlungen KBGW* (1842–45; 1842 O nejstarších rukopisech českého žaltáře, 1845 Život Pána Ježíše Krista, Evangelium sv. Matouše s výkladem, vše i sep.); *Allgemeine Encyclopädie der Wissenschaften und Künste* 20 (Lipsko 1829, ed. J. S. Ersch, J. G. Gruber; *Czechische oder böhmische Sprache und Literatur in Böhmen und Ungarn*); *Bohemia* (1842, *Daguerrotypie in Böhmen*), J. Bowring: *Cheskian Anthology* (Londýn 1832); ČČM (1830–54; mj. 1830 O Aristofanesovi a jeho Oblacích; 1831 překl. Zlomky z Oblaků Aristofanesových...; 1833 Přehled nejnovější literatury ilyrských Slovenův; 1842 Přehled literatury české na rok 1841; 1843 Slovo o českém pravopise; 1847–48 *Klasobraní na poli staročeské literatury*; 1848 Myšlenky o provedení stejného práva českého i německého jazyka na školách českých, *Rozkvět slovanské literatury v Bulharsku*, i sep.; 1852 *Pohled na prvověk hlaholského písemnictví*, i sep., *Rozbor staroslovanského překladu Písma sv. recenzi cyril. a hlahol.*); F. L. Čelakovský: *Česká čítací kniha pro nižší třídy gymnaziální 2* (1852, *Výklad o kažení českého jazyka za novějších časů*) + *Čtení o srovnávací mluvnici slovanské na univerzitě pražské* (1853); ant. *České historické zpěvy – Böhmisches historische Gesänge* (1826, ed. V. Hanka); *Čes. věla* (1836–43); *Českoslovanský vlastenský deník* (1848); J. Češka: *Základové moudrosti a opatrnosti čili Pravidla vezdejšího života* (1844, ed. F. S. Bezděka); *Danica horvatska, slavonska i dalmatinska, pokr. Danica ilyrska* (Záhřeb 1835, 1838); *Dennica – Jutrenka* (Varšava 1842); sb. *Gedichte aus Böhmens Vorzeit* (1845); A. Hansgirk: *Katalog českých knih od l. 1774 až do konce r. 1839* (1840); sb. *Hlasové o potřebě jednoty spisovného jazyka pro Čechy, Moravany a Slováky* (1846); *Izvēs-*

tija imperatorskoj akademii nauk (Petrohrad 1852); Jahrbücher der Literatur (Vídeň 1828–31); J. Jungmann: Slovesnost (1820; znovu 1845, 1846); sb. Juridisch-politische Terminologie für die slawischen Sprachen Österreichs (Vídeň 1850); Krasořečník aneb Sběrka básní k deklamací (1823, ed. S. K. Macháček); Krok (1821–33; 1821 překl. Theokritos, Výtah z řeči při začetí čtení metrických v**e I. 1819, 1822 O hexamtru, 1833 Ohledy metrického veršování ilyrských Slovanů); A. Kucharski: Monumenta juris Slovenici (Varšava 1838); Květy (1835–38, 1848 část řeči na Slovanském sjezdu); Kwartalnik naukowy (Krakov 1835); Letopis Matice srpske (Budín 1825–33); Lípa slovanská (1848); Lumír (1851–52); Materialy dlja istorii prosvěščenija v Rossii. Bibliografickeskie listy (Petrohrad 1825–26); Moskvitanin (1843); J. Müller: Albanien, Rumelien und die österreichisch-montenegrinische Grenze etc. nach eigenen Beobachtungen (1844); Německo-český slovník vědeckého názvosloví pro gymnázia a reální školy (1853); Ost und West (1837–39); Prager Zeitung (1855); Pražské noviny (1855–57); Prvotiny pěkných umění (Vídeň 1815–17); sb. Rozbor staročeské literatury... (1842–45; 1842 O nejstarších rukopisech českého žaltáře, 1845 Život Pána Ježíše Krista, Evangelium sv. Matouše s výkladem, vyňato z Abhandlungen KBGW); Rozličnosti Pražských novin (1827); Slavische Jahrbücher (Berlín 1846, Namen und Lage der Stadt Vineta, auch Jumin, Julin, Jomaburg, i sep.); Slovník naučný (red. F. L. Rieger); Světozor (1834–35); V. V. Tomek: Všeobecný dějepis (1842); Týdeník (Bratislava 1816–17); Vídenský deník (1850); Vremennik (Moskva, 50. léta); sb. Výbor staročeské literatury 1 (1845, Počátkové staročeské mluvnice, i sep.); Žurnal ministerstva narodnogo prosvěščenija (Petrohrad 1839–41); – posmrtně: K. J. Beneš: 1848 v projevech současníků (1932); Beseda (1864–65); ČČM (1861–64, 1874, 1926; 1862 Prolog o sv. Ludmile, Život sv. Ivana, 1874 Studie o Petru Chelčickém); Čes. lid (1895); Sborník prací věnovaných prof. dr. Janu Máchalovi k 70. narozeninám (1925, překlad srbské lid. písně Svatba Hajkuny do něm., pořízený pro J. W. Goetha; ed. V. A. Francev); sb. Slovanský sjezd v Praze roku 1848. Sběrka dokumentů (1958, s. 235; ed. V. Žáček). ■ KNIŽNĚ. Poesie: Ode festiva qua Excellentissimum ac illustrissimum dominum liberum baronem Andream Marjassy... venerabundi salutarunt Lycei Kesmarkiensis evang. Aug. confess. artium et scientiarum cultores, mentis eorum interprete... (B, Levoča b. d., 1814); Tatranská Múza s lýrou slovanskou (BB, Levoča 1814, i překl.). – Překlad: J. Ch. F. Schiller: Marie Stuartka (1831). – Odborné práce: Počátkové českého básnictví, obzvláště prozodie (Prešpurk, Praha 1818, s. F. Palackým, oba an., předml. podp. Blahoslav; krit. vyd. Bratislava 1961, ed. R. Havel, M. Kačer); Novi Graeci non uniti ritus gymnasiae neoplantensis auspiciis feliciter capta (Nový Sad 1819); Geschichte der slawischen Sprache und Literatur

nach allen Mundarten (Pešť 1826; faksimile Praha, Budyšin 1983; slovensky Bratislava 1963, přel. V. Betáková a R. Beták); Über die Abkunft der Slawen nach Lorenz Surowiecki (Pešť 1828); Übersicht der vorzüglichsten schriftlichen Denkmäler älterer Zeiten bei den Serben und Südslaven (Vídeň 1831); Serbische Lesekörner oder Historisch-kritische Beleuchtung der serbischen Mundart (Pešť 1833); Slovanské starožitnosti 1. Oddíl dějepisný (1837); Svatý Konstantin a Metod, učitelé Slovanů (1837 ← Slovanské starožitnosti); Monumenta illyrica (1839, projekt edice jihoslovanských památek); Slovanský národopis (1842; krit. vyd. 1955, ed. H. Hynková); Slovanský zeměvid (1842, mapa); Elemente der altböhmischen Grammatik (Lipsko 1847); Kurze Übersicht der ältesten kirchenslawischen Literatur (Lipsko 1848); Památky hlaholského písemnictví (1853, s edicí); Über den Ursprung und die Heimat des Glagolitismus (1858); – posmrtně: Geschichte der südslawischen Literatur 1, 2 (1864–65, ed. J. Jireček); Geschichte der illyrischen und kroatischen Literatur (1865, ed. J. Jireček); Příspěvky ke studiu bibliotéčních soustav a zařízení. Zápisky P. J. Š. o pracích bibliotéčních a pomůckách bibliotéčního úřednictva (1898, ed. Č. Zíbrt); Řeči Františka Palackého a P. J. Š. na Slovanském sjezdu v Praze roku 1848 (1928, ed. A. Novák); Řeč P. J. Š. pronesená na Slovanském sjezdu v Praze dne 2. června 1848 (1938, ed. K. Paul). – Výbory: Básně P. J. Š. a F. Palackého (1889, ed. F. Bačkovský); Literatura, jazyk, společnost (Bratislava 1961, ed. K. Rosenbaum, přel. J. Nižnánsky, V. Betáková a R. Beták). – Souborná vydání: Sebrané spisy P. J. Š. (nakl. B. Tempský, 1862–65, 3 sv., ed. J. Jireček); Spisy P. J. Š. 1. Básnické spisy (Učená společnost Šafaříkova v Bratislavě, Bratislava 1938, 1 sv., ed. J. Vilíkovič); Spisy P. J. Š. (nakl. Oriens, Košice 1992–99, 3 sv., ed. K. Rosenbaum, D. Čaplovič, J. Michálek). ■ KORESPONDENCE: F. Palacký: Z poledních Uher (F. Palackému z 1830, výňatky), ČČM 1830, s. 231; an. (J. Emler, dub.): Dopisy P. J. Š. Janu Kollárovi (z 1821–25), ČČM 1873, s. 119 a pokr., (z 1826–27), ČČM 1874, s. 54 a pokr., (z 1828), ČČM 1875, s. 134; E. Jelínek: Listy znamenitých mužů slovanských (J. E. Vocelovi z 1841), Ruch 1879, s. 29; Dopisy P. J. Š. z pozůstalosti W. A. Maciejowského (Maciejowskému z 1830–42), Slovanský sborník 1884, s. 31 a pokr.; J. Jireček: Jak P. J. Š. za posledních svých let smýšlel o rukopisech Královédvorském a Zelenohorském (J. Jirečkovi z 1858–60), Osvěta 1886, sv. 1, s. 356; an. (J. Emler, dub.): Několik listů spisovatelů a vlastenců českých k Antonínu Markovi (z 1836–53), ČČM 1887, s. 481; F. Bačkovský: Dopisy poslané J. E. Vocelovi (z 1841–55), Světozor 22, 1887/88, s. 551; an.: Z literární pozůstalosti J. E. Purkyně (Purkyňovi z 1838), Zlatá Praha 1887, s. 611; V. Černý: Několik listů spisovatelů a vlastenců našich do Lužice (J. E. Smolefovi z 1846), Hlídka lit. 1890, s. 358; M. N. Speranskij: Dopisy P. J. Š. Janu Kuljevici Sackinskému z let 1852–1858, ČČM 1892,

s. 3; P. Lavrov, M. N. Speranskij: Pisma P. J. Š. k O. M. Bodjanskému (1838–1857) s příložením písem P. J. Š. k V. I. Grigoroviči (1852–1856) (Moskva 1895); J. Polívka: Dopisy P. J. Š. Mat. Mesičovi z let 1852–57, ČČM 1895, s. 70; in F. Palacký: Korespondence a zápisky 2, 3 (F. Palackému z 1817–24, J. Jungmannovi z 1817–20; 1902, 1911, ed. J. V. Nováček); Č. Zíbrt: Pobyt P. J. Š. v Berlíně r. 1841 a ve Vídni r. 1848 i 1851 v novém světle dopisů choti Julii, Osvěta 1909, sv. 1, s. 451 a pokr.; B. Čermák: Š. vyjednávání ve Vídni 1849 o profesuře J. E. Purkyně v Praze (Purkyňovi z 1849), ČČM 1909, s. 449; in K. A. Vinařického Korespondence a spisy pamětní 2 (Vinařickému z 1833–43; 1909, ed. V. O. Slavík); in Korespondence a zápisky Jana Helcelety (Helceletovi z 1848; 1910, ed. J. Kabelík); Č. Zíbrt: Život a činnost P. J. Š. ve světle dopisů synovci Janovi (z 1834–59), ČČM 1910, s. 53 a pokr.; H. Traub: Účastenství F. Palackého a P. J. Š. při Moravské národní jednotě (představenstvu Jednoty z 1850), ČČM 1910, s. 298; in Korespondence a zápisky F. L. Čelakovského 3 (Čelakovskému z 1843 a 1849; 1915, ed. F. Bílý); K. Paul: Vjekoslav Babukič a Čechové (Babukičovi z 1836–44), ČMF 5, 1915/17, s. 214; K. Hikl: Listy českého probuzení (J. Kollárovi z 1821–22, synovci Janovi z 1847, J. E. Vocolovi z 1848, F. Palackému z 1817; 1920); K. Paul: Neznámé dopisy P. J. Š. Bart. Kopitarovi (z 1830–31, jen obsahy), ČMF 8, 1921/22, s. 193; in Dopisy československých spisovatelů Stanko Vrazovi a Ljudevitu Gajovi (Gajovi z 1831–48, Vrazovi z 1837–46, registra; 1923, ed. K. Paul); K. Adámek: P. J. Š. K. Adámkovi (z 1856), Vlastivědný sb. východočeský 1923, s. 94; Korespondence P. J. Š. 1. Vzájemné listy P. J. Š. s ruskými učiteli 1, 2 (z 1825–61; 1927–28, ed. V. A. Francov); Š. dopisy Slovinci Jer. Kopitarovi v letech 1826 a 1827 (Bratislava 1931, ed. V. Burian); R. R.: Listy P. J. Š. a I. I. Srezněvského J. Ohéralovi (z 1840), Slovanský přehled 1937, s. 152; J. Tschizewski: Briefe P. J. Š. und L. Štúr an A. F. Pott, Süddeutsche Forschungen (Mnichov) 4, 1939, s. 761; in ant. Český listář (J. Kollárovi, O. Bodjanskému a synovci Janovi z 1821–47; 1949, ed. B. Václavěk); in Slovanský sjezd v Praze roku 1848. Sběrka dokumentů (J. Neuberkovi, F. Palackému, K. V. Zapovi z 1848; 1958, ed. V. Žáček); J. Málanka: List P. J. Š. do J. Hammera (z 1827), Slavia 1958, s. 641; in sb. Pedagogické dědictví K. S. Amerlinga (Amerlingovi z 1849; 1960, ed. M. Novotný); Korespondence P. J. Š. s F. Palackým (z 1817–56; 1961, ed. V. Bechyňová, Z. Hauptová); J. Sliziński: Neznámé listy P. J. Š. W. A. Maciejowskému (z 1830, 1836, 1841), Slovenská literatúra (Bratislava) 1961, s. 485; J. Sliziński: Neznámy list P. J. Š. do L. Golebiowského (z 1827), Slavia 1961, s. 609; M. V. Skrypka: Nový doklad Š. zájmu o lidovou slovesnost (M. Maksymovycovi z 1835), ČL 1963, s. 112; Listy P. J. Š. Martinovi Hamuljakovi (z 1825–33; Martin 1965, ed. A. Maťovčík); in Česká korespondence se Lvem Thunem (Thunovi z 1834–47; 1970, ed. L. Kubík); J. Havránek: Úloha Františka Palackého a Lva

Thuna při snahách o jmenování P. J. Š. profesorem slavistiky na pražské univerzitě (Palackému z 1846), Slavia 1977, s. 385; F. X. Halas: K podílu J. E. Purkyně na českém národním obrození (vzáj. koresp. z 1830, 1840–41, 1849), AUC Praha. Historia 1987, sv. 27, č. 1. ■ REDIGOVAL časopisy: Světozor (1834–35), Časopis Čes. muzeum (1838–42); sborník: Hlasové o potřebě jednoty spisovného jazyka pro Čechy, Moravany a Slováky (1846, an.); slovník: Německo-český slovník vědeckého názvosloví pro gymnázia a reálné školy (1853). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Písně světské lidu slovenského v Uhřích 1 (Pešť 1823, s. J. Benediktim a J. Kollárem); Opyt slovenského pisma (1837, ukázka ze Života sv. Symeona); Die ältesten Denkmäler der böhmischen Sprache (1840, s. F. Palackým; Libuša's Gericht, Evangelium Johannis, Der Leitmeritzer Stiftungsbrief, Glossen der Mater Verborum); Výbor literatury české 1 (1845, ed. an., s. J. Jungmannem a an. F. Palackým a V. Hankou); Památky dřevního písemnictví Jiho-slovanův (1851; doplň. vyd. 1873, ed. J. Jireček); Památky hlaholského písemnictví (1853); Azbuka hlaholská (1856, též něm.); Glagolitsche Fragmente (1857, s. K. A. K. Höflerem); – posmrtně: Okázky občanského písemnictví (1870 ← Památky dřevního písemnictví Jiho-slovanův, s. doplňky z pozůstalosti). ■

BIBLIOGRAFIE: J. Polívka: Přehled jazykozpytných a paleografických prací P. J. Š., LF 1895, s. 256; M. Murko: Die Literatur zum 80. Jubiläum P. J. Š., ČL 6, 1896/97, s. 202 + Die Literatur zum hundertjährigen Jubiläum P. J. Š., Archiv für slavische Philologie (Berlín) 1898, sv. 18, s. 557; Č. Zíbrt: Paběrky k seznání života a činnosti P. J. Š., ČČM 1911, s. 342; V. Šafařík: Seznam otcových spisův a statí, ČČM 1911, s. 352; K. Paul: Přehled tištěných prací P. J. Š., Bratislava 1931, s. 681 (i sep.) + in P. J. Š. Život a dílo (1961); D. Kokavcová: Súpis prác vydaných k 100. výročiu úmrtia P. J. Š., sb. Odkaz P. J. Š. Slovanské štúdie 6 (Bratislava 1963, s. 255); A. Maťovčík: P. J. Š. Rukopisné fondy Lit. archívu Matice slovenskej (Martin 1963); M. Kovačka a kol.: Personálna bibliografia P. J. Š. (Martin 2004). ■ LITERATURA: K. Sabina: P. J. Š. Nástin životopisný (1861); F. Bačkovský: O básnické činnosti P. J. Š. a F. Palackého (1885); J. V. Novák: P. J. Š. Nástin životopisný (1885); V. Brandl: Život P. J. Š. (1887); M. N. Speranskij: Rukopisi P. J. Š. v Praze (Moskva 1894); J. Hanuš: P. J. Š. v životě i spisích (1895); J. Máchal: P. J. Š. (1895); J. Vlček: P. J. Š. (1896) → Medzi Váhom a Vltavou (Bratislava 1957); E. V. Pétuchov: Iz bumag P. J. Š. i V. V. Hanky (Jurjev 1896, Š. zápisky o ruské literatuře); P. A. Lavrov: Žizň i učennaja dejatel'nost' P. J. Š. (Moskva 1897); V. A. Francov: Zapiski P. J. Š. ob učreždeniji kafedry slavjanskoi filologii v Praze (Varšava 1901); J. Škultéty: P. J. Š. (Bratislava 1922); J. Barát: P. J. Š. a Ctibor Zoch (Turč. Sv. Martin 1937); K. Paul: Wilhelm Humboldt a P. J. Š. (1936) + P. J. Š. a Bartoloměj Kopitar. Literárněhistorický příspěvek k charakteristice obou učenců (1938, Přednášky Slovanského ústavu v Pra-

ze, sv. 8); J. Skutil: P. J. Š. a archeologické památky (1940); V. Bechyňová: Bibliografická spolupráce Ivana V. Šopova s P. J. Š. (Sofie 1959); K. Goláň: Mladé roky P. J. Š. (Bratislava 1961); A. Mráz: P. J. Š. (Bratislava 1961); K. Paul: P. J. Š. Život a dílo (1961); K. Rosenbaum: P. J. Š. (Martin 1961); sb. P. J. Š. Litteraria – Štúdie a dokumenty 4, 1960 (Bratislava 1961; prisp. V. Bechyňová, M. Dzubáková, J. Hrabák, V. Kochol, O. Králík, C. Kraus, J. Minárik, A. Mráz aj.); Sborník šafaříkovský. Filoz. fakulta Univ. P. J. Šafaříka v Prešově 1961 (Bratislava 1962; prisp. R. Petrůň, P. Petrus, T. Štefan, J. Vavro); J. M. Kirschbaum: P. J. Š. and his contribution to Slavic studies (Cleveland 1962); A. S. Myľnikov: P. Š., vydajúčijšja učenyj-slavist (Moskva 1963); sb. Odkaz P. J. Š. Slovenské štúdie 6 (Bratislava 1963; prisp. M. Červenka, L. Ervín, B. Havránek, M. Helcl, K. Horálek, O. Králík, K. Rosenbaum); sb. P. J. Š. 1795–1861 (Nový Sad 1963); Š. Tóbiš: Šafaříkovo a Kollárov jazyk (Bratislava 1966); L. Klimeš: Příspěvek k vývoji české slovní zásoby v době obrozenské se zvláštním zřetelem k jazyku F. Palackého a P. J. Š. (Neapol 1967); J. Novotný: P. J. Š. (1971); J. Tibenský: P. J. Š. Život a dílo (Bratislava 1975); sb. P. J. Š. a slovenské národné obrodenie. Zborník z vedeckej konferencie 22. – 24. 10. 1986 (Martin 1989; prisp. M. Bielík, C. Kraus, P. Petrus, K. Rosenbaum, F. Štraus, O. Urban, I. Vaško aj.); B. Pražáková: P. J. Š. (1795–1861). Písemná pozůstalost (LA PNP 1989); J. Gallo: P. J. Š. ako vychovávateľ, učiteľ a pedagóg (Košice 1991); sb. P. J. Š. a slavistika (Prešov, Martin 1991, ed. P. Petrus); P. Kaša, J. Rusnák: Dve štúdie o P. J. Š. (Prešov 1995); F. Miko: Š.: pamäť, osobnosť, zmysel (Košice 1995); I. Vaško: So Š. v erbe (Košice 1995); sb. P. J. Š. (Moskva 1995; prisp. mj. V. P. Gudkov, A. K. Kavko, L. P. Lapteva, L. N. Smirnov, V. V. Usačeva); sb. Aktuální otázky slovanské filologie a Š. vědecký odkaz (1996 ← Slavia 1996; prisp. E. Bláhová, J. Fiala, V. Forst, Z. Hauptová, L. Havlíková, J. Horecký, I. Janyšková, A. Měšťan, L. Pacnerová, D. Šlosar, S. Wollman aj.); I. Vaško: Inicialy: od Š. k Sládkovičovi (Prešov 1997). ■ ● ref. Tatranská Múza s lýrou slovanskou: an. (J. Palkovič), Týdeník 1815, s. 238, 254; an. (L. Bartolomaeides), Wiener Allgemeine Literaturzeitung 29. 3. 1816 ●; Š. Hněvkovský in Zlomky o českém básnictví, zvláště pak o prozodii (1820); K. (J. Kollár, dub.): ref. Počátkové českého básnictví..., Krok 1821, sv. 2, s. 141; ● ref. Geschichte der slawischen Sprache und Literatur...: J. S. Bandtke, Hallische Allgemeine Literarische Zeitung 1827, č. 247–248; an. (J. Dobrovský), Jahrbücher der Literatur (Viedeň) 1827, sv. 37, s. 1 → Literární a prozodická bohemika (1974, s. 167); F. Palacký, Monatschrift GVMB 1829, s. 99; J. E. Purkyně, Jahrbücher für wissenschaftliche Kritik (Vratislav) 1830, září → P. J. Š.: Dějiny slovanského jazyka a literatury všech národů (1963, s. 522) ●; ● ref. Über die Abkunft...: D. Magarašević, Letopis Matice srpske (Budín) 1829, č. 16–19; an. (F. Palacký), ČČM 1829, sv. 1, s. 115 + Monatschrift GVMB 1829, s. 99 a pokr.

●; ● ref. Serbische Lesekörner...: B. Kopitar, Österreichischer Beobachter (Viedeň) 1833, č. 12; an., Letopis Matice srpske (Budín) 1833, s. 173 ●; ● ref. Slovenské starožitnosti: J. K. Chmelenský, ČČM 1836, s. 370; B. Kopitar, Der österreichische Geschichtsforscher (Viedeň) 1838, sv. 3, s. 511 a pokr., F. Palacký, ČČM 1838, sv. 1, s. 117; an., Ost und West 1838, s. 97; J. E. Purkyně, Květy 1838, s. 13, příl. č. 4; Fallmayer, Monatsblätter zur Ergänzung der allg. Zeitschrift 1845, duben, s. 157; Hanusch, Österreichische Blätter für Literatur (Viedeň) 1845, č. 26–30 ●; A. Šembera: P. J. Š., Hronka 1837, sv. 3, s. 282; an.: ref. ed. Die ältesten Denkmäler der böhmischen Sprache, Čes. včela 1841, s. 368; ● ref. Slovanský národopis: K. (F. Klučák), Bohemia 8. 4. 1842; J. S. Tomíček, Vlastimil 1842, sv. 1, s. 189; an., Ost und West 1842, s. 121 ●; K. (F. Klučák): ref. sb. Rozbor staročeské literatury, Bohemia 28. 6. 1842; J. E. V. (Vocel): ref. sb. Gedichte aus Böhmens Vorzeit, ČČM 1845, s. 488; M. J. Hurban: Hlasové o potřebě jednoty spisovného jazyka pro Čechy, Moravany a Slováky (polemika), Slovenske pohľady... (Skalica) 1846, s. 35; M. (F. B. Mikovec): ref. překl. F. Schiller: Marie Stuartka, Lumír 1, 1851/52, s. 212; ● ref. Über die Ursprung und die Heimat des Glagolitismus: -ъ-ъ, Pražské noviny 17. – 20. 3. 1858; an., Slovenské noviny (Viedeň) 1. 4. 1858, příl. Světozor ●; ● nekrology: V. (V. Vlček), Pozor 1. 7. 1861; an., Mor. noviny 2. 7. 1861; Δ (J. Neruda), Čas 3., 5. a 7. 7. 1861 → Literatura 1 (1957, s. 243); an., Obecné listy 5. 7. 1861; an., NL 7. 7. 1861; A. Rybička, Slovenské noviny (Viedeň) 16. 7. 1861, příl. Světozor; an., Lumír 1861, s. 637 a pokr.; an. La-da 1861, s. 54 a pokr.; an. Almanach der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften für das Jahr 1862, sv. 1–2, s. 124 ●; A. Rybička: K životopisu P. J. Š., Slovenské noviny (Viedeň) 3. 9. 1861, příl. Světozor; J. E. Sojka in Naši mužové (1862, s. 199); gr (J. Grégr, dub.): ref. Geschichte der südslawischen Literatur 1, 2, Kritická příloha k NL 1, 1863/64, s. 41 a pokr.; J. Jireček: P. J. Š. Ein biographisches Denkmal, Österreichische Revue (Viedeň) 8, 1865, s. 1 (i sep.); V. Brandl: O životě a působení P. J. Š., Světozor 1881, s. 6 a pokr.; J. Neruda: P. J. Š., Humorist. listy 1882, s. 352 → Podobizny 2 (1952, s. 105); F. Palacký: Vlastní životopis, Osvěta 1885, s. 587 (i sep.); J. Vrchlický: P. J. Š. Tatranská Múza s lýrou slovanskou, Hlas národa 16. 10. 1886 → Nové studie a podobizny (1897, s. 34); J. Jireček: Jak P. J. Š. za posledních svých let smýšlel o rukopisech Kralodvorském a Zelenohorském, Osvěta 1886, sv. 1, s. 356; F. Bačkovský in ant. Básně P. J. Š. a F. Palackého (1889); J. Hanuš: První všeslovanské dílo P. J. Š., Zlatá Praha 12, 1894/95, s. 306 a pokr.; F. J. Rypáček: Stoleté narozeniny P. J. Š., Vlast 11, 1894/95, s. 701; an. (F. Schulz, dub.): P. J. Š., Zlatá Praha 12, 1894/95, s. 310 a pokr.; J. Vlček: P. J. Š., jeho život a práce, Naše doba 2, 1894/95, s. 673 a pokr.; K. Bolina: P. J. Š. Životopisná vzpomínka, Beseda učitelská 1895, s. 293 a pokr.; J. Hanuš: P. J. Š. v životě a spisech, Matice lidu 1895, s. 19 + Po stopách poezie

P. J. Š., Lumír 1895, s. 273 a pokr.; M. Červinková-Riegrová: Domněnky a pravda o Jungmannovi (k prozodickým názorům), Osvěta 1895, s. 101 (k tomu J. Král, LF 1895, s. 33); K. Jireček: P. J. Š. mezi Jihoslavy, Osvěta 1895, sv. 1, s. 389 a pokr.; L. Niederle: P. J. Š. Slovanské starožítosti, ČČH 1895, s. 143; J. Polívka: P. J. Š. a dějiny písemnictví slovanského, tamtéž, s. 166 + Přehled jazykozpytných a paleografických prací P. J. Š., LF 1895, s. 249; J. Máchal: P. J. Š. a jeho názory kritické a estetické, ČČH 1895, s. 183; J. Vlček P. J. Š., tamtéž, s. 137 + Kterak Š. smýšlel o literární jednotě československé, ČMM 1895, s. 293 + P. J. Š. v životě i spisech, LF 1895, s. 245 → Kapitoly z dějin české literatury (1952, s. 114); Č. Zíbrt: Zápisky Š. o písních sotáckých na Slovensku, ČL 1895, s. 481; M. Murko: Die Litteratur zum hundertjährigen Jubiläum P. J. Š.'s, Archiv für slavische Philologie (Berlín) 1896, s. 557 + P. J. Š., der romantische Altertumsforscher, Philologe und Linguist, der bedeutendste Vertreter der wissenschaftlichen Panslavismus, in Deutsche Einflüsse auf die Anfänge der slawischen Romantik 1 (Štýrský Hradec 1897, s. 126); D. S. Djordjević: P. J. Š., Letopis Matice srpske (Nový Sad) 1898, sv. 186, s. 113; J. Matiegka: Tělesné ostatky P. J. Š., Čes. revue 3, 1899/1900, s. 1155; Z. V. Tobolka: P. J. Š. jako úředník bibliotéční, Hlas národa 19. 3. 1899, příl. Nedělní listy; Č. Zíbrt: Z bibliotécké činnosti P. J. Š., ČČM 1899, s. 164; J. Adámek: M. P. Pogodin a P. J. Š., Zvon 8, 1907/08, s. 688; M. Hýsek: Bürgerovy ohlasy v české literatuře, LF 1908, s. 119; Č. Zíbrt: Co vyprávěl P. J. Š. rodině o svém mládí a životu (s něm. autobiografií psanou mezi 1833–37, čes. překlad in J. Novotný: P. J. Š. 1971, s. 237), ČČM 1909, s. 233 a pokr.; B. Čermák: Š. vyjednávání ve Vídni o prof. J. E. Purkyně v Praze, ČČM 1909, s. 449; P. Váša: Kdo byl původcem Počátkův?, ČMM 1910, s. 270; J. Vejvara: Pozůstalost P. J. Š., Květy 1910, s. 405; Ch. (E. Chalupný): Kdo byl původcem Počátkův, Přehled 9, 1910/11, s. 79; Č. (V. Červinka): P. J. Š., Zlatá Praha 28, 1910/11, s. 483; Č. Zíbrt: Paběrky k seznání života a činnosti P. J. Š., ČČM 1911, s. 349 + Š. divadelním kritikem, Divadlo 1913, sv. 2, s. 161 a pokr.; M. Hýsek in Jungmannova škola kritická (1914, s. 43 → LF 1914); J. Jakubec: Mladý Šafařík a Palacký, J. Vlček, L. Niederle, M. Weingart: P. J. Š., obojí sb. Literatura česká 19. století 2 (doplň. vyd. 1917, s. 23, 424); J. Král in O české prozodii 1 (1923, zvláště s. 157 a 620); J. Hanuš: P. J. Š. o problému československém, Ročenka UKo za první pětiletí 1919–1924 (Bratislava 1925, s. 121); K. Paul: P. J. Šafaříka Geschichte der slawischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten, ČMF 12, 1925/26, s. 193 (i sep.); an. (A. Novák): P. J. Š. jako cenzor o Havlíčkovi, LidN 30. 6. 1926; K. Paul: Legis-Glückselig a P. J. Š., ČNM 1926, s. 132 + P. J. Š. jako redaktor, ČNM 1926, s. 30; A. Pražák: Vstupní řeč P. J. Š. na Novosadském gymnázium r. 1819, Slovanské studie. SFFUKo v Bratislavě 4, 1926, s. 304; J. Volf: Š. jako bibliotékař, sb. Congrès international

des bibliothécaires et des amis des livres, tenu à Prague..., sv. 2 (1926, s. 668); K. Paul: Kde četl P. J. Š. Nejdelšího Hlasatele, ČMF 13, 1926/27, s. 110 + Bart. Kopitar a P. J. Šafaříka Geschichte der slawischen Sprache und Literatur, Slavia 5, 1926/27, s. 58; J. Hanuš: P. J. Šafaříka Geschichte der slawischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten, Bratislava 1927, s. 11; K. Paul: P. J. Š. a Srbská matice, ČNM 1927, s. 286 + P. J. Š. a slovanská mytologie, Sborník prací věnovaných prof. dr. Václavu Tillovi k 60. narozeninám (1927, s. 149); A. Kolář: Antika v díle mladého Š., Bratislava 1928, s. 558; A. N. (Novák): Š. mluví na Slovanském sjezdu, LidN 2. 6. 1928; K. Paul: P. J. Š. literární příspěvky ve vídeňských Jahrbücher der Literatur, Slavia 7, 1928/29, s. 940; J. Heidenreich (Dolanský): Šafaříkův Nový Sad, LidN 2. 3. 1929; K. Paul: P. J. Š. a Josef Dobrovský, ČNM 1929, s. 51; J. Volf: K jmenování P. J. Š. cenzorem r. 1837, Bratislava 1929, s. 1062; K. Paul: P. J. Š. a Vuk Stefanović Karadžić, Slavia 8, 1929/30, s. 551 + J. Bowring, Talvj-Robinsonova a P. J. Š., Slavia 9, 1930/31, s. 329; V. Burian: P. J. Š. a Matija Čop, J. F. Ježek: Š. první krize, obojí Slovenská miscellanea. Sborník věnovaný univ. prof. dr. A. Pražákovi (Bratislava 1931); K. Paul: Památky slovanského práva v pracích P. J. Š., tamtéž + P. J. Š. a lužičtí Srbové, ČMF 1931, s. 177 a pokr.; V. Flajšhans: Životní dílo P. J. Š., Bratislava 1931, s. 256; V. Jirátko: Deutsche Vorlagen zur einzelnen Beiträgen der Prvotiny, Germanoslavica 1, 1931/32, s. 278; ja (J. Závada): P. J. Š. a K. Przerwa-Tetmajer, RA 7, 1931/32, s. 53; K. Paul: Několik slov o zápiscích Vojtěcha Š., ČNM 1932, s. 130; A. Novák in Literatura českého klasicismu obrozeneckého (1933, s. 139 aj.); K. Paul: Článek P. J. Š. o novější literatuře illyrských Slovanů z r. 1833, ČNM 1933, s. 161 + Jak shromažďoval Š. materiál ke Slovanskému národopisu, Sborník Českosl. společnosti zeměpisné 1933, s. 127 + Š. styky s chrvatskými spisovateli, zvláště s Tomou Mikloušicem, ČMF 20, 1933/34, s. 25 + P. J. Š. a nosové hlásky v slovanských jazycích, Slavia 12, 1933/34, s. 411; J. Vilíkovský: Neznámý moment ze života P. J. Š., Bratislava 1934, s. 245; J. Chaloupecký: Š. rodina a původ, Bratislava 1936, s. 488; K. Paul: Srovnávací jazykozpyt a Š. Slovanské starožítosti, ČMF 23, 1936/37, s. 136; J. Skutil: Slovanské starožítosti Šafaříkovy, Obzor historický 10, 1936/37, s. 305; K. Paul: P. J. Š. a Jungmannův slovník, NŘ 1937, s. 46 + J. Jungmann a P. J. Š., LF 1937, s. 268 + J. E. Purkyně a P. J. Š., sb. J. E. Purkyně (1937, s. 286); J. Barát: P. J. Š. a Ctibor Zoch, Sborník Slovenské Matice 15, 1937, s. 443; J. Vilíkovský: Otec P. J. Š., Bratislava 1937, s. 425; ne (A. Novák): O rodině P. J. Š., LidN 23. 6. 1938; K. Paul: Tři novosadští přátelé Šafaříkovi, LF 1938, s. 355 + P. J. Š. a Bartoloměj Kopitar, Přednášky Slovanského ústavu v Praze 8, 1938, s. 79; J. Vilíkovský in Spisy P. J. Š. 1. Básnické spisy (Bratislava 1938); K. Paul: Korespondence P. J. Š. s Jihoslavy, Slavia 16, 1938/39, s. 332 + P. J. Š. a J. Ch. F. Schiller, ČMF 26, 1939/40, s. 519 + Slovan-

ští badatelé v Š. Slovaných starožitnostech, *Slavia* 17, 1939/40, s. 218 + Skandinávské prameny Š. Slovaných starožitností, tamtéž, s. 440; J. Horák: P. J. Š. a jeho evropský význam, sb. Co daly naše země Evropě a lidstvu 2 (1940) → Z dějin literatur slovaných (1948, s. 529); K. Paul: P. J. Š., F. L. Čelakovský a J. K. Chmelenský, ČMF 27, 1940/41, s. 235 + Dvě stati o P. J. Š., LF 1941, s. 49 + P. J. Š. a Královská česká společnost nauk, LF 1942, s. 158; O. Králík: Mácha na posmrtné cenzuře, ČMM 1947, s. 78; K. Paul: P. J. Š., T. G. Schröer a K. G. Romy, Věstník KČSN, tř. filoz.-hist.-filol. 1945 (1947), č. 2, s. 1; j Sk (J. Skutil): P. J. Š. a antropologie, Věda a život 1947, s. 143 + Dobrovský, Kollár, Š. a archeologické památky, *Slavia* 18, 1947/48, s. 438; F. M. Bartoš: Bojovník odvěkého zápasu, in *Knihy a zápasy* (1948); J. B. Čapek: Symbolické přátelství obrozenské trojice (Kollár, Palacký, Š.), in *Záření ducha a slova* (1948, s. 211); V. A. Francev: Slavisté o hlaholských zlomcích Pražských v korespondenci s P. J. Š., sb. Slovanické studie. Sběrka statí věnovaných prof. Josefu Vajsovi k uctění jeho životního díla (1948, s. 133); J. Nováková in *Tři studie o českém hexametu* (1950); K. Paul: P. J. Š., Skandinávci a Holanďané, *Slavia* 21, 1952/53, s. 352; B. Horák: Š. Slovaný zeměvid, Kartografický přehled 1953, s. 49 → (upr.) P. J. Š.: Slovaný národopis (1955, ed. J. Hůrský); J. Hůrský: Š. historická mapa Slovanstva, tamtéž 1953, s. 165 a 1954, s. 27; O. Králík: K počátkům slavistické katedry v Praze, *Slavia* 1953, s. 443; H. Hynková: O význam Š. Slovaného národopisu pro slovanskou etnografii, in P. J. Š.: Slovaný národopis (1955, s. 183); J. Hůrský: Vznik a poslání Š. Slovaného národopisu, in P. J. Š.: Slovaný národopis (1955, s. 218); K. Paul: P. J. Š. a Maďari, *Slavia* 1955, s. 7 + Š. styky s Angličany, Italy a Francouzi, tamtéž, s. 461; J. Pilát: P. J. Šafaříka nejlaicnější spis obrázkový, Čes. novinář 1955, s. 141; M. Pišut in *Literárne štúdie a portréty* (Bratislava 1955, s. 23); J. Kudláček: P. J. Š. a dnešní stav štúdia slovaných starožitností, Slovaný přehled 1956, s. 127 a pokr.; Š. Svatoň: Š. příchod do Prahy (z materiálů jindřichohradeckého archivu), Jihočeský sb. historický 1956, s. 21; O. Králík: K Š. profesuře na Karlově univerzitě, SVŠP Olomouc, ř. Jazyk a literatura, sv. 4, 1957; Š. Šmatlák: Poznámky k vývinu slovenskej epicej poézie 1. Klasicistická epika, SLit (Bratislava) 1957, s. 9; V. Bechyňová: Novobulharská literatura v díle P. J. Š., sb. Franku Wollmanovi k sedmdesátinám (1958, s. 182); Petr Černý (J. Fučík): Paměti Světozoru, ČLit 1958, s. 1 (ed. M. Grygar); in sb. Slovaný sjezd v Praze r. 1848. Sběrka dokumentů (1958); J. Vrchotka: Š. knihovna, Ročenka Univerzitní knihovny v Praze 1958 (1959, s. 21); V. Hostička: P. J. Š. i Ukrajinci, sb. Z istorii čechoslovacko-ukrajinských zvjazkiv (Bratislava 1959, s. 281); J. Hrabák: Prameny českého blankversu (Š. překlady ze Schillera a Aristofana), in Studie o českém verši (1959, s. 269); M. Bakoš in F. Palacký, P. J. Š.: Počátkové českého básnictví, obzvláště prozodie (1961); K. Krejčí in K. Paul: P. J. Š. Život a dílo (1961); V. Bechyňová, Z. Hauptová: P. J. Š., Slovaný

přehled 1961, s. 133; J. Eugen: Otázky slovenského jazyka v díle P. J. Š., Jazykovedný časopis 1961, s. 105; J. Eisner: Š. Slované starožitnosti a náš archeologický výzkum, *Slavia* 1961, s. 169; F. Wollman: Š. jako literární badatel, tamtéž, s. 179 + Š. vědecký odkaz a Matija Murko, tamtéž, s. 403 + Slovanství Š. a Ševčenkovo, tamtéž, s. 548; K. Horálek: Tři drobné příspěvky šafaříkovské, tamtéž, s. 242; J. Sedláček: Š. rozbor vzniku srbštiny, tamtéž, s. 257; Z. Hauptová: Slovenština v díle P. J. Š., tamtéž, s. 267; V. Bechyňová in Korespondence P. J. Š. s Františkem Palackým (1961) + Popis písemností bulharských P. J. Š. (rukopisné bibliografie), *Slavia* 1961, s. 282; J. Petr: K ohlasu Š. díla v Lužici, tamtéž, s. 312; J. Kurz: Cyrilometodějské a církevně-slované problémy v díle P. J. Š., tamtéž, s. 345; H. Bulín: Š. a Polabské Slovanstvo, tamtéž, s. 384; J. Michálek: P. J. Š., Slovaný národopis 1961, s. 161; K. Rosenbaum: Obrodenecký charakter literárních prac mladého P. J. Š., SLit (Bratislava) 1961, s. 158; Z. Sojková: Šafaříkovi v Kis-Körösi, tamtéž, s. 194 → Slované jaro (2003) + P. J. Š., Janko Šafařík a bratislavské lyceum, SLit (Bratislava) 1961, s. 460; M. Dzubáková: P. J. Š. a ľudová slovesnosť. Roky 1833–1861, tamtéž, s. 401; R. Brtáň: Glosa k Š. básni, tamtéž, s. 479; J. Eugen: P. J. Š., Slovenská reč (Bratislava) 1961, s. 177; M. Hamada: P. J. Š., básnik a vedec, Čitateľ (Martin) 1961, s. 241; M. Bidlas: P. J. Š. a necenzurovaná rukopisná literatura v Rusku, ČSPS 1961, s. 212; A. Jedlička: P. J. Š. a český jazyk, NR 1961, s. 257; F. Vodička: P. J. Š., obrozenský básník a vědec, ČLit 1961, s. 245; P. Vongrej: Objav rukopisov Šafaříkovej poézie, SLit (Bratislava) 1961, s. 475; A. Sivek: Několik poznámek k rané tvorbě P. J. Š., Slezský sborník 1961, s. 254; A. Salajka: Význam P. J. Š. pro staroslovaný jazyk a písemnictví, Duchovní pastýř 1961, s. 383; J. Dolanský: P. J. Š., J. Kurz: Cyrilometodějské a církevně-slované práce P. J. Š., A. Kamiš: P. J. Š. a stará čeština, J. Petr: Š. přínos k rozvoji sorabistiky, L. Řeháček: Š. a počátky naší baltistiky, M. Kvapil: P. J. Š. a literární jazyk jižních Slovanů, L. S. Kiškin: Neznámé Š. dopisy do Ruska, vše AUC Praha 1961. Philologica 3. Slavica Pragensia 3 (1962); M. Kopecký: K Š. – básníkovi, SPFF Brno, ř. D – lit. vědná, 1962, č. 9; J. Horák: P. J. Š., Historica 1962, s. 289; F. Wollman: „Somnia Mickiewiczii“, *Slavia* 1962, s. 194; K. Rosenbaum: Vznik a význam Š. Dejin slovaného jazyka a literatury všetkých nárečí, in P. J. Š.: Dejin slovaného jazyka a literatury... (Bratislava 1963) + K ideovým základem Š. Dejin slovaného jazyka a literatury všetkých nárečí, sb. Českosl. přednášky pro 5. mezinárodní sjezd slavistů v Sofii (1963, s. 239); Z. Hauptová: Die etymologischen Arbeiten von P. J. Š., Beiträge zur Geschichte der Slawistik (Berlín 1964, s. 147); J. Kiriljuk: Ševčenko i Š., SFFUKO Bratislava, Philologica 16, 1964, s. 189; M. Kvapil: Vuk Stefanović Karadžić a P. J. Š., AUC Praha. Philologica 2. Slavica Pragensia 6, 1964, s. 63; L. Klimeš: Vývoj slovotvorby v odborném jazyce F. Palackého a P. J. Š., SPF Plzeň, Jazyk a literatura 1964,

1966, s. 17; L. P. Laptjeva: P. J. Š. v ruskoj dorevolucionnoj literature, Sborník NM v Praze, ř. C – lit. hist., 1968, č. 13; O. Králík: Počátkové českého básnictví, obzvláště prozodie, po půldruhém století, SISb 1969, s. 490 → Platnosti slova (2001); J. Kristýnek: K problémům básnické tvorby P. J. Š., SPFF Brno, ř. D – lit. vědná, 1969, č. 16; P. Trost: Š. a Jacob Grimm, sb. Práce z dějin slavistiky 1. Sympozium o dějinách slavistiky, Štířín u Benešova 15. – 17. 9. 1967 (1970, s. 59); J. Kolár: Feifalikovy dopisy českým vědcům, sb. Lit. archiv 8–9, 1973–74 (1974), s. 457; Návrh Františka Palackého na udělení profesury P. J. Š. z roku 1846, Slavia 1977, s. 413 (ed. J. Havránek); P. Poucha: L'écriture „hunnique“ et P. J. Š., Slavia 1981, s. 293; J. Kouba: 120. výročí úmrtí P. J. Š., NŘ 1982, s. 205; J. Petr: K počátkům Š. poznávání nové bulharštiny, Slavia 1982, s. 248; A. Robek: 140 let Š. Slovanského národopisu, ČL 1982, s. 193; R. Stuna: O vědecké spolupráci J. E. Purkyně, Františka Palackého a P. J. Š., sb. Václavkova Olomouc 1978, Pocta J. Dobrovskému (1982, s. 159); V. Závodský: Český hlas o Goethovi z roku 1835, Literárněvědný sborník PNP (1982, s. 78); J. Petr in P. J. Š.: Geschichte der slawischen Sprache und Literatur... (faksimile, Praha, Budyšín 1983, s. 5); J. Vacek: Bibliotékař P. J. Š., Zpravodaj Státní knihovny ČSR 1985, s. 35; Lubomír Feldek čítá a prekladá P. J. Š., Romboid (Bratislava) 1985, č. 8 + in P. J. Š.: Tatranská múza... (Bratislava 1986); V. Forst: P. J. Š., Čes. jazyk a literatura 36, 1985/86, s. 466; L. Šmíd: P. J. Š. a česká reformace, Kostnické jiskry 1986, č. 27; J. Vacek: 125 let od smrti P. J. Š., Zpravodaj Státní knihovny ČSR 1986, č. 6; V. Placht: Š. Slovanské starožitnosti, Kostnické jiskry 1987, č. 20; J. Petr: Bulharistické zájmy P. J. Š. po vydání Slovanského národopisu, sb. Práce z dějin slavistiky (1990, s. 7); E. Petruž: Š. pojetí polské literatury a jeho metodologické podněty, Slavia 1991, s. 83; F. Všetická: Š. balada, in Stavba básně (AUP Olomouc. Fac. Paedag. Monogr. 16, 1994, s. 36); V. Forst: Š. a Palacký – symbol slovensko-českého tvůrčího přátelství, Slovenské listy 1995, č. 10, příl. Elán, č. 2; V. Macura: Z řeči o P. J. Š., Tvar 1995, č. 14; L. Kubátová: P. J. Š. – bibliotékař, Nár. knihovna 1995, s. 165; T. Horváth: Z archeologie literárněhistorického vedení (Dobrovský, Jungmann, Š.), SLit (Bratislava) 1995, s. 280 → Rétorika histórie (Bratislava 2002); Z. Šimeček: Kritika psaných pramenů a hmotných památek v díle P. J. Š., ČMM 1997, s. 419; P. Karagiozov: Dějiny slovenského jazyka a literatury všech nářečí P. J. Š. ..., SLit (Bratislava) 1997, s. 431; J. Staif in Historici, dějiny a společnost (1997); Z. Šolle in Století české politiky (1998); P. Kaša: Adam Mickiewicz a P. J. Š., sb. Adam Mickiewicz: Texty a kontexty (1998); J. Randák: Život ducha lidského jest pln tajemství: Několik poznámek k nemoci P. J. Š., Historický obzor 2001, č. 7–8; L. Havlíková: Serbica v životě a díle P. J. Š., sb. Od Moravy k Moravě. Z historie česko-srbských vztahů v 19. a 20. století (2005).

lk

Ota Šafránek

* 18. 2. 1911 *Praha*

† 28. 10. 1980 *Praha*

Prozaik, dramatik, autor literatury pro děti a mládež.

VI. jm. Otto Passer. – Otec byl obchodníkem s konfekcí v Praze-Vinohradech. Po rozvodu rodičů žil Š. s matkou, jejíž rodné jméno přijal jako pseudonym. 1930 maturoval na vinohradském reálném gymnáziu, z finančních důvodů však ve studiu nepokračoval a vystřídal řadu zaměstnání (skladník, dřevorubec, berní a pojišťovací úředník v Brandýse n. Labem a v Jablonci n. Nisou, pomocný dělník ve farmaceutické továrně v Praze). Od 1945 působil v Ústřední radě odborů jako člen kulturní komise, poté krátce pracoval v nakladatelství Orbis. 1949–52 zastával místo dramaturga v pražských divadlech (1949–50 Na Fidlovačce, 1950–51 Hudební divadlo v Karlíně – Varieté, 1951–52 Divadlo Českosl. státního filmu), poté se věnoval žurnalistice (1953–55 působil jako šéfredaktor časopisu Divadlo a 1957–61 řídil časopis Dikobraz), od 1962 byl spisovatelem z povolání. 1969 se oženil se spisovatelkou H. Frankovou (* 1928).

V prvních prózách se Š. pokusil o konfrontaci různých přístupů k překonávání životních překážek a řešení osobních konfliktů, směřující k jednoznačnému didaktickému a moralistickému vyznění (*Svatební dar*, *Pohodlný Klaudíán*). Později dospěl k drobnému figurkaření a nostalgickému zachycování tragikomických momentů všedních lidských osudů (často ve formě monologických zpovědí jednotlivých aktérů), hraničícímu se sentimentem a zbavenému širších souvislostí a analytického pohledu (*Dcera v Londýně*, *Větší počet tanečnic*). Dramatickou tvorbou Š. zpočátku reagoval na dobové požadavky. V historických hrách *Červencová noc* a *Vlastenec* aktualizoval postavy J. Husa a J. K. Tyla, dramatem *Čest poručíka Bakera* vyjádřil odpor k americké vojenské expanzi. K určitému oživení české divadelní scény 50. let přispěla jeho komedie *Kudy kam..?*, zpracovávající téma rovnoprávnosti muže a ženy a ženské emancipace, a především lyrická báchorka *Pohádka z Kampy*, dotýkající se mj. morálního profilu stranických funkcionářů. V pozdějších hrách, v rozsmarné frašce se zpěvy *Pražské tetinky a jejich zpustlé mravy*

(podle V. K. Klicpery) a v tragikomickém příběhu s detektivní zápletkou *Střelba na reklamního textaře*, převážila jejich zábavná funkce. V tvorbě určené dětem se Š. umným spojením hravé i melancholické fantazie a sevřeného vypravěčství přiblížil přirozenému výrazu a zábavné uvolněnosti. Jeho příběhy přitom často mísily svět dětí a dospělých, skutečnost a fikci (*Bosí rytíři*, *Jsem Ge, muž z Mooha*) a nevyhýbaly se ani sociálním aspektům (*Firma Hrášek a bernardýn*). Pohádkové příběhy pro děti předškolního věku *Povídání na usnutí* a *Tmo, kdo tam v tobě je?* byly přeloženy do mnoha jazyků. – Š. pracoval i pro televizi (pův. hra *Slitování*, *Světlanó!*, 1962, scénáře k televizním inscenacím *Rohová hospoda*, 1965, a *Silvestr v šesti*, 1967, podle vlastních próz) a pro rozhlas (pův. hra *Mistr Kodet doma*, 1966). V knihovně Divadelního ústavu v Praze je uložen strojepis Š. dramatické prvotiny *Střídání Arazimů* (1935) a texty divadelních her *Jen o krůček*, *Osmina důstojníka*, *Pásla panenka páva*, *Vítr v domě* a *Podnik Aninka* (1978).

PŘÍSPĚVKY in: Českosl. televize (1966); Čes. svět (1956); Dikobraz (od 1958); Divadelní listy (1956); Divadelní noviny (1960); Divadlo (1953–55); Hejrup; Impuls (1968); sb. Jitřenka vypravuje (1941); Knihkupecký časopis; Lid. noviny (1939, 1954); Listy (1968); Lit. noviny (od 1955); Mateřídouška (od 1963); Naše zprávy (1939); Ochotnické divadlo (1958, 1961; 1961 D Doba hvězdoplavců); Plamen (1960–63); Rudé právo (1953–54); sb. Smích i pláč i karabáč (1962); Tm; Tvorba (1959); Učitelství noviny (1971); Vlašovička; Vpřed (1945–46); Zvon (1940). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Svatební dar (P 1940); Pohodlný Klaudián (R 1942); Hlídkujte nám (D b. d., 1946–48, rozmnož., prem. 1948 s tit. Oni bez významání; b. d., přelom 40. a 50. let, s tit. Oni bez významání); Jak trpaslík rostl (P pro ml., 1947); Než vypluje loď (P pro ml., 1947); Bosí rytíři (P pro ml., 1947, na tit. listu a v tiráži chybně uvedeno 1948; přeprac. vyd. 1958, 1966 a 1970); Červencová noc (Ohnivý dělník) (D 1948, prem. 1947 s tit. Ohnivý dělník); Pohádky osmi večerů (PP pro ml., 1948); Neamerická činnost (D 1950, rozmnož., i prem. s tit. Ráno startují letadla; přeprac. vyd. 1951 s tit. Čest poručíka Bakera, i prem.); Krásná Vladíkova loď (P pro ml., 1952, prem. 1949; 1950 hráno s tit. Zvíře v paláci); Vlastenec (D 1953, i prem.; přeprac. vyd. 1956); Kudy kam...? (Rozkvétající ženy) (D 1954, i prem.; hráno též s tit. Dáme se rozvést?, Rozkvétající ženy aneb Kudy kam? aj.); Krásná Vladíkova loď (P pro ml., 1956); Pohádka z Kamy (D 1956; přeprac. vyd. 1957, i prem.; t. r. insc. upr. verze s tit. Muž v úkrytu); Krejčovská pohádka aneb Sedm jednou ranou

(D pro ml., 1959, i prem.; 1960 s podtit. Sedm jednou ranou zabil); Muzikantská Liduška (D 1960, prem. 1949, s J. Balduz, texty písní V. Školaudy, hudba J. Fiala; dramatizace P V. Hála); Dcera v Londýně (PP 1963; 1967 tit. P a prózy Originál hra pro dva a Už nikdy nikde v souboru Větší počet tanečnic); Povídání na usnutí (PP pro ml., 1964; 1971 v souboru Polštář plný příběhů); Větší počet tanečnic (P 1965; 1967 jako součást stejnojmenného souboru); Jsem Ge, muž z Mooha (P pro ml., 1965); Silvestr v šesti (P 1966); Tmo, kdo tam v tobě je? (P pro ml., 1967; 1971 v souboru Polštář plný příběhů); Evergreen aneb Jedinečné třeštění (P 1968); Firma Hrášek a bernardýn (P pro ml., 1970); Polštář plný příběhů (PP pro ml., 1971); Pražské tetinky a jejich zpustlé mravy (D 1974, texty písní se Z. Hořínkem, podle V. K. Klicpery); Střelba na reklamního textaře (D 1978, i prem.). – *Překlady*: J. Gregor Tajovský: Statky-zmatky (1951, s D. Gregorovou); M. Matušítková: Kristýna (1954, s A. Urbanovou); Z. Gozdawa, W. Stępień: Moje žena Penelopa (b. d., 1. pol. 50. let, též upr., s M. Janišovou); N. D. Labkovskij: Záhadná ztráta (1959, s J. Beranem a V. Brejchovou). ■ REDIGOVAL *časopisy*: Vpřed (1945–46), Divadlo (1953–55; 1953 s O. Poppem a A. Urbanovou, 1954, č. 1–4, s A. Urbanovou), Dikobraz (1957–61). ■

LITERATURA: R. Č. (Černý): ref. Svatební dar, Akord 8, 1940/41, s. 307; ● ref. Pohodlný Klaudián: J. Kopecký, LidN 29. 8. 1942; K. P. (Polák), KM 1942, s. 283 ●; V. Stuchl: ref. Než vypluje loď, Práce 6. 2. 1947; Břz. (B. Březovský): ref. Červencová noc, NO 28. 10. 1947; N. Č. – F. H. (Černý, Holešovský): ref. Bosí rytíři, Komenský 73, 1948/49, s. 60; (zdr) (Z. Dinter): ref. Oni bez významání, Práce 15. 12. 1948; ● ref. Čest poručíka Bakera: J. K. (Kopecký), LidN 14. 11. 1950; V. Semrád, Práce 20. 4. 1951; J. Hájek, RP 20. 5. 1951; jtg. (J. Träger), Svět v obrazech 1951, č. 19 ●; ● ref. Vlastenec: F. Götz, Nár. divadlo 28, 1952/53, č. 14; V. Vrabec, Svob. slovo 8. 4. 1953; O. Popp, Mladá fronta 19. 6. 1953 ●; ● ref. Kudy kam...?: J. Kopecký, RP 31. 12. 1954; O. Popp, Program Divadla S. K. Neumanna v Libni 1954/55; Blanda (O. Blanda), Zář (Pardubice) 25. 3. 1955; J. Opavský, Ochotnické divadlo 1955, s. 6; S. Machonin, LitN 1955, č. 4; J. Hájek, Divadlo 1955, s. 271; M. Rusinský, Nová svoboda 1. 10. 1956 ●; Z. Vavřík: ref. Krásná Vladíkova loď, LitN 1956, č. 13; an.: Náš autor O. Š., Ochotnické divadlo 1956, obálka, s. 2; ● ref. Pohádka z Kamy: jtg. (J. Träger), Svob. slovo 27. 2. 1957; J. Opavský, RP 23. 1. a 7. 3. 1957; J. Hájek, Obrana lidu 3. 3. 1957; V. Gabriel, Kultura 1957, č. 12; S. Machonin, LitN 1957, č. 14; F. Černý, Divadlo 1957, s. 423 ●; ● ref. Bosí rytíři (přeprac. vyd.): Z. Vavřík, LitN 1958, č. 49; J. Tichý, ZM 1959, s. 38 ●; ● ref. Krejčovská pohádka: kn (K. Nešvera), Svob. slovo 15. 9. 1959; J. Čísař, Divadelní noviny 3, 1959/60, č. 4 ●; ● ref. Dcera v Londýně: Z. Heřman, LitN 1964, č. 3; Z. Kožmín, HD 1964, č. 3 ●; ● ref. Větší počet tanečnic: J. Pechá-

ček, Plamen 1965, č. 5; V. Karfík, LitN 1965, č. 26; A. Kliment, LitN 1967, č. 28 ●; ● ref. Jsem Ge, muž z Moocha: V. Vařejková, Komenský 90, 1965/66, s. 448; K. Dostál, ZM 1966, s. 505 ●; ● ref.: Silvestr v šesti: Š. Vlašín, RP 7. 2. 1967; Z. Heřman, Orientace 1967, č. 2; A. Jelínek, LitN 1967, č. 12 ●; O. Chaloupka: ref. Tmo, kdo tam v tobě je?, ZM 1968, s. 139; ● ref. Evergreen aneb Jedinečné třeštění: I. Zítková, RP 29. 1. 1969; B. Balajka, Plamen 1969, č. 1; J. Ope-
lík, Listy 1969, č. 2 ●; Z. K. Slabý: ref. Firma Hrášek a bernardýn, ZM 1970, s. 456; -jšn (J. Šnobl): O. Š., ZM 1970, č. 9, příl.; (t) (V. Závodský): k šedesátinám, Brněnský večerník 18. 2. 1971; ● ref. Střelba na reklamního textaře: J. Procházka, Svob. slovo 8. 11. 1979; A. Urbanová, Amatérská scéna 1979, č. 4; M. Tůma, Scéna 1979, č. 6 ●; Z. K. Slabý: k 10. výr. úmrtí, Nové knihy 1990, č. 13; J. Hiršal in Vínek vzpomínek (1991); J. Černý: 1953 (České divadlo a společnost v roce 1953), Divadelní revue 2001, č. 4 + 1954 (České divadlo a společnost v roce 1954), tamtéž 2002, č. 2.

jz, mv

Jan Boleslav Šach

* 4. 6. 1825 Václavice u Benešova
† 1904 Záhřeb (Chorvatsko)

Básník, jehož lyrická sbírka byla ovlivněna tvorbou J. Kollára a K. H. Máchy, autor naučných a pedagogických prací.

Podepisoval se v Chorvatsku také Ivan Š. i Boleslav Šáh, resp. Ivan Šah, Ivan Sah, uváděn také jako Jan Bohumil Š., Jan Bolemil Š., Profesor Šach. – Syn sedláka. Podle Fričova svědectví navštěvoval gymnázium na Malé Straně, poté tzv. filozofii; údajně studoval též bohosloví, studium však opustil a vrátil se na filozofii (1844–46, mj. docházel na přednášky J. P. Koubka). Sprátelil se s J. V. Fričem, zajímal se také o divadlo. Koncem 40. let se seznámil s K. M. D. Villaním (jemu také dedikoval svou básnickou sbírku), jeho prostřednictvím poznal Máchovy rukopisy (zřejmě je opisoval). Stýkal se mj. s J. V. Rozumem a V. Zeleným. 1849–53 učil v Praze, 1853–58 působil jako suplent na gymnáziu v Chorvatsku (Senj); učil matematiku, přírodopis, němčinu a fyziku, kterou též popularizoval v četných pracích. Od 1859 pobýval trvale v Záhřebu, kde se oženil a vyučoval nejprve na obecné, od 1860 na vzorné městské škole, 1875 se stal ředitelem městské dívčí školy. V 70. letech se stýkal opět s J. V.

Fričem, který jej získal jako externího spolupracovníka a překladatele pro úřední noviny Agramer Zeitung. Š. spolupracoval též s chorvatskou mutací tohoto listu (Narodne novine) a navštěvoval Českou besedu. Postupně se zapojil do záhřebského společenského a kulturního života, pracoval odborně pro chorvatské školství i pro tamní národní život. V Záhřebu byl i pohřben.

Většinu veršů obsažených v souboru *Básně* Š. napsal v raném mládí. Sbíрка obsahuje sonety psané pod Kollárovým vlivem (objevuje se v nich opakovaně motiv Míny), útěchu z milostných zklamání básník nalézá ve věrnosti vlasti; v delších reflexivních básních (*Dětský věk*, *V cizině*) zaznívají též subjektivní máchovské motivy opuštěného poutníka, ve volbě lexika, metra i rýmů jsou patrné vlivy Máchova Máje. Knihu uzavírají příležitostné básně s dobovými mravními maximami a krotké epigramy se společenskou tematikou. – Patrně kvůli nepříznivým ohlasům své sbírky se Š. jako básník odmlčel. Občas překládal soudobou chorvatskou poezii do češtiny a českou do chorvatštiny. Pro pedagogické účely sestavil příručku *Česká frazeologie*, do níž zařadil excerpcce významných spisovatelů od Dalimilovy kroniky po J. A. Komenského. Od 50. let publikoval v Chorvatsku pedagogické a naučné práce (např. pojednání o fyzice), občas i básně psané chorvatsky; publicistiku uveřejňoval též v Srbsku (patrně i pod pseudonymy).

PŘÍSPĚVKY in: Dalibor (1859, čl. Kostelní hudba); Danica Ilirska (Záhřeb 1863, B Uspomena na Kožlí); Izvještaj c. k. Nautičke škole u Bakru (1886); Izvještaj zagrebačke muške učiteljske škole (1861, 1868, 1869); sb. Izvještaj zagrebačke niže pučke škole (1877, 1879); K. k. privilegierte Agramer politische Zeitung (Záhřeb, 70. léta 19. století); sb. Malý krasořečník (1856); Napredak (Záhřeb 1859–60); Narodne novine (Záhřeb, 70. léta 19. století); Novovjekni izumi u znanosti, obrtu i umjetnosti 1 (Záhřeb 1882); Programm des k. k. Militärgrenz-Obergymnasiums zu Zennig (1854, 1858); Smilje (Záhřeb 1873); Zlaté klasy; rovněž příspěvky v dalších chorvatských periodikách a sbornících; – posmrtně: ant. Zapadlo slunce za dnem, který nebyl (2000, ed. I. Wernisch). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Básně (1851). – *Ostatní práce*: Česká frazeologie (1862). ■ KORESPONDENCE: in J. V. Frič: Paměti (J. V. Fričovi z 1843–44; 1957, s. 205, ed. K. Cvejn). ■ REDIGOVANÉ *periodikum*: Narodne novine (Záhřeb, 70. léta 19. století). ■

LITERATURA: ● ref. Básně: Š., Pražské noviny 8. 3. 1851; J. Malý, ČČM 1852, č. 4 ●; ● ref. Česká frazeologie: an., Obrazy života 1862, s. 119; -á-, Škola a život 1862, s. 104 ●; V. Jirátko: Z počátků Máchova vlivu na české básnictví, ČNM 1940, s. 180; mat.: Obhajoba po jednom století, LidN 14. 4. 1941; J. V. Frič in Paměti 1–3 (1957–63); V. Žáček: Josef V. Frič v Záhřebu, Sborník NM v Praze, ř. C – lit. hist., 1971, s. 30; V. Muljević: Ivan Šah..., Elektrotehnika (Záhřeb) 1973, s. 423; J. Bošnjak, D. Karpatský, Z. Pičuljan in Mali hrvatsko-češki biografski leksikon (2002, s. 199).

vfr

Josef Šach

* 27. 8. 1886 *Radošovice u Votic*

† 16. 6. 1974 *Hradec Králové*

Autor konvenční beletrie, opakovaně rozprádač zejména motiv tragických důsledků celibátu, životopisec českých spisovatelů.

Otec byl hlídačem na železniční trati. Š. po vychování obecné školy v sousedních Ouběnicích studoval na gymnáziu v Benešově (mat. 1906) a v arcibiskupském semináři v Praze (vyšvěcen 1910; tehdy trvale bydlel v Olbramovicích u Votic). Poté sloužil na Benešovsku: jako kaplan v Arnoštovicích u Votic (1910–11) a v Poříčí n. Sázavou (1911–13), jako administrátor ve Václavcích u Benešova (1914) a farář v Trhovém Štěpánově u Vlašimi (1919–24); celou válku působil jako polní kurát na frontách (srbské, ruské, rumunské, italské – viz *Idylické obrázky z pole*) i v zázemí. Po válce se zapojil do reformního hnutí katolického duchovenstva, nakonec však na své kněžství rezignoval, vystudoval práva na UK v Praze (JUDr. 1924), usadil se v Hradci Králové, oženil se a stal se úředníkem právního oddělení ředitelství Československé dráhy, kde v různých funkcích (nakonec jako vrchní komisař) pracoval až do svého odchodu do penze (konec roku 1947). Byl členem Spolku čes. spisovatelů beletristů Máj (od 1925).

Š. přivedla k beletrii osobní válečná zkušenost. V prvotině (*Idylické obrázky z pole*) ji svěřoval, determinován ještě svým kněžským posláním, záznamům projevů šlechetnosti, zbožnosti, lásky k bližnímu apod., která je svými hrůzami paradoxně vyvolala válka. Poté jednoduchou beletrizací válečných zážitků

vstoupil už na pole konvenční prózy, nad jejíž úroveň se v podstatě nikdy nedostal, třebaže pozdější práce komponoval složitěji i náročněji. Zpočátku ještě zůstával u válečných historií, ať byly zkomplikovány předválečnou minulostí postav, ať samy komplikovaly jejich poválečný mírový život. Počínaje knihou *Za očistou* traktoval válečné motivy nacionalisticky (se silnou protirakouskou, protiněmeckou a protimaďarskou tendencí). Už od knihy *Ve vichřici* se dominantním tématem Š. beletrie stalo téma mileneckého nebo manželského svazku. Zde si Š. vytvořil některé trvalé figurální a syžetové stereotypy: muži těžce propadající vlastní smyslnosti, ale nakonec nad ní vítězí, aktivní ženy jdoucí bez skrupulí za svými milostnými cíli, osudová setkání vedoucí ke sváru hlasu srdce a hlasu povinnosti, který se nakonec prosadí, svízele působené značným věkovým rozestupem mezi mužem a ženou. Počínaje tragicickým románem *Směj se, paňáco...!* přidal Š. do dějové osnovy svých próz ještě jeden stálý a zásadní (autobiograficky zakotvený) motivický okruh: citový život kněží, problematičnost a neblahé důsledky celibátu, z toho plynoucí boj o reformu katolické církve, úsilí o zřízení spolků nebo ústavů sloužících povznesení mravně ohrožených či padlých osob. Vcelku je Š. beletrie ilustrativní, vždypřítomné morální hodnocení určitých životních postojů či jejich „řešení“ je rovnou promítnuto do lidských typů nebo dojmavých dějů, příroda je oblastí speciálně vyhrazenou pro autorovo „krásné“ líčení na pokraji kýče. – Druhou vrstvu Š. literární činnosti, datující se od jeho studentských let, vytvářejí portréty českých spisovatelů (J. Š. Baar, V. Beneš, Třebízský, K. M. Čapek Chod, B. Němcová, J. Zeyer) a umělců (J. Suk). Interní literární problematiky se týkájí pramálo; buď podávají podrobný životopis, anebo sledují mimoumělecké stránky autora zjevu (např. kniha o B. Němcové pojednává jednak o spisovatelčině mateřské lásce, jednak o její reflexi hospodářské a sociální problematiky doby). Většinu těchto prací založil Š. na zvláštní technice montáže úryvků z autorových dopisů, z jeho i cizích vzpomínek (za tím účelem vedl po celý život rozsáhlou korespondenci s pamětníky) a z autorova díla, tuto snůšku pak spoře prokládal vlastním textem a členil do tematických oddílů chronologicky uspořádaných. Poslední čtvrtstoletí Š. tvorby ovládl už životopisný žánr zcela (fejtony, populari-

zační články, studie); v rukopise zůstaly rozsáhlejší monografické práce o J. Š. Baarovi, V. Beneši Třebízském, J. Nerudovi (Lidská tvář J. N.), K. V. Raisovi, J. Vrchlickém (Náboženské motivy v díle J. V., Vlastenecké motivy v díle J. V.), Z. Wintrovi a soubor K. V. Rais ve vzpomínkách.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Hradecensis, Jan z Oravy, Jaroslav (J., Jar.) Sázavský, Jaroslav Skála, Jaroslav (J., Jar.) Smiřický, Jar. (J.) Sázavský-Lučan, Jáša, Jiří Rozhon, J. Levora, Jos. Sázavský, Karel Horský, Ladislav Hradský, Pravdomil, Václav Lučan, Verus; -ab-, B. F., Dr. Š., J. R., J. S., J. Š., L. H., -ský, Sý., Š. ■ PŘÍSPĚVKY in: kal. Amerikán (USA); Archa (Olomouc 1918); Beseda naší rodiny (1945–46); Besedy (1927); Cyrilometodějský kalendář 1964; Čech (1915–17); Černá země (Mor. Ostrava 1926); Čes. slovo (Mor. Ostrava 1934, R Peklo cizinecké legie); Čes. lid (1907–10; 1907 debut Pověry při svatbě); Čes. západ (Plzeň 1918); Čteme (1942); Dějiny a současnost (1959); Dokumenty naší národní revoluce (1923); Domkářský kalendář na rok 1924 – ...27 (Brno); 28. říjen (1921); Evropa a svět (1947); Glosy ze Strahova (1969); Hlas národa, příl. Nedělní listy (1909–17); Hoříněvské noviny (1970, cyklostyl.); Jas (1928, 1937); Jihočes. obzor, příl. U rodného krbu (Třeboň 1922); Kalendář železničářů (1939–44); Katol. noviny (1956, 1962); Katolík (USA, 1966–69); Kdyňská stráž (1928–30); Koruna (1931); Kruh (1934–35); Lada (Ml. Boleslav 1923); kal. Lešetínský kovář (1934–40); Letem světem (1927); Lid. demokracie (1946–69); Lid. listy (Kolín 1911); Lid. noviny (1944); Lit. kruh (Mor. Ostrava 1936–37); Lit. noviny (1961); Literatura (1925); Meditace (1908–09; 1909 P Život je hořký); Mír (1919); Moravskoslezský deník (Mor. Ostrava 1922–36; 1931 R Žaluji...); Národ (Chicago 1967–69); kal. Národ (Chicago 1967–70); Nár. liga (1930); Nár. listy (1915–17, 1926); Nár. politika (1914, 1926–45); Nár. střed (1936–42); Naše kniha (1920–32); Naše rodina (1969); Naše řemeslo (1945); Naše záduha (Chlum, Boskovice 1920); Našinec (Olomouc 1912–15); Nedělní list (1939); Nové Hradecko (Hradec Král. 1968–70); Nové ilustrované listy (Brno, Praha 1909–10); Nový čas (1921); Nový čes. list (Záhřeb 1912–14); Nový obzor (Olomouc 1912–14; 1912 O vlasteneckém smýšlení Zeyerově, Bohumil Brodský); Nový večerník (1936–38); Nový věk (1908, 1916, 1928); Oáza (1935); Obrod (Ústí n. Lab. 1925); Obzor (Nový Bydžov 1910, 1920–22); Obzor lit. a umělecký; Ohníčky mládí (Sedlčany 1926–35); Orlický kraj (Kyšperk 1941); Ostravský deník (Mor. Ostrava 1922–23; 1922 P Nemožem ťa, duša moja, zapomenúf...); Osvěta (1910–15; 1910 Z korespondence J. K. Tyla, 1912 O náboženském smýšlení J. Zeyera); Osvěta lidu (Hradec Král. 1927–41); Otčina domkářů a malozemědělců (Chlum, Boskovice 1925–27); Pardubický kraj

(1958–59); Pečirkův Nár. kalendář... (1936, 1944); Polední list (1944); Posel z podhoří (Rychnov n. Kn. 1942–43); Pozor (Olomouc 1935); Práce (1946); Pravda (Plzeň 1967–70); Právo lidu (1924); Pražský ilustrovaný kurýr (1908–10); Pražský ilustrovaný zpravodaj (1935–45; 1937 R Vzpoua krve, 1939 R Dravý proud); Propag (Brno, Praha 1934–35); Rolnické hlasy (1958); Rozkvět (1922–25); Ruch čes. západu (Plzeň 1933); Sborník NM v Praze (ř. C, 1965); Svornost (Chicago 1926–34); Štít (Hradec Král. 1945–49); Týden (Král. Vinohrady 1909); sb. U nás (Hradec Král. 1957); sb. Vám ve vlaku (1938); Venkov (1921–30, 1939); Věstník kovářů a podkovářů (1933–48); Vídeňský deník (1917–18); Vzlet (Plzeň 1918); Wiesnerův nár. kalendář; Zahradkář (1970); Zátíší (1920); Zeměd. listy, příl. Prásky (1910); Zeměd. noviny (1956–57, 1966); Zlatá Praha (1927); Zvon (1919–36, 1939); kal. Železnice slovem i obrazem (1939–41); Železničář severovýchodu (Hradec Král. 1969–70); Železniční noviny (1940); Železniční revue (1924); Ženské listy (1921–37); Ženské listy (Chicago 1927–29, 1937). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie a práce o literatuře*: Idyllické obrázky z pole (PP 1916); Pod tíhou osudu (PP 1918, pseud. Jaroslav Smiřický); Ve vichřici (PP 1919); Hoře lásky (PP 1920); Ztemnělou alejí (PP 1920, pseud. Jaroslav Smiřický); Za očistou (PP 1923, na obálce s tit. Za očistou a jiné povídky); Směj se, paňáco...! (R 1925); Tři ženy (R 1927); Dokud nepřebolí... (R 1931); O náboženském smýšlení Julia Zeyera (1942 ← Osvěta 1912); Matka a bojovnice. Dvě studie o B. Němcové (1948); Nedokončená pouť. Čtení o V. Beneši Třebízském (1959, k životopisu od J. Š. připojena studie F. Stuchlého Duše a dílo). – *Ostatní práce*: Proveďte církevní reformy! (1920, pseud. Pravdomil); Rek osmnáctého roku. List z ruské tragédie (1929). ■ KORESPONDENCE: B. Jiroušek: O Baarovi. Vzájemná korespondence F. Teplého a J. Š. (z 1925–26), Výběr 1998, s. 81. ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: V. Beneš Třebízský: Listy. Vzpomíná se... (1926); J. Š. Baar v zrcadle vzpomínek (1927); Josef Suk. Vzpomínková mozaika (1941); K. M. Čapek Chod. Vzpomínková mozaika se čtyřmi fotografiemi (1949). ■

LITERATURA: K. Bílek: J. Š. (1886–1974). Písemná pozůstalost (LA PNP Praha 1979); B. Jiroušek: J. Š. (v kontextu kulturní historie) (2001). ■ ● ref. Idyllické obrázky z pole: an., Čech 1. 3. 1917; an., Našinec 8. 4. 1917 ●; ● ref. Pod tíhou osudu: J. Hronek, Čech 4. 1. 1919; an., Našinec 18. 1. 1919 ●; ● ref. Ve vichřici: -ejč- (F. Krejčí), Budoucnost 1, 1918/19, s. 601; P. F. (Fingal), Vzlet 1919, s. 207; Liga † 12., Vlast 37, 1920/21, s. 284 ●; Kp. (J. Knap): ref. Hoře lásky, Pramen 1920, s. 325; V. Brtník: ref. Za očistou, Venkov 7. 4. 1923; ● ref. Směj se, paňáco...!: drb. (J. Borecký), Zvon 25, 1924/25, s. 574; an., Hlídka 1925, s. 215; F. Č. (Černovský), Dělnická osvěta 1925, s. 315 ●; ● ref. ed. V. Beneš Třebízský: E. Felix, Lid. listy 26. 3. 1926; V. Brtník,

Venkov 22. 4. 1926; an., Obrod 15. 9. 1926; A. Pražák, Naše věda 8, 1926/27, s. 8; R. (A. Rambousek), Čes. osvěta 23, 1926/27, s. 301 ●; ● ref. ed. J. Š. Baar...: Dr. V. M. (Martínek), Moravskoslezský deník 10. 7. 1927; -vh- (M. Hýsek), NL 1. 12. 1927; drb. (J. Borecký), Zvon 28, 1927/28, s. 42; -jen-, Čes. osvěta 24, 1927/28, s. 279; A. Pražák, Naše věda 10, 1928/29, s. 244 ●; vz. (V. Zelinka): ref. Rek osmnáctého roku, Zvon 31, 1930/31, s. 154; ● ref. Dokud nepřebolí...: drb. (J. Borecký), Zvon 32, 1931/32, s. 462; V. Brtník, Venkov 3. 2. 1932; Č. (V. Červinka), NL 31. 3. 1932; -Rja- (F. Rojka), Čes. osvěta 33, 1936/37, s. 278 ●; ● ref. ed. Josef Suk: O. Šourek, Venkov 18. 4. 1941; jšk (J. Š. Kvapil), LidN 3. 7. 1941; J. Hutter, Nár. střed 23. 11. 1941 ●; ● ref. O náboženském smýšlení Julia Zeyera: Ns. (J. Nečas), Naše doba 50, 1942/43, s. 234; vh., Večer 26. 2. 1943; V. J., Nová doba 28. 3. 1943; Kp. (K. Polák), Nár. práce 27. 7. 1943; bs (B. Slavík), Nár. politika 18. 10. 1943 ●; Brk (F. Buriánek): ref. Matka a bojovnice, Zeměd. noviny 5. 8. 1949; ● nekrology: (sb) (S. Borovka), Pochodeň 25. 7. 1974; (fbd), LD 14. 11. 1974 ●; M. Jiroušková, B. Jiroušek: Humanitní ideály v díle polního kuráta J. Š., sb. Česká společnost a první světová válka (1999) + Proticelibátní tendence v díle zběhlého faráře J. Š., sb. Sex a tabu v české kultuře 19. století (1999); B. Jiroušek: Velká válka v mikrosvětě J. Š., sb. Osobnosti a první světová válka (2000) + Vazby J. Š. k Čeňku Zíbrtovi, Výběr 2001, s. 78.

jo

Vladimír Šacha

* 11. 7. 1903 *Žďár nad Sázavou*

† 6. 7. 1986 *Nové Město na Moravě*

Básník, autor dokumentární biografické prózy, propagující ve své práci komunistickou ideologii.

Otec, který zahynul v 1. světové válce, vlastnil továrničku na obuv. Š. navštěvoval 1909–18 obecnou a měšťanskou školu v Žďáru n. Sáz., 1918–22 učitelský ústav v Brně. Po absolutoriu působil na školách Vysočiny: 1922–23 Rovné, 1923–24 Bohuňov, 1924–26 Ostrov n. Oslavou, 1926 Věchnov a Vítochov u Bystřice n. Pernštejnem, 1927–40 Sklenné, 1940 Žďár n. Sáz. až do svého zatčení 15. 1. 1941. Po věznění v Drážďanech, Vratislavi a Brně byl v srpnu 1942 odvezen do koncentračního tábora v Dachau. Po návratu byl 1946–47 předsedou nár. výboru ve Žďáru n. Sáz., 1948–65 okresním školním inspektorem, potom odešel do důchodu. Od 1922 byl členem komunistické strany a pracoval zejména v mládežnickém hnutí.

1935 cestoval po Itálii, Chorvatsku, Albánii a Řecku.

Š. málo osobitá poezie úzkého zážitkového okruhu má svým sociálním laděním blízko k poezii proletářské. Provázejí ji motivy negativity, pesimismu, vzdoru, hořkosti nad tvrdým životem, kulminující ve verších inspirovaných matčinou smrtí (*Na okoralých rtech*), ale také láska k domovu, ke krajině, přátelům a k evropskému jihu, jak ji (po rytmicky nevyvážených verších prvotiny *Na shledanou, živote!*) zachytila druhá, melodičtější sbírka *Zlatý disk*. K ní se řadí lyrické cestovní fejetony *Po stopách snů* s letními postřehy sociální mizerie chudých a s průhledy do fungování italského fašismu. Výmluvné svědectví o Š. ztotožnění se snahami komunistické strany obsahují politickým frázím poplatné jednoduché rýmy poválečných a pozdějších časopisecky publikovaných básní (z 1969–85), zařazených do výboru *Kraj, pro jehož vůni krásu sklízel*, a literární zpracování vzpomínek komunistů Žďárska na meziválečné období. Pohled na fašistické vězeňství z hlediska vězně a jeho útrap podává kronikářským způsobem kniha *V zahradě muk*. Povídka *Pod jeřáby*, situovaná na vesnici, spojuje smysl pro sociální křivdy s romantickým patosem. – Š. psal i divadelní hry pro mládež (*Čertovská historie*; další dva tituly *Poslední bitva* a *Dětská tragédie*, údajně vydané 1930, nejsou bibliograficky doloženy).

PSEUDONYM, ŠIFRA: Slavděl (v Rovnosti); V. Š. ■ PŘÍSPĚVKY in: Almanach pro poezii a život 1920–1930 (Brandýs n. Orlicí 1930); Čes. život (1947, příl.); Čteme (1939); Dělnické divadlo; Haló noviny (1934–35); Index (1936); Kohoutek (1924); Lid. kultura (1938); Lit. měsíčník (1973, 1975–76); Nový život; Pedagogické epistoly (Žďár n. Sáz.); Pravda; Ranní noviny (1937); Rovnost (od 1922); Rozhledy (1937); Rozsévačka (1930); Rudé právo (od 1926); Směr Vysočiny, pokr. Vysočina (Žďár n. Sáz. 1960–85); sb. Tři mladí prozaikové (1947, P Pod jeřáby ← čas. Čes. život; též přisp. V. Kovařík, M. Kolmanová); Tvorba (1935); U (1938); Učitelské noviny; – posmrtně: ant. Zapadlo slunce za dnem, který nebyl (2000, ed. I. Wernisch). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie a memoáry*: Čertovská historie (D pro ml., 1929); Na shledanou, živote! (BB 1934); Po stopách snů (FF 1936); Zlatý disk (BB 1938); Na okoralých rtech (BB 1940); V zahradě muk (vzpomínky, 1946); U vyhaslých milůů. Báje a pověsti ze Žďárska (1954); Večery se soudruhy 1, 2 (vzpomínky, 1958, 1976). – *Ostatní práce*: O pracujícím lidu Žďárska a jeho revoluční straně (1966). – *Výbor*: Kraj, pro jehož vůni krásu sklízel (1986, usp. J. Polák). ■

LITERATURA: J. Pavlík: *Životem a dílem V. Š.*, (Okres. lid. knihovna ve Žďáru n. Sáz. 1973). ■● ref. Na shledanou, živote!: J. O. (Ošmera), *Čin* 1934, s. 644; A. Černík, *Čin* 1934, s. 733; B. V. (Václavek), *Středisko* 1934, s. 102; -á- (J. Rybák), *Tvorba* 1935, s. 31 ●; ● ref. Po stopách snů: B. V. (Václavek), *Index* 1936, s. 80; bt. (B. Trávníček), *Ranní noviny* 5. 5. 1936; A. Č. (Černík), *Rozhledy* 1936, s. 123 ●; ● ref. Zlatý disk: Chal. (J. Chalupecký), *Čin* 1938, s. 205; sl. (J. Strnad), *Ranní noviny* 16. 7. 1938 ●; ● ref. Na okorálých rtech: jd (J. Drda), *LidN* 4. 11. 1940; M. Dvořák, *Akord* 8, 1940/41, s. 99; J. B. Č. (Čapek), *Naše doba* 48, 1940/41, s. 252; Boj (P. Bojar), *Studentský časopis* 20, 1940/41, s. 207; V. Běhounek, *Dělnická osvěta* 1941, s. 45; B. Polan, *KM* 1941, s. 35; kp (K. Polák), *Nár. práce* 26. 1. 1941, příl.; -ühl- (B. Mühlstein), *Naše zprávy* 1941, č. 24; M. Haller, *Střední škola* 1941, s. 217 ●; vbk (V. Běhounek): ref. V zahradě muk, *Práce* 8. 2. 1948; J. Pavlík: *Autor Vysočiny, Rovnost* 3. 7. 1969; ● ref. Večery se soudruhy 2: (po) (J. Poláček), *Rovnost* 13. 9. 1977; V. Brett, *Lit. měsíčník* 1977, č. 3 ●; J. Pavlík: *Naše srdce – plodná zrna dní* (k pětasedmdesátinám), *Rovnost* 11. 7. 1978; J. Polák in V. Šacha: *Kraj, pro jehož vůni...* (1986); ● nekrology: (rt), *Rovnost* 10. 7. 1986; an., *Vysočina* 1986, č. 27; J. Pavlík, *tamtéž*, č. 29 ●; M. Šrámková: ref. U vyhaslých milů (3. vyd.), *Duha* 1990, č. 2.

sb

Donát Šajner

* 24. 1. 1914 *Soběslav*

† 1. 5. 1990 *Praha*

Básník inklinující k jihočeským krajinným motivům a k sociální tematice spjaté s idejemi socialismu, výrazně reflektované v poezii ze 70. a 80. let; prozaik zprvu orientovaný na psychologii jedince, pak na společenské proměny venkova, autor knížek pro mládež; rozhlasový dramatik, publicista.

VI. jm. Jaroslav Š. (Donát bylo otcovo křestní jm.). – Záhy ztratil rodiče, matka zemřela 1916, otec padl na frontě 1918; Š. a jeho sestru vychovávala babička. Vychodil tři třídy měšťanské školy v Soběslavi a poté se živil námezdní prací (např. zemědělský dělník, kočí), později získal výuční list jako prodáváč textilu; sám se vzdělával, též s pomocí přítele studenta. Od mládí byl levicově zaměřen, 1933 vstoupil v Čes. Budějovicích do komunistické strany. 1936–39 vykonával vojenskou službu v Šumperku a Zábřehu na Moravě (sloužil v knihovně). Tehdy se seznámil s B. Václavkem, jenž mu začal otiskovat verše a s nímž pak spolupracoval ještě na počátku války, a také s K. Novým,

který jako redaktor *Nár. osvobození* rovněž publikoval jeho příspěvky. Od 1942 byl v Praze redaktorem a 1943–48 vedoucím redaktorem v ELK, 1947 a 1949 redigoval klubový časopis *Růst*; po včlenění ELK do zakládaného nakladatelství Českosl. spisovatel Š. působil jako šéfredaktor *Literárních novin* (1950–51). Poté žil (na stipendium ministerstva zemědělství) ve vesnici Roudná u Soběslavi. 1955–56 pracoval na ministerstvu vnitra (kulturní referent Pohraniční stráže). 1957 se stal redaktorem a 1971 vedoucím literárně-dramatické redakce Českosl. rozhlasu. Pak se podílel jako tajemník přípravného výboru na založení Svazu čes. spisovatelů, v němž 1972–82 působil ve funkci vedoucího tajemníka, poté odešel do důchodu. V 50. letech vykonával cesty do Německa, Sovětského svazu, Polska a Belgie. – Syn Pavel Š. (* 1949) je televizní dramaturg a filmový scenárista, autor rozhlasových her a písňových textů.

Po prvních básnických příspěvcích v levicovém tisku vydal Š. v polovině 30. let sbírku proletářských veršů *Červený kolotoč*, v níž však subjektivní prožitek překryla tvarová odvozenost. V další poezii pocházející z válečných let (*Řečí země, Matěj Kopecký, Den u pramene*), tvárně sice nehomogenní, směřující však k adekvátnímu obraznému vyjádření, se mu motivickým zdrojem stávala příroda a lidé jižních Čech a návratným tématem hledání jistoty v mluvě domova, v myšlení prostých lidí a v lidovém umění. Poválečné *Odkazy* se úsilím o sdělnost a pádnost projevu (mj. i pokusy se staccatovým veršem Majakovského) posouvaly do roviny veršované publicistiky s motivy války, osvobození a s proklamacemi optimistické víry v budoucnost; k intimnímu životu se pojily souběžně publikované milostné verše *Na motiv z Oněgina*. Po delší básnické odmlce vydaná sbírka *Kudy chodí dny* se vracela k apostrofám jihočeského kraje, jež mnohdy vyústily v obecné reflexe o smyslu života a tvoření. Reflexivnost charakterizovala i Š. poezii angažující se pro normalizační režim 70. a 80. let: byly to úvahy o vlastním životním usilování a plynutí času, projevy sociálního citění a víry v socialismus (*Upamatování, Dohlédnutí* aj.), někdy reflektované i dialogickou formou (např. *Co řeklo slunce, Já jenom o tobě*), často se silným vyznavačským akcentem (zvláště *Každou hodinu*). Z Š. poezie tehdy vyšla i řada výborů. – Jako prozaik inklinoval Š.

svými ranými pracemi k tehdejšímu psychologizujícímu proudu. Patří sem baladický příběh o dvou protikladných typech v rodině rybářského podnikatele *Větev dobra*, v němž je až báchorkovitě vyhocen konflikt dobra a zla i s jeho vyústěním, a zejména román *Minulý čas*, jenž na bázi dvojníckého motivu analyzoval schizofrenní rozpolcenost člověka bez zaměstnání, zbaveného lidské důstojnosti. V psychologické rovině se odvíjelo i čtvero povídek *Žně marnosti* s vnitřně rozvrácenými jedinci z umělecké oblasti. Proti komplikovanosti až konstruovanosti těchto povídek charakterizovalo prózy o proměnách kolektivizovaného venkova (např. *Vláha*) zjednodušené tendenční vidění a podání; z této linie poněkud vybočilo subjektivněji laděné epizodické vyprávění *Kdyby jen červenec...* Tíhnutí k epizodičnosti, vlastní i jiným prózám, se pak prosadilo i v „minipovídkách“ *Rváči a padavky*, zaměřených na aktéry leckdy kuriózních situací. Z četných knih pro mládež některé inklinovaly k typu příběhové prózy s chlapeckými hrdiny, jak ji představuje především autobiograficky založený román *Paměti uličníkovy*, hlásící se sociálním aspektem k některým obdobně zaměřeným dobovým prózám (zvláště J. V. Plevy), z pozdějších próz je mu žánrově blízké např. vyprávění *Blázinci ze Lhoty*. Jiný typ charakterizovala lyričtější poloha: evokace krajiny a přírody jižních Čech (především *Obrázky z přírody*, v přepracované podobě s tit. *Vyprávění na lavičce*). Občas psal Š. i pohádky. Hlavně pro mládež též převyprávěl zápisky a jiné dokumenty dobrodružného cestovatele Č. Paclta *Zpívající digger* a adaptoval cestopis H. M. Stanleye *Jak jsem našel Livingstona*. – Jako spolupracovník rozhlasu napsal množství fejetonů a také her: Tři postavy hledají Pirandella (1943), Jakub Kubata (1947), Dvojka jede do kola, Večer plný hvězd (1967), Válka pokračuje (1970, dramatisace románu J. Muchy), Rychlík do Banské Bystrice (1971), Chalupa číslo 17 (1972) aj.

ŠIFRY: D. Š. (Českosl. rozhlas 1968), -ša- (Lit. noviny). ■ PŘÍSPĚVKY in: Brněnský večerník (1973); Českosl. rozhlas, pokr. Rozhlas (1968, 1982); Českosl. svět (1975); Čtenář (1972); sb. Druhý sjezd Svazu čes. spisovatelů (1977); ELK (1939–41); Haló noviny (1935); Hej rup (1936–39); Impuls (1967); Index (1937–38); Kritický měsíčník (1940); Květy (1972, 1981, 1988); Lid. noviny (1940); Listy Klubu přátel poezie (1980–82); Lit. měsíčník (1973–83); Lit. noviny (1940–41, 1950–51); Lumír (1940); Mladá fronta

(1977); Nár. osvobození (1937–38); Nár. práce (1944); Naše zprávy (1939–40); sb. Nejlepší dětem (1976); Nová mysl (1982); Nové knihy (1975, 1979); Nový život (od 1953); O knihách a autorech (1974, 1977, 1981–86); Praha–Moskva (1977); Protokol 3. sjezdu Svazu čes. spisovatelů (1982); Roj (1935); Rozpravy o literatuře a umění (1940–42); Rudé právo (od 1937); Růst (1947–48); sb. Strana literatuře – literatura stran (1976); Svět práce (1971); Svět socialismu (1981); Svět v obrazech (1979); sb. Třicet let českosl.-sovětské kulturní spolupráce (1979); Tvorba (1937); Tvorba (1972–82, i příl. Kmen); U; ant. V modré dálce rudý květ (Čes. Budějovice 1971); Výběr z nejzajímavějších knih (1982, 1986); Zeměd. noviny (1976); Zlatý máj (1975–79); sb. Život s knihami (1977, J. Strnadlovi k 65. narozeninám). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Červený kolotoč (BB 1935, částečně cenzurováno); Řeči země (BB 1941); Matěj Kopecký (B 1943; 1944 in Den u pramene); Větev dobra (R 1943; upr. vyd. 1972); Den u pramene (BB 1944); O třech labutích (pohádka, 1944); Paměti uličníkovy (R pro ml., 1945; upr. vyd. 1962 s tit. Říkali mu uličník, 1972 s tit. Paměti uličníka); Odkazy (BB 1946); Na motiv z Oněgina (BB 1946); Minulý čas (R 1946; upr. vyd. 1971); Žně marnosti (PP 1946); Vláha (PP 1952); Tovaryši (P pro ml., 1953); Obrázky z přírody (PP pro ml., 1954; upr. a rozšíř. vyd. 1974 s tit. Vyprávění na lavičce); Teče voda, vodička (B pro ml., 1959); Kudy chodí dny (BB 1963); Kdyby jen červenec... (P 1965); Upamatování (BB 1970); Pan král z Koněpes (pohádka, 1971); Dohlédnutí (BB 1973); Takový nádherný kus cesty (P pro ml., 1975); Co řeklo slunce (BB 1975); Já jenom o tobě (BB 1977); Kde louky nejvíc voní... (P pro ml., 1977); Každou hodinu (BB 1980); Obrana křídla (BB 1982); Proto (BB 1985); Rváči a padavky (PP 1986; rozšíř. vyd. 1988 s tit. Výpis lásek a trestů); Blázinci ze Lhoty (P pro ml., 1986); Velký třesk (BB 1987). – *Adaptace*: Zpívající digger (P 1950, sešitově a knižně, podle J. Svoboda: Čeňka Paclta cesty po světě, 1888; upr. vyd. 1971, 1989); H. M. Stanley: Jak jsem našel Livingstona (P 1972, podle prózy V nejtemnější Africe). – *Překlad*: N. Tichonov: Písně a balady (1946, s M. Marčanovou). – *Výbory* (z poezie): Břeňhy (1974); Zaslíbení (1976); Básně (1979, ed. J. Nejedlá); Časování (1979, ed. J. Nejedlá); Pro vůni heřmánku (1979, bibliof.); Modré milování (1981, bibliof.); Ohraničený čas (1984, i netištěné BB); Daleko v nás (1984, i netištěné BB, ed. J. Nejedlá); Komu zem věří (pro ml., 1985, ed. V. Kubálek); Druhý zaslíbení (1989). ■ KORESPONDENCE: Z vyhozených zbytků archivu Svazu čes. spisovatelů (z 1973: G. Husákovi, s J. Kozákem; Českosl. televizi, L. Metzarovi – Estonsko, ministerstvu kultury, ministerstvu vnitra, pobočkám SČS, též obdržené dopisy od L. Fukse, Z. V. Adámka), LitN 1992, č. 41. ■ REDIGOVAL časopisy: Růst (1947, č. 1–4 redaktor, 1949 šéfredaktor), Lit. noviny (1950–51). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Michelangelo. Titán a člověk

(1941, výr. tisk ELK, s jinými); Odkazy a poslání (1948, výbor textů od středověku po současnost, i š. překlad staročes. ukázek); Kniha satir (1949, výbor z čes. poezie od středověku, s B. Václavkem, i š. překlad staročes. textů); Cestou k praporu. Povídky z války (1950); Zpívající země. Básně osvobození a mladosti (1975). ■

LITERATURA: D. Š. (Krajská knihovna Čes. Budějovice 1969, bibliografie a ukázky z díla); D. Š. (b. d., 1974, tisk nakl. Českosl. spisovatel, bibliografie S. Moučková); Nikdy nepůjdeš sám (1974, tisk nakl. Albatros); E. Lukeš: D. Š. (1979). ■ J. Tauber: ref. Červený kolotoč, Index 1936, s. 64; ● ref. Řeči země: AMP. (A. M. Piša), Nár. práce 1. 6. 1941; J. Kopecký, KM 1941, s. 243; jpl (J. P. Lang), LitN 1941, s. 116; J. Chaloupecký, Volné směry 1942, s. 147 → Obhajoba umění (1991, s. 233) ●; J. B. Č. (Čapek): ref. Matěj Kopecký, Naše doba 51, 1943/44, s. 377; kp. (K. Polák): ref. Větev dobra, Nár. práce 15. 4. 1944; ● ref. Paměti uličníkovy: -ov- (B. Březovský), NO 9. 1. 1946; jpř (J. Pilař), Zeměd. noviny 7. 2. 1946; HEL (J. S. Heller), Štěpnice 1, 1946/47, s. 60 ●; ● ref. Odkazy: K. Bodlák, Lid. kultura 1946, č. 43; J. B. Č. (Čapek), Naše doba 1947, s. 233; A. M. Piša, Kytice 1947, s. 85; J. Janů, KM 1947, s. 33; J. Štern, Práce 9. 4. 1947 ●; ● ref. Na motiv z Oněgina: I. Skála, RP 17. 12. 1946; jj (J. Janů), Svob. noviny 18. 7. 1947 ●; A. M. Piša in D. Š.: Minulý čas (1946); ● ref. Minulý čas: G. (F. Götz), NO 7. 1. 1947; M. Sedloň, RP 9. 4. 1947; F. H. (Hampl), Práce 29. 4. 1947; jšk (J. Š. Kvapil), Naše doba 1947, s. 186 ●; J. Dlouhý: ref. Zpívající digger, Sborník Českosl. společnosti zeměpisné 1950, s. 103; ● ref. Vláška: K. Šiktanc, LitN 1953, č. 11; J. Lederer, Zeměd. noviny 30. 5. 1953 ●; G. Procházka: ref. Tovarýši, LitN 1953, č. 31; ● ref. Obrázky z přírody: K. J. Beneš, NŽ 1954, č. 7; O. S. (Syravátka), LD 12. 2. 1954 ●; ● ref. Kudy chodí dny: M. Petříček, HD 1963, s. 521; V. Karfík, LitN 1964, č. 9 ●; ● ref. Kdyby jen červenec...: Z. Heřman, LitN 1965, č. 50; zm (Z. Mráz), Jihočes. pravda 12. 12. 1965; A. Hájková, Impuls 1966, s. 133 ●; ● ref. Upamatování: R. Matys, Nové knihy 1970, č. 36; M. Naušová, Mladá fronta 3. 2. 1971 ●; ● ref. Větev dobra (upr. vyd.): zh (Z. Heřman), Mladá fronta 20. 12. 1972; B. Truhlář, Slovenské pohľady (Bratislava) 1973, č. 5 ●; Ka. (J. Červenka): ref. Paměti uličníka, ZM 1973, č. 4, příl.; ● ref. Dohlédnutí: J. Rumler, Nové knihy 1973, č. 24; M. Blahynka, Tvorba 1974, č. 3 → Denní chléb (1978, spojeno s ref. Co řeklo slunce s tit. Poezie života, s. 221) ●; L. Stehlík: Setkání s D. Š., ZM 1974, s. 10; A. L. (Linke): ref. Vyprávění na lavičce, ZM 1975, s. 131; ● ref. Takový nádherný kus cesty: (HH). (H. Hrzalová), RP 26. 8. 1975; J. Voráček, ZM 1975, s. 298 ●; ● ref. Co řeklo slunce: J. Nejedlá, Nové knihy 1975, č. 42; O. Rafaj, Lit. měsíčník 1975, č. 9 → Zápas o skutečnost (1978, s. 139); V. Ržounek, RP 3. 1. 1976 → Řád socialistické tvorby (1977, s. 223) ●; M. Blahynka in Pětiletka obnovy české poezie 1971–1976, ČLit 1976, s. 481 → Denní chléb (1978); ●

ref. Já jenom o tobě: J. Nejedlá, RP 23. 12. 1977; M. Blahynka, Tvorba 1978, č. 11; J. Pavelka, Rovnost 2. 3. 1978 ●; V. Jelínek: ref. Časování, Tvorba 1979, č. 30; ● ref. Každou hodinu: F. Valouch, Lit. měsíčník 1981, č. 4; J. Nejedlá, Tvorba 1981, č. 5; V. Vodák (M. Vacík), LD 5. 6. 1981 ●; ● ref. Obrana křidel: F. Schildberger, Brněnský večerník 4. 1. 1983; J. Peterka, Lit. měsíčník 1983, č. 4 ●; ● k sedmdesátinám: E. Lukeš, Listy Klubu přátel poezie 1983, prosinec; M. Blahynka, Lit. měsíčník 1984, č. 1 ●; J. Nejedlá in D. Š.: Daleko v nás (1984); ● ref. Ohraničený čas: J. Svoboda, Tvorba 1984, č. 51, příl. Kmen; L. Soldán, Rovnost 10. 1. 1985 ●; ● ref. Proto: O. Rafaj, Tvorba 1985, č. 46; Z. Heřman, Mladá fronta 27. 11. 1985 ●; ● ref. Rváci a padavky: M. Pilař, Tvorba 1987, č. 7, příl. Kmen; Š. Vlašín, Kulturní práce 1987, č. 12 ●; O. Uličný in Prostor pro jazyk a styl (1987, zvláště s. 140); O. Chaloupka: ref. Blázinci ze Lhoty, Tvorba 1987, č. 18, příl. Kmen; ● ref. Velký třesk: V. Piša, Tvorba 1988, č. 3; A. Mikulášek, Kmen 1988, č. 18; J. Travníček, Rovnost 12. 5. 1988 ●; ● k pětasedmdesátinám: M. Blahynka, Lit. měsíčník 1989, č. 1; K. Boušek, Kmen 1989, č. 3 ●; K. Boušek: Výročí básníka, Haló noviny 28. 1. 1994; -Gvl-: Paměť archivu 3: Nakladatel versus básník (s ed. posudku D. Š. na nakladatele B. Jandu), Zprávy Spolku čes. bibliofilů v Praze 2002, č. 2; P. Janáček in Svět rodokapsu (2003, s. 385); P. Lyčka in Normalizace (a) poezie čili Z literární periferie k vrcholům socialistického Parnasu, Host 2005, č. 6.

ls, et

Vladislav Šak

* 18. 6. 1860 *Nalžovy* (Nalžovské Hory)

u Klatov

† 19. 7. 1941 *Praha*

Autor sonetů inspirovaných bulharským životem, překladatel a propagátor bulharské kultury i česko-bulharských styků, publicista.

Psán též Vladimír Šak (Sak) a Vladislav Šák. – Reálku vystudoval v Písku (mat. 1878), techniku v Praze. Od studií udržoval kontakty s bulharskými studenty: 1880 se stal spoluzakladatelem spolku Bulharská sedjanka v Praze, v němž pak působil jako jeho první jednatel, po studiích 1882 odjel s bulharskými studenty do Bulharska, kde se uchytil jako učitel. Nejprve byl rok profesorem matematiky na gymnáziu ve Slivně, pak v Sofii, 1891–94 i na sofijské univerzitě. Svůj více než dvacetiletý bulharský pobyt naplňoval činnou prací na poli česko-bulharské vzájemnosti, především kulturní i literární. V Sofii založil čtenářský spolek

Čech, v němž až do svého odchodu z Bulharska působil jako jeho předseda. Do Čech se vrátil 1908 a stal se profesorem na pražské Obchodní akademii. 1909 byl penzionován. Za balkánské války byl 1914 zpravodajcem na bulharském bojišti, 1915 vězněn ve Vídni za spolupráci s Mafií. Po válce zastával 1919–31 funkci bulharského konzula v Praze. Zemřel na rakovinu, pohřben byl v rodišti. – Jeho syn Vladislav V. Šak (1894–1977) byl dirigentem, v pětadvaceti letech založil tzv. Šakovu filharmonii (1919); věnoval se i literatuře, překládal, ve 20. letech redigoval Sebrané spisy A. Strindberga a též finančně podporoval Umělecký klub, vydavatele časopisu mladých Orfeus.

Zájem o život Bulharska se stal již od studentských let takřka jedinou náplní Š. literární a osvětové činnosti. Inspiroval ho ke sbírkám epigonských sonetů blízkých poezii J. Vrchlického (*Pod Vitoší, K bulharským junákům*), namířených však též proti bezpráví a útisku národa, a zejména ho přivedl k tlumočení bulharské poezie, nejprve časopisecky (P. Javorov, S. Michajlovski, P. Slavejkov, I. Vazov), pak i knižně (E. Bagrjana, K. Christov, K. Veličkov, soubor *Z bulharského Parnasu*), ojedinele též prózy (I. Vazov, memoáry K. Veličkova). Překládal i do bulharštiny: s výjimkou libreta k *Prodané nevěstě* B. Smetany především se zřeteli účelovými (třídičná učebnice deskriptivní geometrie J. Jarolímka); vydal též jazykové příručky, zejména česko-bulharský a bulharsko-český slovník. Nepříliš hojná, nicméně kvalitní je i Š. publicistická činnost, přibližující českému čtenáři přední představitele bulharské literatury a vůbec tamní literární, kulturní i společenské dění. Získal si jí pověst prvořadého odborníka i činorodého propagátora vzájemných styků, významně také přispěl k poznání bulharské poezie v českých zemích. – V rukopisu údajně zůstal jeho jediný román *Kolonie* a operní libreto *Jades*.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Martin Prentov, M. Prentov, Prentov; Š., Šk., -Šk. ■ PŘÍSPĚVKY in: sb. *Bulharsko slovem i obrazem* (1908); *Čas, beletristická příl. k politickému týdeníku* (1897–98); *Čes. slovo* (1925, 1932); sb. *Dvacet let práce bulharského národa* (1909); *Hlas národa* (během 1. světové války); *Nár. listy* (1905–09); *Slovanský přehled* (1899–1913, 1937); *Studentský časopis* (1926); *Světobzor* (1932); *Venkov* (1932); *Zlatá Praha* (1908). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: *Pod Vitoší* (BB 1905); *K bulharským junákům* (BB 1910). – *Překlady*: K. Veličkov: *Sonety* (1900)

+ *V žaláři* (1907); I. Vazov: *Carevna z Kazaláru* 1, 2 (1905, 1906); *Z bulharského Parnasu* (1909); sb. *Bulharská žena* (1911); E. Bagrjana (E. Belčerova): *Ta věčná a ta svatá* (1931); K. Christov: *Symfonie Prahy* (1932). – *Ostatní práce*: *Bulharsko-český slovník* (1913); *Kniha bulharsko-české konverzace* (1914, t. r. i bulharsky); *Bulharsko-český a česko-bulharský slovník* 1, 2 (1914, 1926); *Spor o Makedonii* (1916). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: sb. *Bulharská žena* (1911). ■

LITERATURA: vbk. (J. Voborník): ref. překl. K. Veličkov: *Sonety*, NL 20. 7. 1900; K. Drož: ref. Pod Vitoší, *Přehled* 5, 1906/07, s. 308; J. Páta in *Několik kapitol z dějin styků česko-bulharských*, *Osvěta* 1917, s. 629; an.: Šack a Cie, *LidN* 3. 8. 1918; ● k sedmdesátinám: Jos. P. (Páta), *Slovanský přehled* 1930, s. 475; an., *Světobzor* 1930, s. 645 ●; -pa- (F. S. Procházka): ref. překl. E. Bagrjana, *Zvon* 31, 1930/31, s. 476; ● ref. překl. K. Christov: J. Hch. (Dolanský), *LidN* 7. 7. 1932; Ad. Veselý, NL 27. 8. 1936 (srovnání s překl. J. Karasové) ●; ● k osmdesátinám: J. Páta, *Venkov* 16. 6. 1940; an., *LidN* 18. 6. 1940; an., *Nár. politika* 18. 6. 1940; an., *Nár. práce* 18. 6. 1940 ●; ● nekrology: an., *Nár. politika* 19. 7. 1941; an., *LidN* 20. 7. 1941; an., *Venkov* 20. 7. 1941; Jiř. Sv. F., *Nár. politika* 24. 7. 1941; F. Tichý, *LidN* 25. 7. 1941; -l., *Venkov* 27. 7. 1941; R. Künzl-Jizerský, *Ročenka Slovanského ústavu* 1939–1946, s. 158 ●.

mhs

F. X. Šalda

* 22. 12. 1867 *Liberec*

† 4. 4. 1937 *Praha*

Literární, divadelní a výtvarný kritik a esejista, vůdčí osobnost českého modernistického hnutí prosazující kritéria nezávislosti umění na mimoestetických vazbách a pojetí kritiky jako svébytné tvůrčí činnosti soustředěné k problémům osobnosti a ideálům syntetického umění; autor meditativní a epigramatické poezie, prozaik rozvíjející typ analytického vyprávění s filozofujícím podtextem, dramatik, publicista, editor a překladatel.

V matrice zapsán Franciscus Aloysius Š.; iniciály F. X. sám rozepisoval František Xaver. – Syn poštovního úředníka. 1874 se rodina přestěhovala do Časlavi, kde Š. dochodil obecnou školu (později vzpomínal na vliv učitele T. Vulterina). Prázdniny trávil ve mlýně u babičky a strýce z matčiny strany v obci Chedrb (Třebonín) u Časlavi. Od 1878 studoval na gymnáziu v Jindřišské ul. v Praze, 1881 přešel na Akademické gymnázium (mat. 1886, mezi jeho spolužáky byl např. K. S. Sokol). 1886–90

absolvoval 7 semestrů na pražské právnické fakultě (1891 složil první státní zkoušku z historie práva), přičemž zároveň navštěvoval přednášky z filozofie, ale i psychiatrie na české i německé univerzitě (přednášející mj. T. G. Masaryk, J. Durdík a O. Hostinský). 1888 připravoval spolu s V. Mrštíkem, A. Sovou, J. Boreckým, V. Hladíkem, H. G. Schauerem a F. Lichtákem almanach *Vpád barbarů* (k vydání nedošlo). Z přátelství z této doby přetrvaly zejména vztahy s A. Sovou a J. S. Macharem. 1893 vzniklo pouto mezi Š. a R. Svobodovou (pojily je i vzdálené příbuzenské vazby), které trvalo až do její smrti 1920 a poznamenalo i další Š. přátelství (především se Z. Braunerovou a E. Jurčinovou). 1893–1906 byl zaměstnán jako redaktor Ottova slovníku naučného (díl 8–27). 1895 podepsal manifest *Česká moderna*. 1899 začal spolupracovat s Lumírem, dosavadním orgánem starší generace, kde následně spoluinicioval rozsáhlou generační diskusi: tehdy rovněž propukla kontroverze s A. Procházkou a J. Karáskem ze Lvovic, jež trvala až do Procházkovy, resp. Š. smrti a významně poznamenala povahu dobových společenských a literárních vztahů. V polovině července 1899 byl při pobytu v lázních Sv. Kateřina u Počátek stížen zánětlivým onemocněním míchy, od počátku srpna do počátku prosince byl hospitalizován ve všeobecné nemocnici na Karlově nám., rekonvalescence poté trvala ještě téměř půl roku a po zbytek života byl pohybově omezen (částečné ochrnutí poloviny těla, chůze o holi). Pravidelně proto jezdil na ozdravné pobyty (Poděbrady, Mariánské lázně, Vysoké Tatry, ale i v Rakousku Bad Gastein aj.). S okruhem mladých autorů tehdejšího Lumíra (V. Hladík, K. Sezima, O. Theer), ale i protistrany *Moderní revue* (M. Marten) se jeho vztahy částečně přerušily kolem 1905, v některých případech (A. Novák, O. Šimek) trvaly až do období před 1. světovou válkou. Na počátku 20. století rovněž vznikla další Š. dlouholetá přátelství, zejména s F. Chudobou, F. Skácelíkem a E. Chalupným. 1901–07 se podílel na aktivitách výtvarného sdružení Mánes, jehož periodikum *Volné směry* redigoval, k rozchodu došlo především z důvodů Š. polemické praxe a kvůli rostoucím rozdílům v názoru na orientaci listu. Vzápětí vedl přátelskou diskusi s představiteli malířské generace skupiny Osma (E. Filla, B. Kubišta), které podporoval (B. Kubištu i finančně), a s historiky umění

mladší generace (A. Matějček, V. Birnbaum). Na naléhání přátel (R. Svobodová, Z. Nejedlý) se 1910 přihlásil k doktorátu filozofie na pražské filoz. fakultě (již 1907/08 však přednášel v rámci univerzitních extenzí v Turnově, Lounech, Jičíně a Chrudimi), který mu byl udělen na základě rigorózní zkoušky a disertace *Tři studie z dějin malířství* (s částmi o Raffaelovi, M. Grünewaldovi a J. Vermeerovi van Delft, otištěno v *Kritických projevech* 8, 1956). 1910 navázal vztah s A. Navrátilovou (lit. jm. E. Jurčinová), 1912 patrně pomýšlel i na sňatek, vztah však krátce nato ukončil. V dubnu 1911 odjel s manželí Svobodovými do Dalmácie, odkud odcestoval do Říma (cyklus fejetonů pro *Nár. listy*). 1914–19 přednášel evropské literatury na Vyšší dívčí škole v Praze. V době před 1. světovou válkou a během ní se vytvořil kolem Š. okruh blízkých spolupracovníků (R. I. Malý, F. Pujman, M. Hennerová-Pujmanová aj.). 1915 se na pražské filoz. fakultě na základě spisu *Duše a dílo* a kolokvia na téma *Anglické vlivy v básnickou tvorbu Alfreda de Vigny* habilitoval pro dějiny moderních západoevropských literatur (soukromým docentem jmenován 1916, přednášet začal v letním semestru 1916), 1919 byl jmenován řádným profesorem. Ve 20. letech sympatizoval s levicovým avantgardním hnutím a podporoval komunisticky orientované intelektuály (po zastavení komunistického tisku na konci 1928 před nadcházející volební kampaní předal coby majitel a vydavatel *Tvorby* její redakci J. Fučíkovi). Během léta 1928 se dohodl s nakladatelem O. Gírgalem na vydávání časopisu *Šaldův zápisník*; 1934 musel však Gírgal z ekonomických důvodů činnost nakladatelství utlumit, tehdy po dohodě s B. Fučíkem převzalo vydávání časopisu od 7. roč. nakladatelství Melantrich. Od 20. let navazoval Š. přátelské vztahy s avantgardními básníky (F. Halas, J. Hora, V. Nezval aj.) i s mladými spisovateli katolické orientace (J. Čep, B. Fučík). Po 1929 kritizoval bolševizační tendence a ve 30. letech byl skeptický vůči kulturní politice SSSR, 1934 polemizoval s děním v KSČ (vyloučení J. Guttmana) a s jejím stanoviskem k českosl. státu jako „imperialistickému“. 1932 žaloval Národní divadlo pro nedodržení smlouvy o provedení dramatu *Zástupové* (spor skončil mimosoudním narovnáním). Od konce 20. let se účastnil aktivit na podporu demokracie (mj. 1933 protestoval proti střelbě do demonstrantů ve Frý-

valdově a podporoval stávkující v Radotíně) a 1933–34 protestů proti fašistickým tendencím (mj. 1929 předsedal Protifašistickému výboru v Československu, 1933 založil Komitét pro pomoc německým běžencům, podporoval akci K. Čapka Demokracie dětem, podepsal dopis českosl. vědců protestujících proti tzv. lipskému procesu s E. Torglerem a G. Dimitrovem atd.). Od počátku 30. let se často uchýlil do Dobřichovic u Prahy, kde zakoupil vilu, v níž posléze trávil většinu volného času. 1936 odsoudil moskevské procesy a popravy Stalinových odpůrců. Zemřel v Praze-Smíchově, pohřben byl v rodinném hrobě na hřbitově v Praze-Hostivaři. Svůj majetek odkázal dětem v pražském Jedličkově ústavu. Stylizovaný portrét Š. osobnosti vytvořil F. Skácelík v románu *Architekt Malota* (1938). V dubnu 1938 byla při 1. výročí Š. úmrtí ustavena Společnost F. X. Šaldy (předseda E. Chalupný, náměstek J. Hora, jednatel B. Fučík) s cílem pečovat o jeho odkaz včetně vydávání díla, její činnost byla však přerušena v letech 1943–45 a 1949–89. Znovu se Společnost ustavila (zejména z iniciativy literárního historika a bibliografa E. Macka) v dubnu 1990, obnovila přednáškovou a popularizační činnost, zaměřila se na dokončování Š. spisů a začala vydávat periodickou publikaci *Zápisník o Šaldovi* a drobné bibliofilie přinášející neznámé dokumenty a přetisky významných prací o Š.

Š. debutoval v Lumíru 1885 sonetem *Letní noc* a během následujících tří let publikoval časopisecky poezii ovlivněnou francouzským parnasismem a básnickým názorem školy J. Vrchlického. 1891 otiskl ve Vesně analytickou reflexivní prózu *Analýza*, tematizující hnutí těkající mysli v hraničním, krizovém momentu provázejícím očekávání a přípravu rozhodování, v excitovaném mezistavu na hranici šílenství a rozumu. V reakci na recenzi v Času zaslal Š. listu nejprve obranné stanovisko a vzápětí koncipoval stať *Syntetismus v novém umění* (1891/92 v *Literárních listech*). V návaznosti na stanoviska T. G. Masaryka a H. G. Schauera, zejména však na dobová modernistická kritéria francouzské, německé, ale i anglické a ruské literatury a literární kritiky v ní formuloval pojetí moderního umění v situaci všeobecné mravní krize sekularizovaného světa a jeho individualistické východisko. S deklarovanou oporou v širokém rejstříku filozoficko-estetických názorů, především v díle

I. Kanta, zde sumarizoval jednak rysy ideálu autonomie uměleckého díla a jeho syntetizujících principů přehodnocujících vztahy smyslové a citové zkušenosti a její reflexe v sjednocujícím výrazu individuálního stylu, jednak vlastnosti soudobé epochy jako času hledání nové, metafyzicky založené duchovní jednoty a boje o ni. Analyzoval škálu modernistických literárních projevů tak, aby předešel identifikaci svého názoru s některou vyhraněnou poetikou, zároveň však manifestačně poukázal k subjektivizačním a symbolizačním postupům v poezii jako znakům nové individualizované citlivosti a psychologické diferenciaci v rámci širokého proudu protirealistického a protinaturalistického umění. Svým internacionalismem se stať zároveň vymezila proti nacionálnímu rámci české literatury, jako program nového umění zapůsobila na celou generaci 90. let (na kritiky i na básníky, např. O. Březinu) a zároveň zahájila Š. kritickou tvorbu, jež tvořila nadále dominantní část jeho díla. V 1. polovině 90. let v dlouhých analytických referátech, ale i uváděním děl francouzských kritiků (H. Taine, É. Hennequin, J. M. Guyau) usiloval o tzv. zvědečtění kritiky, tj. o vytvoření verifikovatelného teoretického rámce kritického hodnocení, a tím o empirickou protiváhu a korekturu subjektivistického zdroje prožitku jako impulsu tvůrčí a poznávací aktivity, resp. o jeho společenské a psychologické usoustavnění: z ustavování poměru mezi těmito protiklady dobového individualistického světonázoru stejně jako mezi dalšími protipóly typu jednotlivce a společnost, vnitřní a vnější realita, duch a hmota aj., vyrůstal univerzalistický požadavek společenského přesahu kritického soudu v Š. pojetí (*K otázce dekadence, Jedinec a hromadnost, Těžká kniha*). Otevřené pojetí díla zohledňující variabilitu představ o jeho působení a smyslu umožňovalo Š. transformovat jeho kritéria během následujících více než čtyřiceti let v konfrontaci s tvorbou nových a nových generací. Odlišovalo jej zároveň již záhy od jeho současníků, s nimiž prosazoval požadavek kritiky jako svěbytné tvůrčí činnosti (F. V. Krejčí, J. Vodák, A. Procházka aj.). Charakteristickým rysem Š. kritického projevu se stala polemičnost, vyznačující jak jeho posudky a neustálé vleklé spory (příznačně propojující názorovou a osobní rovinu), tak jeho esejistiku, jež se od 1897 začínala v jeho díle prosazovat jako dominantní kritický žánr. Již

v posudcích, jimiž soustavně komentoval v 90. letech díla A. Sovy, O. Březiny, J. S. Machara i S. K. Neumanna, se projevovala jednak tendence k celistvému uchopení portrétované osobnosti, jednak vyhocenost kritického názoru vymezujícího určitý typ díla jako experimentálně-inovativní kvality, jako manifestaci duchovního zření a pronikání jevovou a zvyklostní formou skutečnosti, proti jeho kontextu a tradici, které takové dílo přerůstá a přetváří. V požadavku organické celistvosti díla měla původ Š. kritika děl starší generace (především Písně poutníka a Poslední sonety samotáře J. Vrchlického), zejména eklekticismu jejich básnického názoru podmiňujícího jednotu tvůrčí osobnosti. Svá kritéria uplatňoval v 90. letech především v literární a divadelní oblasti, v níž bojoval proti popisnosti a žánrovosti inscenační praxe, na počátku století a během spolupráce s umělci Mánesa se však zaměřoval především na sféru výtvarnou, z níž (v souvislosti se soudobým proudem secese) čerpal rovněž nová kritéria estetického hodnocení. V esejích, z nichž 1905 sestavil *Boje o ztůrek*, nejprve (do 1903: *Experimenty, Spisovatel, umělec, básník, Osobnost a dílo, Hrdinný zrak, Alej snu a meditace ke hrobu Jana Nerudy, Géniova mateřština*) zdůrazňoval kategorie „života“, tj. instinktivně-iracionální a voluntaristické zdroje tvůrčí inspirace geniální osobnosti vytvářející svým dílem nový řád smyslové skutečnosti (její stylizaci). Avšak v textech publikovaných 1903 ve Volných směrech (*Nová krása, její geneze a charakter, Etika dnešní obrody aplikovaného umění, Problém národnosti v umění*), jakož např. i v konfesi *Kritika patosem a inspirací* se akcent přesouval na složky uměleckých, tzn. stylových zákonitostí zakládající kulturní organismus vyššího řádu, podmínky jeho vývoje: růstu a sebereflexe v umělecké tradici. V 2. polovině prvního desetiletí 20. století a před 1. světovou válkou, kdy se opět obrátil především k literatuře, se tato koncepce díla jako výrazu zření duchovního řádu projevila zejména v obratu k literární historii, resp. k dějinám umění (téma doktorské disertace) a v poukazu na hodnotové hierarchie (*Víra kulturní, Hodnoty kulturní a mocnosti životní*) ukotvující kategorie osobnosti v nadosobních, historicky realizovaných a přece vždy otevřených vazbách. V historickém obrysu *Moderní literatura česká* usiloval o přehodnocení názoru na dobu bezprostředně

předcházející a na její vazby k literatuře 19. století a k české, masarykovsky pojaté duchovní tradici. Osou Š. přehledu se stal romantismus, jeho česká realizace (protiklad Máchy – Čelakovský) a překonávání generací 90. let. Pokusil se rovněž o vývojový model dějin literatury jako souboru hodnot vyjádřeného souborem forem, model zahrnující fázi přijetí forem (epigonství – lumírovci), reaktivní fázi analýzy a přechodu, s níž identifikoval svou současnost, a fázi tvorby forem nových. V esejích knihy *Duše a dílo*, vznikajících od 1903, se poté soustředil na problém romantické tradice jako zdroje moderního umění v monografických esejích o světových a českých spisovatelích 19. století s prologem věnovaným J. J. Rousseauovi. V jednotlivých rozborech mu jde o důkaz stylotvornosti romantického díla harmonizujícího své složky, především na příkladu K. H. Máchy, B. Němcové, O. Březiny a G. Flauberta demonstruje své pojetí organičnosti stylu vytvářejícího svébytný, abstrahovaný duchovní řád vyjádřený hierarchizovanými posloupnostmi metaforického jazyka. Tematizace jazykových zdrojů „stylového absolutna“ moderní poezie, která zde aktualizovala motivy Š. tvorby z 90. let (např. z eseje o S. Mallarméovi, ale i z Š. kritického debutu), nově zvrstvila jeho pojetí tvůrčí individuality a uměleckého vývoje založeného na představě o růstu osobnosti zakládající celistvější duchovní útvary a hodnotové hierarchie (v tomto smyslu rovněž přistupoval k otázce národního umění, ale i ke zklaštělým dílům Shakespearovu a Dantovu). V otázce metafyziky smyslu tvorby takové osobnosti (v poměru možností vědy, umění a náboženství), pokračující v „živototvorné vůli“ unikající časovost, Š. ukazoval problém náboženství jako horizont veškeré tvorby, „kult dramatických sil životných i vesmírných“, jako nazření věčného zdroje hodnot (*Umění a náboženství*). Po 1917 (již v článcích v Kmenu a Venkovu vydaných později v souboru *Časové a nadčasové*) svou činnost, v níž stále větší úlohu zastával prvek společensko-politické kritiky, orientoval k problémům nového státu: zatímco dříve se společenské otázky vynořovaly převážně v souvislosti s estetickými problémy, v nové situaci se u Š. oblast politická stala integrální složkou jeho myšlení: kritika je oblastí tvorby demokratického názoru a zároveň silou podporující mravní přerod, sloužící nadosobní ideji moderního lid-

stva spějícího k pospolitosti (v 1. polovině 20. let tak inklinoval k ideji socialismu v polemice s liberalismem jako k „věci nitra“). Zatímco v době předválečné vyznačovala Š. tvorbu distance k literatuře prvních avantgard (na rozdíl od tvorby výtvarné), v období poválečném naopak formovaly jeho reflexi současnosti výkony básníků Devětsilu, jež chápal v jejich experimentující povaze a světonázorové vyostřenosti jako součást hlubší dějinné logiky (*O nejmladší poezii české*), později i mladých tvůrců katolické orientace (J. Čep, J. Zahradníček). Novou formulaci problému individuální tvůrčí iniciativy, její historické omezenosti a podmínek nadčasové platnosti jako otevřenosti smyslu tvořivosti rozvrhla přednáška *O tzv. nesmrtelnosti díla básnického*. – Během své celoživotní kritické aktivity Š. vždy usiloval o vytvoření revue, jež by mu umožnila autorskou nezávislost a dominantní postavení: počínaje Literárními listy přes Volné směry, Novinu a Českou kulturu, Kmen a Kritiku, v nichž byl spoluredaktorem, resp. hlavní kritickou osobností, až k Tvorbě, v níž spolupracoval s kritiky mladé generace. Od října 1928 vycházel *Šaldův zápisník*, autorský časopis přinášející téměř výhradně Š. kritickou, prozaickou, básnickou a překladovou tvorbu, do 1936 s podtitulem List pro poezii, politiku a život, který vydával O. Girgal (roč. 1–6), pak Melantrich (roč. 7–9, O. Girgal dále uváděn jako spoluvydavatel); Š. zápisník začal vycházet jako měsíčník, postupně však s většími časovými prodlevami, často ve spojených dvojčíslech (roč. 1, 1928/29, od října do června 9 čísel a jedno dvojčíslo; roč. 2, 1929/30, od září do června 9 čísel a jedno dvojčíslo; roč. 3, 1930/31, od září do června 4 čísla a 5 dvojčísel; roč. 4, 1931/32, od září do října 2 čísla a 6 dvojčísel; roč. 5, 1932/33, od října do září 2 čísla a 6 dvojčísel; roč. 6, 1933/34, od října do října 2 čísla a 5 dvojčísel; roč. 7, 1934/35, od října do září 2 čísla a 5 dvojčísel; roč. 8, 1935/36, od října do června 2 čísla a 4 dvojčísla; roč. 9, 1936/37, od října do prosince 1936 3 čísla a 1 dvojčíslo v únoru. Po Š. úmrtí vydali ještě vykonavatelé jeho odkazu pietně v červnu dvojčíslo a v prosinci trojčíslo, obsahující mj. Š. závěť, výběr z jeho korespondence a jmenný rejstřík ke všem devíti ročníkům (E. Chalupný jakožto redaktor neuveden). Časopis byl koncipován jako jednotný celek odrážející žánrovou a druhovou rozmanitost autorova díla; průběžné stránkování vy-

tvářelo z časopisu na konci ročníků v podstatě knižní celky reprezentující v paralelismech a prostupování jak proměnlivou polohu Š. aktuální kritické reflexe, tak soustředěnější výkony esejistické, studie a beletrie (pravidelné oddíly studií, resp. delších esejů, a poznámek doprovázela Š. beletrie a překlady, především z díla A. Chéniera v roč. 1, 3 a 4). Vytvářel tak obraz dílny Š. myšlení, syntézu celoživotního úsilí a manifestační znak jeho individuality. Období Š. zápisníku (jinde publikoval Š. jen minimálně) je charakteristické jednak návraty a aktualizací Š. celoživotních témat, jednak zvýšenou pozorností upřenou k společenskému a politickému dění, která provázela Š. činnost jako veřejně angažovaného intelektuála. V Š. zápisníku sumarizoval své stanovisko ke spisovatelům, jejichž dílo reflektoval průběžně celý život (O. Březina, K. H. Mácha, J. S. Machar, B. Němcová, J. Neruda, A. Sova, J. Vrchlický, Stendhal, ale i B. Benešová, K. Hlaváček, A. Jirásek, O. Theer aj.), přičemž se důrazy v jejich hodnocení proměňovaly v souvislosti se Š. celkovým pojetím vývoje moderních evropských literatur. Jeho výrazem byly i eseje o francouzských básnících zakládajících experiment moderní poezie (*Z alchymie moderní poezie, Božský rošťák J. A. Rimbaud*) a jeho paralely (P. Claudel, É. Verhaeren, Ch. Péguy), syntetizující Š. pojetí poezie vůbec. Ústředním tématem Š. zápisníku se stal problém dějepisectví obecného i literárního, kdy Š. v souvislosti s dobovou metodologickou debatou zdůrazňoval podíl subjektu v dějinách a nezbytnost kritického, tzn. tvůrčího dějepisu při soustředění k otázkám smyslu dějin a jejich hodnotových horizontů (*Dvojí dějepisectví, Nynější rozpaky z literárního dějepisectví, O smyslu literárních dějin českých*). V těchto intencích se rovněž zabýval přehodnocením významů zakladatelských děl evropských literatur (F. Rabelais), ale i podceňovaných slohových útvarů (*O literárním baroku cizím i domácím*). V politických úvahách se projevila rostoucí obava před nedemokratickými tendencemi zasahujícími poměry československého státu a evropské situace obecně, přičemž Š. usiloval udržet nadstranické hledisko zdůrazňující souvztažnost kultury umělecké a kultury politické, budování na hodnotových tradicích a odsuzující levicový i pravicový extremismus jako dvě polohy teroru. – Celou Š. literární tvorbu charakterizovala, podobně jako u mno-

ha jeho generačních soupeřů, souvztažnost kritické činnosti a díla básnického, prozaického a dramatického, která se v kritické poloze projevila především ve vypjatém, rapsodickém stylu Š. esejistiky kombinující analytickou rovinu s rovinou obrazného, často ornamentalizujícího pojmenování. Do jisté míry analogicky se jeho poezie a próza vyznačovaly dominantou reflexivní složky, filozoficko-světónázorové tendence, a v případě prózy tíhnutím k esejističnosti. Š. poezie (charakteristická tvarovým a rytmickým úsilím se sklonem k jisté těžkopádnosti výrazu) byla především celoživotní meditací, kritikovým privatissimem (knižně vydal pouze jedinou sbírku *Strom bolesti*, reakci na smrt R. Svobodové), do něhož se promítaly především ozvuky symbolistního teismu, ale i vitalistické a expresionistické motivy. Druhou polohu Š. poezie tvořily satirické epigramy komentující soudobé literární a politické dění. Jeho raná prozaická tvorba, s rysy analyticko-psychologizující ornamentální povídky přelomu století, tematizovala dekadentní problém výjimečného jedince konfrontovaného s ironickými důsledky jednání mimo dobro a zlo (*Život ironický a jiné povídky*), pozdější povídkové dílo shrnuté do sbírky *Dřevoryty staré i nové* charakterizovalo výrazové a žánrové oproštění, snaha o klasicizující dějovou výstavbu s důrazem na vyprávění a jeho předmětnost (na rozdíl od raných povídek psaných většinou na tezi); v soustředění na konkrétnost události či situace pointované na škále sahající od tragiky po komiku se rozvíjí jejich symbolický přesah manifestující rozmanitost a neukončenost životních skutečností a jistot. Během světové války se Š. pokusil o ideový román, jenž by na protikladu postav-loutek a postav jednajících ve službě ideji poukázal na konflikt českého vzdělance hledajícího svou duchovní tradici. Navzdory experimentu s psychologickou motivací charakterů, vnitřním monologem a začleněním žánru zápisů a snaze učinit principem výstavby románu rozvoj ústřední myšlenky zůstaly *Loutky i dělníci boží* zatíženy esejistickou rétoričností a stylizačními apriorismy danými Š. kritickým přesvědčením o povaze románu (vyplývajícím i z doslovu k 1. vyd.). Š. dramatika se proměňovala v souvislosti s jeho kritickým názorem na úlohu původního dramatu pro organizaci národního života a především s projevy nového společenského řádu po světové válce, zároveň

však setrvala u pojetí ideového dramatu se symbolickými postavami reprezentujícími nadosobní principy: pokus o kolektivní sociální drama *Zástupové* tematizoval spor individualismu a kolektivismu, mravních hodnot, resp. snu o nové harmonii, a objektivizované dějinné logiky v situaci společenské bouře; satirická komedie *Dítě* se svou sdělností a vyostřeností sociálního a generačního konfliktu blížila představám o proletářském umění; *Tažení proti smrti*, reagující na dobové pokusy o obrodu dramatu návratem k tradičním komediálním prvkům, bylo koncipováno jako tragikomedie o absurdních rozměrech (neohraňičenosti) lidské touhy povzbuzované odporem k pseudohodnotám a o smyslu konečnosti existence. – Š. pozůstalost, shromážděná zejména díky sběratelské a badatelské činnosti B. Lišky, je uložena v LA PNP (část pozůstalosti, včetně většiny korespondence přijaté, byla zničena při požáru v bytě Š. bratra).

PSEUDONYMY, ŠIFRY: A. D. Laš, B. Ptáčník, Holas, Jan Braun, Jan Holas, J. Holas, J. Řapík, Pavel Kunz, Pečorin, P. Kunz, Quidam (Lit. listy, Volné směry); Alfa, Dr JPK, Dr. KPk, F. X. Š., f. x. š., fxš, fxš., J. H., P. K., Q., š. š., Š. Š., Šld. (Ottův slovník naučný). ■ PŘÍSPĚVKY in: Almanach Kmene 1933–34 (1933); Almanach Kmene. Jaro 1934 (1934); Almanach Kmene 1934–35 (1934); Blok (1931); Cesta (1922); Čas (1891, 1896–98, 1902–04, 1906–07, 1909, 1911); Čechische Revue (1907, 1911); Čes. kultura (1912–14); Čes. revue (1901–03); Čes. stráž (1896–97); Čes. Thalia (1887–89; 1888 prozaický debut Fantazie splínu); České armádě k 28. říjnu (1928); Čes. slovo (1923–24, 1928, 1935); sb. Čeští spisovatelé a dělnictvo (1898); sb. Čeští spisovatelé v do-vám a sirotkům našich vojnů (1916); Čin (1932, 1936); Dělnická rovnost (1935); Die Wahrheit (1925); Die Zeit (Vídeň 1897, 1901); sb. Dílo Emila Filly (1936); Dr. Edvard Beneš ve fotografii (1936); Hlídka Času (1907); Host (1928); Hrvatska misao (Záhřeb 1897); Hudba (1919); Index (1931, 1933–34); Iskustvo Slavjan (Praha, Brno, Bratislava 1923); sb. Kytka na hrob Vladimíra J. Průši (Pacov 1933); Katalog 5. výstavy Spolku výtvarných umělců Mánes v Praze. Moderní francouzské umění (1902); Katalog triadvacáté výstavy Spolku výtvarných umělců Mánes v Praze. Francouzští impresionisté (1907); Katalog výstavy děl Aug. Rodina v Praze (1902, Géniova mateřština); Kmen (1917–19); Kmen (1927–28); Kolo (Brno 1937); Kritika (1924–25); Květy (1914–15); L'Europe centrale (1927–28); sb. Liber amicorum Romain Rolland (Paříž 1926); Lid. noviny (1907, 1927, 1931, 1934); Lípa (1917–20); Listy pro umění a kritiku (1933–36; 1935 Češství a Evropa); Lit. listy (1892–94, 1896–99, 1904; 1892

Syntetism v novém umění; 1896 ref. J. Vrchlický: Písně poutníka a Poslední sonety samotáře, pseud. B. Ptáčník; Lit. noviny (1927–30, 1932, 1935, 1937); Lit. prémie Umělecké besedy na rok 1888; Lit. rozhledy (1924, 1930); Lit. svět (1927–28; 1927 Kolem almanachu Vpád barbarů); Lumír (1885–86, 1892, 1898–1900; 1885 básnický debut Letní noc); sb. Mahenovi (1933); sb. Máj národních socialistů (1920); Milostný almanach Kmene pro jaro 1933 (1933); sb. Mistr Jan Hus v životě a památkách českého lidu (1915); Mladý venkov (1934); Mor. listy (Brno 1893); Most (1922); Musaion (1930); Nár. a Stavovské divadlo (1923, 1926); Nár. čítanka (1918); sb. Nár. divadlo v Praze 1883–1923 (1923); Nár. kultura (1923); Nár. listy (1909, 1911–12, 1914–15); Nár. osvobození (1927, 1933); Naše cesta (Kladno 1930); Naše doba (1895–96); Niva (1896); Nová kultura (1922); Nová scéna (1930); Nová svoboda (1925–26); Nové Čechy (1925); Novina (1908–12; 1908 Víra kulturní; 1909 Hodnoty kulturní a mocnosti životní); Nový kult (1897); Nový život (1904); Osvěta lidu (1909); sb. Padesát let Zdeňka Nejedlého (1928); Paleček (1887); Panoráma (1930, 1933); Plán (1929–30); Pokroková revue (1906–07; 1907 Impresionism: jeho rozvoj, rezultáty i dědicové); Pondělní noviny politické, umělecké i sociální (1899); Právo lidu (1936); Přehled (1904, 1910); Radikální listy (1905, 1907); Ročenka Rozhledů po literatuře a umění. Vánoce 1934 (1934); Rozhledy (1892–95; 1895 K otázce dekadence a Těžká kniha); Rozhledy (1935–36); Rozpravy Aventina (1925–27, 1932); Rudé právo (1923, 1927); Samostatnost (1905–07); Sborník Československé armády k 28. říjnu (1919); Signál (1928); Slavnostní list v upomínku na zábavy pořádané na ostrovech... (1887); Slovo (1904); Slovo a slovesnost (1935, O básnické autostylizaci, zvláště u Bezruč); Stráž pokroku (Hradec Král. 1931); Styl (1921); Světozor (1887–88); Šaldův zápisník (1928–37; 1928 Největší zážitek tvůrcův jest – jeho dílo, Dvojí dějepisectví; 1930 Několik „prokletých básníků“ čili Příspěvek k tématu básník a společnost, Stát střílející /cenzurováno/ → O umění, 1955, včetně cenzurovaných míst, Stát a jednotlivec; 1931 Dramatická poezie stará i nová, Z alchymie moderní poezie; 1932 Problémy lidu a lidovosti v nové tvorbě básnické, Goethe; 1933 Básník a společnost; 1934 Česká Aeneis a český klasicismus, Neruda poněkud nekonvenční; 1935 Něco o slovesném umění lidovém, Několik poznámek o Vítězslavu Hádkovi, O literárním baroku cizím i domácím; 1936 Hořičné semeno Máchovo, O smyslu literárních dějin českých, Ve věku železa a ohně; 1937 Gidovo zklamání ze Sovětského svazu); Topičův sborník (1915, 1917); Tribuna (1921–23); Tvorba (1925–30, 1932–33); Typografie (1905); sb. Úkoly češství (1936); Var (1925); Večer (1918); Venkov (1917–18, 1920–21, 1935; 1918 Historický Torquato Tasso → Časové i nadčasové s tit. Historický Torquato Tasso neboli Předstín k baroku); Vesna (Brno, Vel. Meziříčí 1891, P Analýza); Vest pocket re-

vue (1930); Vojenské rozhledy (1923, zvláštní č. s tit. Československé armádě pozdravy a vzkazy); Volné směry (1902–07, 1911, 1918, 1921, 1935; 1901 Osobnost a dílo, Alej snu a meditace ku hrobu Jana Nerudy, Hrdinný zrak; 1903 Smysl dnešní tzv. renesance uměleckého průmyslu, Nová krása, její geneze a charakter, Problém národnosti v umění; 1905 Násilník snu; 1911 Tvůrčí činy); sb. Weltgericht über das Wesen des Antisemitismus (1933); Zlatá Praha (1897, 1904); Zvěstování (1919); Ženská revue (1907); Ženský svět (1901–02; 1902 Žena v umění); Život (1934–35); – posmrtně: Divadelní zápisník (1947); Hovory o knihách (1939); Kulturní tvorba (1964); Listy filologické (1938, B Šibenice z nevydaného alm. Vpád barbarů); sb. Lit. archiv 3–4 (1970); Lit. noviny (1938); Marginalia (1937); sb. Na paměť F. X. Šaldy (1938); sb. Nejvzácnější autografy (1965); sb. F. X. Šalda (1947); Šaldův zápisník (1937, č. 6–10, Závěť F. X. Š.); sb. Torzo a tajemství Máchova díla (1938, O krásné próze Máchově); Umění (1937); mimoto publikace dopisů, viz rubrika KORESPONDENCE. ■ KNIŽNĚ. *Beletrie a práce o literatuře a umění*: Boje o zítřek (EE 1905; rozšř. vyd. 1915; rozšř. vyd. 1918; vyd. 1948, ed. J. Mukařovský; vyd. 2000, ed. E. Macek a M. Špirit); Moderní literatura česká (E 1909; t. r. přehlednuté vyd.); Život ironický a jiné povídky (PP 1912; rozšř. a upr. vyd. 1936; rozšř. vyd. 1949, ed. V. Černý); Duše a dílo (EE 1913; opr. vyd. 1918; upr. a dopln. vyd. 1937, ed. B. Fučík; vyd. 1947, ed. F. Vodička); Umění a náboženství (E 1914); Géníus Shakespearův a jeho tvorba (E 1916); Loutky i dělníci boží 1, 2 (R 1917; upr. vyd. v 1 dílu 1935); Štorm bolesti (BB 1920); In memoriam Růženy Svobodové (E 1920 ← rozšř. Lípa 1920); Zástupové (D 1921, prem. 1920); Básnická osobnost Dantova (E 1921); Dítě (D 1923, i prem.); Antonín Sova (E 1924); Těm, kdož neumějí čísti, totiž Národnímu osvobození, F. Peroutkovi a Cie (E 1926); Tažení proti smrti čili Pán, který nemohl zestárnout (D 1926, i prem.); První přijímání (P b. d., 1927); O tzv. nesmrtnosti díla básnického (E 1928); O nejmladší poezii české (EE 1928); Selský svatý Václav (B 1929, bibliof.); Krásná literatura česká v prvním desetiletí republiky (E 1930 ← ŠZáp 2, 1929/30); J. A. Rimbaud, božský rošťák (E 1930 ← ŠZáp 2, 1929/30); Dílo Dostojevského a jeho položení evropské (E 1931 ← ŠZáp 3, 1930/31); Pokušení Pascalovo (P. Bratislava 1934 ← ŠZáp 1, 1928/29); Básnický typ Boženy Němcové (E 1935 ← ŠZáp 6, 1933/34); Verše (BB 1935); Nejnovější krásná próza česká (1935, rozmnož. ← ŠZáp 7, 1934/35); Den a věčnost (E 1935; spolu se statí E. Beneše Úkoly žurnalistiky); Mácha snivec i buřič (E 1936); Úkoly češství (EE 1936, bibliof., s J. Durychem); – posmrtně: Dvě statí F. X. Š. (1937 ← Časové i nadčasové, 1936); O naší moderní kultuře divadelně dramatické (E 1937); Dvě básně (1937); Hájemství zraku (výtvárné kritiky, 1940, ed. F. Kovárna); Paul Verlaine (1946 ← Ottův slovník naučný 26, 1907, s. 578); Ana-

lýza (P 1946, ed. J. Pistorius); Ze vzpomínek na dětství (1947, ed. B. Lifka); Která kniha na vás v mládí nejvíce působila? (1957, ed. O. Svejková ← Časové i nadčasové, 1936); F. X. Š. (1957, obs. stati Karolina Světlá a Jan Neruda ← Časové i nadčasové, 1936); Východ i návrat (BB 1957, bibliof., ed. B. Lifka); Kritika literární (1967, ed. E. Macek ← Ottův slovník naučný 15, 1899, s. 191); Radostný, Masaryk jako tvůrce kulturní (1991, bibliof.); Osobnost Milana Štefánika (1991, bibliof.); Génius řecký a génius židovský, Dílo Dostojevského a jeho položení evropské (1992, bibliof.); Okamžik a věčnost (1992, bibliof. ← Časové i nadčasové, 1936); Rozšířte češství (1992, bibliof.); Nový prezident, Značka E. B. (1993, bibliof.); O Josefovi Pekařovi, historikovi a politikovi (1994, bibliof.); Hrst vzpomínek (1996, bibliof., ed. E. Macek). – *Překlady*: É. Hennequin: Studie z vědecké kritiky. Spisovatelé ve Francii zdomácněli (1896); J. Ruskin: Sázam a lilie (1901); Ch. Morice: O moderních podmínkách krásy (b. d., 1909, s. M. Majerovou); – posmrtně: J. McNeill Whistler: Ten o'clock (1994, bibliof.). – *Výbory*: Výbor z kritické prózy (1939, ed. F. Chudoba); O umění (1955, ed. L. Lantová); České medailony (1959, ed. Z. K. Slabý za spolupráce S. Horečky); F. X. Š. 1867–1937 (1966, ed. J. Špičák); Perspektivy dále (1967, ed. E. Macek); O poezii (1970, ed. M. Petříček, B. Svozil); O předpokladech a povaze tvorby (1978, ed. B. Svozil); Čteme z F. X. Šaldy (1981, ed. V. Forst, L. Lantová, E. Macek, J. Opelík); Niké bezkřídla (1982, ed. M. Červenka pod jm. J. Adam); Šaldův slovník naučný (1986, ed. M. Blahynka); O věcech divadelních (1987, ed. J. Hájek); Z období zápisníku 1, 2 (1987, 1988, ed. E. Macek); O svobodě a demokracii 1, 2 (1988, ed. F. Kautman, inedit.); Zápisník o Šaldovi (1992); Anděla zbrojného pošli, ó Pane (1997, bibliof., ed. L. Soldán); Těm, kdož neumějí čísti (Zápisník o Šaldovi 12, 2003, ed. M. Špirit a J. Wiendl); „Všechny cesty vedou k životu“. F. X. Š. a hudba (Zápisník o Šaldovi 13, 2004, ed. R. Pečman). – *Souborná vydání*: Spisy F. X. Š. (Unie, 1912–17, 5 sv.); Dílo F. X. Š. (Aventinum, 1925–26, 2 sv.; Melantrich, 1934–41, 11 sv.; po Š. smrti ed. B. Fučík, kromě nových vydání do té doby vydaných knih obs.: Juvenilie, 1925; Mladé zápasy /Juvenilie 2/, 1934; Dřevoryty staré i nové, 1935, rozšíř. vyd. 1960, ed. J. Čermák; Časové i nadčasové, 1936; Studie literárněhistorické a kritické, 1937; Nova et vetera, 1938; Kritické glosy k nové poezii české, 1939; Medailony, 1941); Soubor díla F. X. Š. (Společnost F. X. Š. v nakl. Melantrich, 1947–51, 12 sv.; Ústav pro čes. literaturu ČSAV v nakl. Českosl. spisovatel, 1951–63, 10 sv.; Torst, 1997, 1 sv.; kromě nových vydání do té doby vydaných knih obs.: Studie o umění a básnících, 1948, ed. J. Pistorius; Dramata, 1957, ed. E. Macek; Studie z české literatury, 1961, ed. R. Havel; soubor Kritické projevy: 1. 1949, ed. J. Pistorius; 2. 1950, ed. F. Vodička; 3. 1950, ed. K. Dvořák; 4. 1951, ed. R. Havel; 5. 1951, ed. E. Macek; 6. 1951, ed. K. Dvořák; 7. 1953,

ed. K. Dvořák; 9. 1954, ed. R. Havel a L. Lantová; 8. 1956, ed. O. Králík, M. Komárek a J. Opelík, obs. i disertaci Tři studie z dějin malířství z 1910; 10. 1957, ed. E. Macek; 11. a 12. 1959, ed. Z. Trochová; 13. 1963, ed. E. Macek; Básně, 1997, ed. M. Otruba a Z. Trochová). ■ **KORESPONDENCE**: an.: Zlomek dopisu F. X. Š. ze září 1901, Lída 1, 1917/18, s. 184; SZáp 9, 1936/37 (O. Březinovi z 1921, s. 173; S. Cyliakovi z 1908–09, s. 173; F. Chudobovi z 1916–37, s. 184; B. Fučíkovi z 1937, s. 220; Z. Braunerové z 1900, s. 221; M. Martenovi z 1905, s. 223; E. Chalupnému z 1904–05, s. 229); an. (E. F. Burianovi z 1937), Program D 37, 1936/37, s. 242; Slovenské smery umelcké a kritické 4, 1936/37 (E. B. Lukáčovi z 1931–35, s. 257; H. Gregorové z 1933 a b. d., s. 273); Ant. Veselému (z 1937), sb. Čtvrtstoletí Moravského kola spisovatelů (1937, s. 29); O. Sedlmayerová: F. X. Š., člověk a přítel (Sedlmayerové z 1921–35; 1937); H. Malířová: „Železnem rozžhaveným“ (Malířové z 1918), Tvorba 1937, s. 247; F. Žákavec: O spolupráci F. X. Š. s Mánesem (J. Štencovi z 1901–04), Umění 1937, s. 379, 429; an.: Spisovatelský projev v květnu 1917 (J. Kvapilovi z 1917), Samostatnost 1937, s. 17; jm. (J. Münzer): F. X. Š. a mladíčkové (Münzerovi z 1916), Čes. slovo 6. 4. 1937; -ch (V. Cháb): F. X. Š., zakládající člen Obce přátel legionářů (předsednictvu Obce, b. d.), Nár. osvobození 8. 4. 1937, příl.; F. X. Š. o antisemitismu (J. Epsteinovi z 1933), Lit. noviny 10, 1937/38, č. 9; sb. Na paměť F. X. Š. (S. Bouškoví z 1897–1916, A. Círnkové z 1908, L. Kottnerové z 1897–1934, F. Skácelíkovi z 1899; b. d., 1938); in E. Lešehrad: Náměty u cesty (Lešehradovi z 1902, S. K. Neumannovi z 1898; 1938); F. Borový: F. X. Š. na konci světové války (Borovému z 1918), Čes. slovo (Nedělní) 26. 3. 1939; B. Mathesius: Kouzelník (3) (Mathesiovi z 1926), Hovory o knihách 1939, č. 10; Vzájemné dopisy Otokara Březiny a F. X. Š. (z 1901–21; 1939, ed. E. Chalupný); Práteleství z konce století (vzáj. koresp. Š. a Z. Braunerové z 1897–1903; 1939, ed. V. Hellmuth-Brauner); in F. X. Š.: Hájemství zraku (F. Kovárnovi z 1935–36; 1940, s. 63); F. X. Š. – Miloš Marten (vzáj. koresp. z 1902–06; 1941, ed. E. Chalupný); F. Skácelík: O jednom literárním salonu (Skácelíkovi z 1898–1913; 1941); V. Bitnar: Š. dopisy S. Bouškoví (z 1896–1911, dokončení edice zahájené ve sb. Na paměť F. X. Š.), Čes. časopis filologický 2, 1943/44, s. 243 a 3, 1944/45, s. 82, 125 + Listy filologické 1947, s. 137, 289; Listy o poezii a kritice (vzáj. koresp. Š. a F. Chudoby z 1908–37; 1945, ed. B. Chudoba); in Práteleška slova z listů psaných Františku Kavánovi (z 1898; 1946, ed. S. Klír); av. (A. Vyskočil): Dva neznámé dopisy F. X. Š. (J. V. Šládkovi z 1900), Vyšehrad 1947, s. 177; F. X. Š. Josefu Pojarovi (z 1928–37; 1948); F. X. Š. Z dopisů Josefu Horovi (z 1913–36; 1948, ed. J. Pistorius); J. Brambora: Fischer a Š. (O. Fischerovi z 1934–36), Svob. noviny 12. 3. 1948; an.: Z dopisů Aloisu Jiráskovi (z 1916), Var 1948, s. 516; in J. Kühnel: Wolkrovou sním (J. Wolkrovi

z 1923; 1949, s. 52); in Josef Bohuslav Foerster (Foerstrovi z 1918; 1949, s. 299); in V. Vydra: Hercův listář (Vydrovi z 1923, 1926, 1932; 1956, ed. J. Tráger); ZKS (Z. K. Slabý): F. X. Š. v roce 1929 aneb Co se zamlčovalo (úplné znění dopisu J. Horovi z 28. 8. 1929, v ed. Pistoriové zkráceno), Lit. noviny 1957, č. 14; E. Strohsová: Dva neznámé listy F. X. Š. S. K. Neumannovi (z 1925), tamtéž, č. 26; an.: Z neznámých listů F. X. Š. (O. Girgalovi z 1928–33, J. Gregorovi Tajovskému z 1933, F. Kaláčovi z 1914), Slovenské pohľady (Bratislava) 1957, s. 447; an.: Z dopisů F. X. Š. Miloši Jiránkovi (z 1909), Výtvarné umění 1957, s. 466; Z. K. S. (Slabý): F. X. Š. Horovi, Mahenovi a Mathesiovi (z 1928–35), Nový život 1957, s. 455; D. Šajtar: Tri Š. dopisy Petru Bezručovi (1908, 1910, 1917), Host do domu 1959, s. 419; E. Macek: F. X. Š. a Hladíkův Lumír (V. Hladíkov z 1898–1903, K. Sezimovi z 1898–1909, J. Ottovi a L. Quisovi z 1900), Sborník NM v Praze, ř. C – lit. historie, 1964, s. 15, 229; J. Nečas: F. X. Š. a Simonetta Buonaccini (Buonaccini z 1934), tamtéž, s. 41; in Adresát Jiří Mahen (Mahenovi z 1928–35; 1964, ed. J. Hek, Š. Vlašín); J. Řezáč: Skica k podobizně Karla Konráda... (Konrádovi z 1927), Kulturní tvorba 1964, č. 13; F. X. Š. – Antonín Sova: Dopisy (Sovovi z 1892–1928; 1967, ed. J. Zíka); Dopisy Simonettě Buonaccini (z 1934–35; 1967, ed. M. Křížková, K. Svátek; k tomu ref. M. Křížková, s citací z Š. dopisu Z. Zikmundové z 1934, Nové knihy 1968, č. 4); in B. Lifka: Š. svět knih (Lifkovi z 1928; 1967, bibliof.); A. Sivek: V. Martínek nar. 11. dubna 1887 (Martínkovi z 1917), Svoboda 9. 4. 1967, příl. + Rozporné přátelství F. X. Š. (R. Svobodové z 1897), Zprávy Čes. besedy (v Liberci) 1968 (vyšlo 1967), s. 18; J. Mourková: Z neznámých dopisů F. X. Š. R. Svobodové (z 1893), Plamen 1967, č. 4; an.: Dva století (J. Vodákovi z 1922–27), Divadelní noviny 1967, č. 10–11; V. Pekárek: Z. Nejedlý, F. X. Š.: Ze vzájemné korespondence (Nejedlému z 1912–28), Kulturní noviny 1968, č. 6; J. Dvořák: Adresát Bedřich Václavek (Václavkovi z 1930), tamtéž, č. 10; K. Bílek: Zajímavý dopis F. X. Š. (F. Šrámkovi z 1925), Zpravodaj Šrámkovy Sobotky 1968, č. 1; D. Kšicová: Listy F. X. Š. Františku Táborskému (z 1906–23), SPFF Brno, ř. D – lit. vědná, 1969, č. 16, s. 193; Těžká samota. Korespondence F. X. Š. a Růženy Svobodové (Svobodové z 1893–1916; 1969, ed. J. Loužil, J. Mourková, J. Wagner); Z korespondence F. X. Š. (R. Svobodové z 1893–1905, ed. J. Mourková; V. Mrštíkovi z 1892–1900, ed. V. Hellmuth-Brauner; M. Pujmanové z 1915–20, ed. D. Moldanová; J. S. Macharov z 1896–1919, ed. Z. Trochová; Z. Pohorecké z 1904–36, ed. B. Lifka; O. Šímkovi z 1899–1914, ed. E. Macek; O. Fischerovi z 1908–33, ed. E. Macek; J. Demlovi z 1913–28, ed. K. Neradová a J. Němec; L. Blatnému z 1922–26, ed. S. Cikhartová; J. Knapovi z 1935–36, ed. adresát; F. Halasovi z 1931–36, ed. F. X. Halas), sb. Lit. archiv 3–4, 1968–69 (1970); in F. Skácelík: Krásná setkání (Skácelíkovi z 1898–1920, G. Čápkovi z 1931, F. S. Procházkovi z 1912–13; 1970);

A. Závodský: Š. drama Zástupové... (O. Fischerovi z 1921, J. Frejkovi z 1932, F. Götzovi z 1923, K. H. Hilariovi z 1922, K. Reslerovi z 1931, J. Vodákovi z 1921), Otázky divadla a filmu – Theatralia et cinematographica 1970, s. 136; F. X. Š. Fráňu Šrámkovi (z 1909–22, ed. F. Bařha), Glosy ze Strahova 1970, č. 11; B. Lifka: Moravské léto F. X. Š. ve Starém Hobzí 1912 (vše z 1912: L. Kottnerové, A. Navrátilové – E. Jurčinové, A. Novákoví, T. Novákové, R. Svobodové – i jako B. W. Rohanové, O. Šímkovi; 1971); Z. Srna: Malá diskuse o poezii (J. Krejčímu z 1912), sb. Na křižovatce umění (1972, s. 511); A. Závodský: Dramatik a kritik (A. Dvořákovi z 1923–27), Otázky divadla a filmu – Theatralia et cinematographica 1973, s. 233 (k tomu E. Macek, Čes. literatura 1975, s. 567); Listy F. X. Š. a Zdeňka Nejedlého z let 1912–1932 (1974, ed. V. Pekárek); E. Macek: Dopisy F. X. Š. Antonínu Mackovi (z 1904–22), sb. Lit. archiv 7, 1972 (1974), s. 59; M. Kouřil: Další dopisy F. X. Š. Jakubu Demlovi (z 1913–28), tamtéž, s. 81; J. Skutil: Korespondence F. X. Š. s Artušem Drtilcem (Drtilovi z 1907–08), sb. Severní Morava 1974, s. 27; B. Lifka: „Nade mnou se zadrhl tragický uzel“ (A. Navrátilové, tj. E. Jurčinové, z 1910–12; 1977); in B. Turečková-Čambalová: Na shledanou, Kawakami... (Turečkové-Č. z 1927; 1981); L. Kuchař: Š. listy „Elišce Přemyslovny“ (E. Česnekové z 1922–35, V. Vaněčkové z 1928 a 1935), SPFF Brno, ř. D – lit. vědná, 1983, č. 30, s. 81 → Dialogy o kráse a smrti (1999, ed. M. Nekula); B. Lifka: F. X. Š., Matka po duchu“ a její předobraz (M. Kriseové z 1912–20), Zprávy Spolku čes. bibliofilů v Praze 1988, č. 2, příl.; M. Trávníček: Šaldův dopis (J. Čepovi z 1933), tamtéž 1989, č. 1–2; P. Holman: Dopisy F. X. Š. Otokaru Březinovi (z 1901–22), tamtéž 1990, č. 3–4; in M. Dandová: Korespondence Karla Čapka s Arne Novákem, Otokarem Fischerem, Jaroslavem Durychem a F. X. Š. (Čápkovi z 1933–35), sb. Lit. archiv 24, 1990, s. 23 → K. Č. Přijatá korespondence (2000); an.: Inter arma... (R. I. Malému z 1914–24), Zapisník o Šaldovi (k 125. výr. nar.) 1992, s. 35; M. Podivínský: Vzájemná korespondence F. X. Š. a Jana Čepa (z 1928–36), Čes. literatura 1996, s. 607; F. X. Š. ve vzpomínkách Zdeňka Kratochvíla (Kratochvílovi z 1917–29, ed. Y. Dörfflová), sb. Lit. archiv 29, 1997, s. 195; Z Masarykovy korespondence (T. G. Masarykovi z 1902), Odkaz 2000, č. 12–13; in D. Šajtar: Básnička Tereza Dubrovská (Dubrovské-Koseové z 1907; 2001); mimoto citace korespondence též v literatuře o F. X. Š. ■ REDIGOVAL časopisy: Volné směry (1902–07, roč. 6–11; od poloviny roč. 6 a roč. 7, 1902–03 s J. Kotěrou, J. Preislerem a L. Šalounem, roč. 8, 1903/04 s F. Anýžem, A. Hofbauerem a J. Preislerem, roč. 9, 1905 s A. Hofbauerem, J. Preislerem a V. Županským, roč. 10, 1906 s M. Jiránkem, J. Preislerem a V. Županským, roč. 11, 1907 s V. Županským), Novina (1908–12; roč. 1, 1908 s J. S. Macharem a J. Vodákem, roč. 2, 1908/09 s J. S. Macharem), Čes. kultura (1912–14; roč. 1, 1912/13 se Z. Nejedlým a R. Svobo-

dovou, roč. 2, 1913/14 se Z. Nejedlým), Kmen (1917–19, roč. 1–2), Kritika (1924–25, roč. 1–2, red. R. I. Malý, v red. kruhu s J. Bartošem, V. Dvořákem, O. Fischerem, F. Götzem), Tvorba (1925–28; roč. 1, 1925/26 s O. Fischerem, F. Götzem, K. Teigem a odp. red. R. Škeřkem; roč. 2, 1927/28 s B. Mathesiem a J. Fučíkem), Šaldův zápisník (1928–37, roč. 1–9; roč. 9, 1936/37, č. 6–10 red. E. Chalupný; fotoreprint: roč. 1, 1990; roč. 2–4, 1991; roč. 5, 1992; roč. 6, 1993 – vše Českosl. spisovatel; roč. 7–8, 1994; roč. 9, 1995 – Čes. spisovatel); *almanach*: Almanach Kmene 1930/31 (1930); *knižnice*: Knihovna Noviny Slunečnice (1909–13, an.), Nár. knihovna (od 1923, s J. Dostálem), Melantrichova knižnice (1928–34). ■ **USPOŘÁDAL A VYDAL**: R. Svobodová: Různé prózy a torza (1924). ■

BIBLIOGRAFIE: V. Brtník, A. Brtníková: Soupis prací Dr. F. X. Š., sb. F. X. Š. k padesátinám (1918), doplňky A. Hartl: Sborník prací o F. X. Š., Nové Čechy 1919, s. 134 a A. Novák, Naše věda 3, 1919/20, s. 109; O. Fischer in Pseudonymy devadesátých let, Kritika 1924, s. 140 + Literatura a mužnost, tamtéž, s. 200; B. Fučík: Bibliografie veršů v knize Nova et vetera otíštěných, Bibliografie veršů v této knize neotíštěných, in F. X. Š.: Nova et vetera (1938, s. 260, 264); L. J. Živný: Bibliografie Š. prací v oboru výtvarných umění, in F. X. Š.: Hájemství zraku (1940, s. 65); J. B. Svrček: Soupis prací F. X. Š. z oboru výtvarného umění, in F. X. Š. boje a zápasy o výtvarné umění (1947, s. 255); J. Pistorius: Bibliografie díla F. X. Š. (1948, s. dílo od 1937); A. S. Mágr: K bibliografii F. X. Š., Slovesná věda 1, 1947/48, s. 180; J. Brambora: Bibliografie díla F. X. Š., tamtéž, s. 219 + Dodatek k referátu o šaldovské bibliografii, Slovesná věda 2, 1948/49, s. 59; R. Havel: Bibliografie Š. díla, SaS 11, 1948/49, s. 94; E. Macek: Materiály k bibliografii F. X. Š., Čes. bibliografie 1959, s. 175 + Soupis uveřejněné korespondence F. X. Š., sb. Lit. archiv 3–4, 1969, s. 461 + Bibliografie F. X. Š. od roku 1928 do současnosti, in F. X. Š.: Z období Zápisníku 2 (1988, s. 669).

■ **LITERATURA**: J. Sutnar: Sv. Čech a F. X. Š. (1909); F. Tučný: F. X. Š. čili Problém českého umění (b. d., 1916); E. Rádl: F. X. Šaldova filozofie (1918 ← Nový věk 1917); sb. F. X. Š. k padesátinám (1918; přisp. mj. B. Benešová, J. Borecký, F. Čáda, J. Deml, V. Dvořák, J. Folprecht, M. Hennerová-Pujmanová, V. Hofman, B. Chudoba, V. Kybal, Z. Nejedlý → Z české kultury, 1951, L. N. Zvěřina); B. Lifka: Pozdrav F. X. Š. k šedesátinám (1927, bibliof.); sb. F. X. Šaldovi (b. d., 1932; přisp. mj. J. Bartoš, B. Benešová, P. Buzková, J. Čep, V. Černý → Tvorba a osobnost, 1997; J. Durych → Jaroslav Durych publicista, 2001, P. Eisner, J. L. Fischer, O. Fischer, B. Fučík, F. Götz, J. Hora → Poezie a život, 1959, E. Chalupný, B. Chudoba, B. Klička, F. Kovárna, A. S. Mágr, M. Majerová, A. Matějček, B. Mathesius, J. Mukařovský, I. Olbracht, A. M. Píša, A. Pražák, F. Pujman, E. Rádl, J. B. Svrček, V. Vančura); O. Fischer: Š. češství (1936); P. Buzková: Š. Loutky a dělníci boží (1936); F. Götz: F. X. Š. (1937); Z. Nejedlý: F. X. Š. (1937); O. Sedl-

mayerová: F. X. Š., člověk a přítel (1937); sb. Pocta F. X. Š. (1938); sb. Na paměť F. X. Š. (b. d., 1938; přisp. mj. S. Bouška, A. Dostál, P. Eisner, V. Hellmuth-Brauner, L. Kottnerová, E. Lešehrad, B. Lifka, B. Malá, R. Pannwitz, F. Pujman, M. Šchaller, F. Skácelík, M. Stechová, J. Tkadlec, V. Vaněčková); L. Svoboda: Tři studie o F. X. Š. (1941; 1947 rozšř. vyd. s tit. Studie o F. X. Š.); J. B. Svrček: F. X. Šaldy boje a zápasy o výtvarné umění (1947); F. X. Š. – Soubor díla F. X. Š. (1947, leták uvádějící Soubor díla F. X. Š.; přisp. J. Mukařovský → sb. F. X. Š. 1867–1937–1967, 1968, J. Pistorius, F. Vodička); sb. F. X. Š. O významu a osobnosti největšího českého kritika (1947, ed. V. Kún); J. Mourková: F. X. Š. (1867–1937). Soupis osobního fondu (LA PNP 1963); L. Svoboda: F. X. Š. (1967); O. Králík: F. X. Š. a Jaroslav Vrchlický (1967 → Platnosti slova, 2001); E. Macek: F. X. Š. – život a dílo (Liberec 1967, libreto výstavy); kat. F. X. Š. a výtvarné umění (1968; přisp. P. Spielmann, J. Kotářík); F. Kautman: F. X. Š. a F. M. Dostojevskij (1968); sb. F. X. Š. 1867–1937–1967 (1968; přisp. J. Bednář, V. Effenberger, Z. Kožmín, O. Sus: Založení Š. symbolismu ve vztahu k německým duchovněným teoriím, L. Svoboda, F. Vodička: Formování Š. kritického typu → Struktura vývoje, 1969, obs. mj. první otisk přednášky K. Teiga F. X. Š. a devadesátá léta → Osvobozování života a poezie, 1994); Études romanes de Brno 4 (1969; přisp. J. Fryčer, A. Hála, O. Novák, J. Rosendorfský); B. Lifka: Moravské léto F. X. Š. ve Starém Hobzí 1912 (1971); L. Štoll: Občan F. X. Š. (1977); J. Baluch: Język krytyczny F. X. Š. (Krakov 1982); B. Lifka: Šaldovy Ztracené děti (1983; obs. plán dramatu z období 1898–1903); F. Buriánek: Kritik F. X. Š. (1987); N. Dolanská: Novinář F. X. Š. (1987); F. Kautman: Masaryk, Š., Patočka – situace českého národa ve světě, situace soudobého světa (inedit. 1987; 1990 s tit. T. G. Masaryk – F. X. Š. – Jan Patočka); Zápisník o Š. (k 126. výr. nar., 1993; přisp. J. Vanovič); Zápisník o Š. (k 127. výr. nar., 1994; přisp. P. A. Bílek, J. Brabec, P. Kouba, M. Petříček); T. G. Masaryk: Můj poměr k literatuře, Š. český román (1994 → Světová revoluce. Za války a ve válce 1914–1918, 2005, ed. J. Srovnal); Zápisník o Š. (k 80. výr. habilitace, b. d., 1995, ed. V. Šibrava; obs. dokumenty habilitačního řízení); B. Fučík: Žízeň osobnosti (Zápisník o Š., k 128. výr. nar., 1995, ed. V. Binar); A. Mokrejš: Duchovní svět F. X. Š. (1997); B. Fučík: Vzpomínka na F. X. Š. (Zápisník o Š., k 130. výr. nar., 1997 → Rodná krajina básníkovy, 2003); F. X. Š. a Liberec (Zprávy Čes. besedy 82, 1997); Výstava F. X. Š. v proudu času (1997; přisp. J. Brabec); Otázka „F. X. Š.“ 1945–1948 (Zápisník o Š. 10, 2002, ed. M. Špirit; obs. i bibliografii statí o F. X. Š. za období 1945–48). ■ ● ref. Analýza: an. (J. Herben), Čas 1891, s. 587 (k tomu Š. odpověď tamtéž, s. 621); an. (J. Herben), tamtéž, s. 762 (obs. i Š. dopis obhajující symbolismus, k tomu Š. Zasláno, Lit. listy 13, 1891/92, s. 46, 65, 85 → KP 1, 1949); an., Švanda dudák 1892, s. 125 ●; an.: Pan F. X. Š. a jeho škola,

Plzeňské listy 11. 2. 1892; an. (J. V. Sládek) in ref. A. Klášterský: Drobty života, Lumír 1892, s. 395 + Pan F. X. Š. domnívá se..., tamtéž, s. 407 (k tomu F. X. Š., Lit. listy 13, 1891/92, s. 345 a 14, 1892/1893, s. 32, 41 → KP 1, 1949); an.: Pan F. X. Š., Čas 1893, s. 29 (k tomu F. X. Š., Lit. listy 14, 1892/93, s. 94, 146 → KP 1, 1949); ● polemika o redakční praxi Světozoru: M. A. Š. (Šimáček), Světozor 29, 1894/95, s. 94, 143, 166, 203, 250; an., Lumír 23, 1894/95, s. 203, 243; an., Čas 1895, s. 229 (k tomu F. X. Š., Rozhledy 4, 1894/95, s. 236, 286, 362, 424 → KP 2, 1950) ●; F. V. K. (Krejčí), Rozhledy 6, 1896/97, s. 172, 219, 1007 (polemika o situaci po České moderně a individualismu, k tomu F. X. Š., Čas stráž 1896, č. 20 + Čas 1896, s. 750, 812 → KP 3, 1950); an.: F. X. Š. (o Š. nemoci), LidN 17. 9. 1899; an.: Spisovatel p. F. X. Š. (o zotavení), Lit. listy 20, 1898/99, s. 382; ● polemika o generaci 90. let a Š. pseudonymy: S. K. Neumann, Nový kult 1900, č. 3 a (an.) č. 4 + tamtéž 4, 1900/01, s. 31, 64 → Stati a projevy 1 (1964); J. Karásek, MR 1899/1900, sv. 11, s. 232, 251, 291, 326, 357 (k tomu Mortuus, tj. A. Procházka, Nový kult 1900, č. 1; K. Sezima, O. Šimek, O. Theer, L. Veltruský, J. z Wojkowicz, F. X. Š., Lumír 28, 1899/1900, s. 239 jako společně Zasláno; F. X. Š., tamtéž, s. 262, 264, 288, příl. Volná tribuna, s. 336, 348, 418) ●; K. Sezima: Deset let mladé literatury, Rozhledy 12, 1901/02, s. 5 a pokr. (sep. b. d., 1902); E. z Lešehradu: Naši moderní kritikové, Srdce 1, 1901/02, s. 20; ● polemika s V. Mrštíkem o styl: V. Mrštík, Slovo 1902, s. 76, 152, 163, 227, 306 + Doslov, in Moje sny (1902, s. 843); an. (redakce), Volné směry 1902, č. 6, příl.; Odpověď Slova, Slovo 1902, s. 136 (k tomu F. X. Š., Volné směry 6, 1901/02, s. 105, 127, č. 6, příl., č. 8, příl., č. 9, příl. + tamtéž 7, 1902/03, č. 2, příl., a s. 280 → KP 5, 1951) ●; ● polemika o Š. pojetí díla A. Rodina: K. M. Čapek: ref. Géniova mateřština, Čas. revue 5, 1901/02, s. 939 + NL 28. 9. a 14. 10. 1902 (k tomu F. X. Š., Volné směry 6, 1901/02, s. 266 → KP 5, 1951, + Čas 5. a 14. 10. 1902) ●; ● polemika o Š. podpis pod manifestem Kruhu čes. spisovatelů Národní divadlo a čes. drama (1904): Výbor Kruhu čes. spisovatelů, Čas 28. 5. 1904; an., Slovo 1904, č. 22; F. V. Krejčí, PL 1. 6. 1904; P. (J. Pelcl), Rozhledy 14, 1903/04, s. 841; an., Slovo 1904, č. 25; V. Dyk, Přehled 2, 1903/04, s. 535; Neždanov (K. Sezima), Radikální listy 1904, č. 51 + Lit. listy 21, 1903/04, s. 254; an., Slovo 1904, č. 26; J. Kvapil, Zvon 4, 1903/04, s. 576 (obs. Š. dopisy z května 1904); K. Sezima, Radikální listy 1904, č. 52; an., Slovo 1904, č. 27; Výbor Kruhu čes. spisovatelů, Zvon 4, 1903/04, s. 588; K. Sezima, Radikální listy 1904, č. 54; an. (V. Dyk), Přehled 2, 1903/04, s. 563; Kruh čes. spisovatelů, Nár. politika 17. 7. 1904; J. Kamper a V. Dyk, Přehled 2, 1903/04, s. 601; K. Sezima, Radikální listy 1904, č. 59; an., Slovo 1904, č. 30; Neždanov (K. Sezima), Lit. listy 21, 1903/04, s. 283; J. Kvapil, Přehled 2, 1903/04, s. 649; K. Sezima, Radikální listy 1904, č. 68; an., Přehled 2, 1903/04, s. 678; V. Dyk a J. Kamper,

Radikální listy 1904, č. 70; J. Lier, Hlas národa 18. 9. 1904; K. Sezima, Radikální listy 1904, č. 77, 81, 83, 87, 93 + Rozhledy 15, 1904/05, s. 174; K. Elgart Sokol, Rozhledy 15, 1904/05, s. 168; an., Čas 19. 10. 1904; Redakce Volných směrů, Čas 20. 10. 1904; an., Přehled 3, 1904/05, s. 72; Výbor Kruhu čes. spisovatelů, Nár. politika 12. 11. 1904 (k tomu F. X. Š., Volné směry 8, 1903/04, s. 200 + Přehled 2, 1903/04, s. 581, 599 + Slovo 1904, č. 31, 44, 47 + Čas 3., 9., 17. 8. a 15., 20. 11. 1904 + Přehled 3, 1904/05, s. 51 → KP 5, 1951) ●; ● polemika o povahu Š. polemik: K. Elgart Sokol, Rozhledy 15, 1904/05, s. 16, 133, 168; K. Sezima, tamtéž, s. 174; C. Dušek, V. A. Jung, E. Sokol, B. Klenka, F. Mareš, F. X. Š., Přehled 3, 1904/05, s. 384 (k tomu F. X. Š., tamtéž, s. 51, 72 + Čas 15. 11. 1904 → KP 5, 1951) ●; an.: K české kultuře (o Š. v čas. Volné směry), Přehled 3, 1904/05, s. 205, 216; J. H. (Herben): Drobnosti, Besedy Času 1905, s. 189 + Moje kapitulace, Čas 2. 7. 1905 + K mé kapitulaci, Čas 9. 7. 1905 (k tomu F. X. Š., Samostatnost 1905, s. 250, 254, 271, 276, 290 → KP 6, 1951); E. Chalupný: Případ p. Š. jako příznak doby, Mor. rozhledy 2, 1904/05, č. 1, 2; ● ref. Boje o zítřek: M. Marten, MR 1904/05, sv. 16, s. 572; F. X. Harlas, Osvěta 1905, s. 847; S., Pokroková revue 1905, s. 383; A. N. (Novák), Ženský svět 1905, s. 166; W. Ritter, Mercure de France (Paříž) 1905, s. 463; Carmen, Přehled 4, 1905/06, s. 306; SK. (F. Skácelík), Zlatá Praha 23, 1905/06, s. 238; Vbk. (J. Voborník), NL 10. 3. 1906; Č. S., LidN 20. a 27. 4. 1906 ●; J. Č.: Žena v knize F. X. Š., Ženská revue 1, 1905/06, s. 51; Z. (J. Laichter): Polemické poznámky, Naše doba 13, 1905/06, s. 385 + Trocha estetiky, tamtéž, s. 544 (k tomu Quidam, tj. F. X. Š., Volné směry 10, 1905/06, s. 37, 114, 129 → KP 6, 1951); ● polemika o Š. působení ve Volných směrech: an., Nár. obzor 1, 1906/07, č. 45, 52; an., Samostatnost 1907, s. 349, 443; S. K. Neumann, Mor. kraj 1907, č. 103, 104 → Stati a projevy 2 (1966); R. O., Přehled 6, 1907/08, s. 102; A. M. (Macek), Rudé květy 7, 1907/08, s. 111; an., Čas 8. 11. 1907 (k tomu F. X. Š., Radikální listy 1907, č. 36, 40 + Hlídka Času 1907, č. 41 + Čas 20. 11. 1907 → KP 6, 1951) ●; ● ke čtyřicátinám: -ar., Nový věk 1, 1907/08, č. 12; A. Matějček, Studentská revue 1, 1907/08, s. 113 ●; K. Horký: Pan F. X. Š. ..., Nár. obzor 2, 1907/08, č. 34 (k tomu F. X. Š., Novina 1908, s. 478 → KP 7, 1953); J. Holý: Český literární Cagliostro, MSIR 5, 1908/09, s. 42 (k tomu F. X. Š., Novina 1908, s. 765 → KP 7, 1953); ● ref. Moderní literatura česká: M. Marten, MR 1908/09, sv. 21, s. 459; an. (V. Hladík), NL 9., 17. a 25. 4. 1909 + Čas 23. 4. 1909; an., Den 10. 4. 1909 (k tomu F. X. Š., Samostatnost 1909, s. 222 + Čas 15. 4. 1909 → KP 7, 1953); -by- (J. S. Machar), Čas 9. 5. 1909; M. Hýsek in ref. A. Novák: Stručné dějiny literatury české, LidN 13. 11. 1909 (k tomu F. X. Š., Novina 1909/10, s. 64 → KP 7, 1953); -š- (J. Pešek), Čes. mysl 1909, s. 272; A. Novák, NL 23. 4. 1911 ●; ● tzv. aféra anonymních dopisů: F. X. Svoboda, A. Sova, J. Kvapil, K. Mašek, F. X. Š., PL 17. 3. a 5. 7. 1910; A. Procházka, MR 1909/10, sv. 22, s. 469, 512; J. Kará-

sek ze Lvovic: Anonymní dopisy čili Aféra „pěti spisovatelův“ (1910) + PL 12. 8. 1910; V. Dyk, Samostatnost 1910, č. 95 a 103; A. Lauermannová-Mikschová, MR 1912/13, sv. 26, s. 43 (k tomu F. X. Š., Novina 3, 1909/10, s. 96, 320, 512, 575, 607, 640, 672, 704, 767 + PL 11. a 17. 8. 1910 + Novina 5, 1911/12, s. 576, 671, 760) ●; M. Marten: Z realistického Olympu, O básníka, MR 1911, sv. 23, s. 413, 599 → O básníka (1911; k tomu F. X. Š., Novina 4, 1910/11, s. 735 → KP 8, 1956); A. Procházka, F. X. Š. (i úryvek Š. dopisu), MR 1911/12, sv. 24, s. 209; O. Fischer: Dramaturgické poznámky, Přehled 10, 1911/12, s. 113, 177 (k tomu F. X. Š., Novina 5, 1911/12, s. 29, 63, 96 → KP 8, 1956); A. Novák: ref. Tvůrčí paradox Máchův, Přehled 11, 1912/13, s. 271; ● ref. Život ironický...: A. Novák, NL 26. 5. 1912; -g., Venkov 29. 5. 1912; an., Čas 18. a 25. 8. 1912; F. Langer, Umělecký měsíčník 2, 1912/13, s. 30 → Prostor díla (2001) ●; ● ref. Duše a dílo: A. Novák, Přehled 11, 1912/13, s. 525, 547, 574 → (rozšíř.) Zvony domova (1916) a Česká literatura a národní tradice (1995); Ant. Veselý, NL 6. 4. 1913; an., Čas 11. 5. 1913; F. V. Krejčí, PL 25. 5. 1913; J. Menšík, ČMF 1913, s. 266; A. Pražák, Čes. věda 1914, s. 184 (k tomu F. X. Š., Čes. kultura 1, 1912/13, s. 540 a 2, 1913/14, s. 302, 304 → KP 9, 1954) ●; ● tzv. spor generací: A. Novák: Sestup do podsvětí, Tři generace, Spor generací, Přehled 12, 1913/14, s. 12, 55, 83; E. B., Studentská revue 7, 1913/14, s. 17, 55, 90; Z. Chytil, tamtéž, s. 150; F. Bartoš, tamtéž, s. 155 (k tomu F. X. Š., Čes. kultura 2, 1913/14, s. 19, 39, 59, 77 → KP 9, 1954) ●; V. Škrach: Konvertité, monisté a hledání nového náboženství, Nové glosy a schémata, Studentská revue 7, 1913/14, s. 190, 224 (k tomu F. X. Š., Čes. kultura 2, 1913/14, s. 236 → KP 9, 1954); K. (F. V. Krejčí): Literatura o Husovi, PL 11. 7. 1915; ● ref. Loutky i dělníci boží: R. Weiner, LidN 7. 12. 1916 → O umění a lidech (2002); K. Hikl, Naše doba 24, 1916/17, s. 617; J. B. (Borecký), Topičův sborník 4, 1916/17, s. 474; J. Karník, Vlast 33, 1916/17, s. 573; G. P. (Pallas), Zlatá Praha 34, 1916/17, s. 192; F. Sekanina, Zvon 17, 1916/17, s. 153; B. Musil (E. Konrád), NL 26. 1. 1917 + Nár. politika 26. 1. 1917; K. (F. V. Krejčí), PL 25. 2. 1917; B. L., Venkov 25. 2. 1917; jv. (J. Vodák), LidN 22. 3. 1917; K. Sezima, Lumír 1917, s. 147 → Podobizny a reliéfy (přepřac. vyd. 1927); H. Opočenský, Osvěta 1917, s. 341; J. Folprecht, Ženský svět 1917, s. 99; M. Rutte, Národ 1917, s. 275 a 304, 323; J. Karásek ze Lvovic, MR 1917/18, sv. 32, s. 182 ●; A. P. (Procházka): Vedlejší možnosti, Památné kaménky, MR 1917, sv. 31, č. 3, obálka a č. 5, obálka (k tomu F. X. Š., Kmen 1, 1917/18, č. 13 → KP 10, 1957); ● k padesátinám: an., Národ 1917, s. 684; A. Sova, NL 22. 12. 1917; an. (F. V. Krejčí), PL 22. 12. 1917; J. Hilbert, Venkov 22. 12. 1917; Rydv. (J. Rydvan), Besedy lidu 26, 1917/18, s. 91; K. T. (Toman), Čes. revue 11, 1917/18, s. 188; O. Fischer, tamtéž, s. 189; F. Pujman, Kmen 1, 1917/18, č. 45–46; J. Folprecht, Zlatá Praha 35, 1917/18, s. 153; K. H. (Havránek), Zvon 18, 1917/18, s. 195; L. N. Zvěřina, B. Bene-

šová, M. Hennerová (Pujmanová), R. I. Malý, J. Deml, R. S. (Svobodová), Lída 1, 1917/18, s. 178, 185, 188, 190, 194, 196; B. Polan, Nové Čechy 1918, s. 32 ●; R. Malý: Osobnost v Bohu, Kmen 1, 1917/18, č. 4–5; F. Pujman in Smetanovský brevři (1917); ● diskuse s názory E. Rádl (F. X. Š. filozofie): R. I. Malý, Kmen 1, 1917/18, č. 34, 36; F. Pujman, tamtéž, č. 35; J. Kopal, tamtéž, č. 49; jv. (J. Vodák), LidN 12. 1. 1918; L. Paťočka, MR 1917/18, sv. 32, s. 285; Z. (J. Laichter), Naše doba 25, 1917/18, s. 555; F. Pelikán, Nové Čechy 1918, s. 164 ●; J. Laichter: Kritika kritik, Co chce T. G. Masaryk na české krásné literatuře a jaký měl na ni vliv?, Naše doba 27, 1919/20, s. 297, 377 (k tomu F. X. Š., Lída 1920, s. 32 → KP 11, 1959); F. Balej in Kniha fejetonů (1920); J. H. (Hora): Pohled na nové umění, PL 12. 9. 1920; ● ref. In memoriam Růženy Svobodové: J. V. Sedlák, Tribuna 15. 12. 1920; J. H. (Hora), RP 25. 12. 1920; er. (O. Fischer), Jeviště 1920, s. 562; -och- (F. S. Procházka), Zvon 21, 1920/21, s. 210; K. Č. (Čapek), NL 4. 3. 1921 → O umění a kultuře 2 (1985, s. 254); jr., Archa 1922, s. 109 ●; ● ref. Zástupové: Alap (A. Procházka), MR 1920/21, sv. 36, s. 298; F. Götz, MSIR 15, 1920/21, s. 94; A. M. Piša, Červen 1921, s. 336 → Soudy, boje a výzvy (1922); O. Fischer, NL 23. 8. 1921; R. I. (Illový), Akademie 25, 1921/22, s. 233; an., Světozor 22, 1921/22, s. 332 ●; ● ref. Strom bolesti: -pa- (F. S. Procházka), Zvon 21, 1920/21, s. 546; M. P. H-ová (Pujmanová-Hennerová), Tribuna 13. 3. 1921; M. Rutte, NL 1. 4. 1921; J. H. (Hora), RP 6. 5. 1921; K. Č. (Čapek), LidN 22. 5. 1921 → O umění a kultuře 2 (1985); J. Staněk, Niva 1921, obálka č. 8; B. O. (Osipovič), Archa 1921, s. 133; A. M. Piša, Červen 1921, s. 126 → Soudy, boje a výzvy (1922) ●; V. List: Český spisovatel o průmyslníku, NL 20. 2. 1921 (k tomu F. X. Š., Venkov 23. 2. 1921 → KP 11, 1959); ● ref. Básnická osobnost Dantova: Dr. J. D. (Dostál), Nové Čechy 5, 1921/22, s. 235; A. M. (Macek), RP 12. 2. 1922; M. Pujmanová-Hennerová, Tribuna 19. 2. 1922; A. N. (Novák), LidN 28. 2. 1922; P. E. (Eisner), Prager Presse 10. 3. 1922 ●; V. Dyk: Laciný úspěch, Lumír 1922, s. 168 (k tomu F. X. Š., Tribuna 26. 2. 1922 → KP 12, 1959); Z. N. (Nejedlý): F. X. Š. a F. V. Krejčí, Var 1923, s. 90 → O literatuře (1953); ● ref. Dítě: F. Götz, Host 2, 1922/23, s. 249 + Nár. kultura 1923, s. 26; ALAP (A. Procházka), MR 1922/23, sv. 38, s. 224; K. Svoboda, Naše doba 30, 1922/23, s. 568; If (I. J. Fischerová), Přerod 1, 1922/23, s. 235; M. Novotný, Studentský časopis 2, 1922/23, s. 271; Rydvan (J. Rydvan), Topičův sborník 10, 1922/23, s. 328; Et. (E. Tréval), Zvon 23, 1922/23, s. 391; Kazetka (K. Z. Klíma), LidN 18. 3. 1923; o. p. (O. Pick), Prager Presse 18. 3. 1923; nv., PL 18. 3. 1923; M. M. (Majerová), RP 18. 3. 1923; K-ček. (J. Kodíček), Tribuna 18. 3. 1923; an. (J. Hilbert), Venkov 18. 3. 1923; J. H. (Hora), Večerník RP 19. 3. 1923 + Proletkult 3, 1923/24, s. 140; J. Fučík: Socialista 23. 3. 1923 + Pravda 24. 3. 1923 → Divadelní kritiky (1956); M. Brod, Prager Abendblatt 6. 4. 1923; V. Zelinka, Archa 1923, s. 318; Kí (F. Krejčí), Čes. mysl

1923, s. 189; E. Konrád, Čes. revue 1923, s. 176; Z. Hásková, Lumír 1923, s. 217; J. Kolman (Kolman Cassius), Most 1923, s. 23; J. Vodák, Nár. kultura 1923, s. 122; Z. Nejedlý, Var 1923, s. 240 → Z české kultury (1951) (k tomu F. X. Š., Tribuna 10. 6. 1923 → KP 12, 1959); J. Karásek ze Lvovic, Lit. listy 1, 1923/24, č. 3, s. 37 ●; ● polemika o Š. poměr k mladé generaci: F. X. Š., Tribuna 26. 2. 1922; F. Peroutka: tamtéž 26. 12. 1922; F. X. Š., tamtéž 31. 12. 1922; F. Peroutka: O té avant-garde rrrévolutionnaire, tamtéž 6. a 9. 1. 1924; F. X. Š., tamtéž 14. 1. 1923 (vše Š. → KP 12, 1959); an., Host 3, 1923/24, s. 168 ●; ● polemika o Š. pseudonymy a tzv. probabilismus: J. Kodíček, Tribuna 23. a 30. 3. a 13. 4. 1924 + Přítomnost 1924, s. 165; F. Peroutka, Přítomnost 1924, s. 157; O. Fischer, NO 27. a 30. 3., 1. a 12. 4. 1924 + Kritika 1924, s. 200; M. Rutte, NL 8., 11., 13., 15. a 20. 4. 1924; M. Hýsek, NL 23. 4., 7., 9. a 20. 5. 1924; J. B. (Bartoš), Kritika 1924, s. 205; A. Procházka, Lumír 1924, s. 331, 390 + MR 1924/25, sv. 40, s. 69; e. (P. Eisner), Prager Presse 3. 4. 1924; M. Brod, Prager Tagblatt 18. 4. 1925 (večerní vyd.); an. (J. Hora), Večerník RP 7. 5. 1924 (k tomu F. X. Š., Čes. slovo 27. 3., 1., 6., 13. a 15. 4., 4. a 18. 5. 1924 + NO 9. 4. 1924 + Kritika 1924, s. 205, 378 a 1925, s. 47) ●; ● ref. Antonín Sova: J. Krecar, MR 1923/24, sv. 39, s. 262; P. Eisner, Prager Presse 29. 2. 1924; A. N. (Novák), LidN 1. 3. 1924; F. Götz, NO 13. 3. 1924; V. Martínek, Moravskoslezský den 30. 3. 1924 → Živné zdroje (1972); O. Fischer, Kritika 1924, s. 57; B. Benešová, Nová svoboda 1924, s. 180 ●; O. Fischer: Pseudonymy devadesátých let, Kritika 1924, s. 140, 267, 316; O. Chaloupka: F. X. Š., Revue française de Prague 1924, listopad–prosinec; K. M. Čapek Chod: Věda, erotika a metafora v románu, Cesta 7, 1924/25, s. 66, 81 + Schaffle, Künstler, rede nicht!, NL 17. 12. 1924 + Ještě jednou Schaffle, Künstler, rede nicht!, tamtéž 20. 1. 1925 (k tomu F. X. Š., Kritika 1924, s. 250 a 1925, s. 41, 83, 123 → KP 12, 1959, a KP 13, 1963); J. Karásek ze Lvovic in Vzpomínky na počátky Moderní revue, MR 1924/25, sv. 40, s. 15 → Vzpomínky (1994); J. M. Augusta in Hlasy, MR 1924/25, sv. 40, s. 109; R. I. Malý: Konsolidace „Kritiky“, Kritika 1925, s. 205; jk.: V posledním čísle Varu, Tribuna 20. 2. 1925; F. Götz, Kritika německá, francouzská a česká, NO 15. 8. 1925; ● ref. Juvenilie: F. Götz, NO 25. 10. 1925; P. E. (Eisner), Prager Presse 28. 11. 1925; B. Benešová, Tribuna 25. 12. 1925; A. M. Píša, Pramen 6, 1925/26, s. 250, 302; F. Götz, RA 1, 1925/26, s. 37; Ot. F. (Fischer), Tvorba 1, 1925/26, s. 115; F. V. Krejčí, Nová svoboda 1926, s. 7, 20; V. Brtník, Venkov 7. 1. 1926 ●; ● polemika o povahu liberalismu a fašismu: F. Peroutka, Přítomnost 1926, s. 273, 305, 593; R. Bechyně, tamtéž, s. 623; E. Vachek, Nová svoboda 1926, s. 509; an., PL 23. 9. 1926 (k tomu F. X. Š., Tvorba 1, 1925/26, s. 182, 230 → KP 13, 1963 + Těm, kdož neumějí čísti, 1926); celá polemika → Těm, kdož neumějí čísti (Zápisník o Š. 12, 2003) ●; J. Fučík: Šaldovy komedie, Tvorba 1, 1925/26, s. 231 → Divadelní kritiky (1956); ● ref. Těm,

kdož neumějí čísti: J. Kapras, Čes. revue 1926, s. 371; an. (J. Hora), RP 23. 10. 1926; J. Stolz, Dělnická osvěta 1927, s. 136 ●; ● ref. Tažení proti smrti: E. Konrád, Cesta 8, 1925/26, s. 520; F. Götz, RA 1, 1925/26, s. 85; K. Š. (Štorch), RA 1, 1925/26, s. 118; č. (K. Červinka), Zvon 26, 1925/26, s. 491; J. Hora, RP 16. 4. 1926; Rčk. (A. Roček), Samostatnost 1926, č. 20; jv. (J. Vodák), Čes. slovo 6. 5. 1926; Cassius (J. Kolman C.), LidN 6. 5. 1926; Klo. (J. K. Fragner), NO 6. 5. 1926; R. F. (Fuchs), Prager Abendblatt 6. 5. 1926; V. Tille, Prager Presse 6. 5. 1926; A. M. Píša, PL 6. 5. 1926 → Stopami dramatu a divadla (1967); M. M. (Majerová), RP 6. 5. 1926; jk. (J. Kodíček), Tribuna 6. 5. 1926; J. H. (Hilbert), Venkov 6. 5. 1926; Kí (F. Krejčí), Čes. mysl 1926, s. 377; D. Raisová, Ženský svět 1926, s. 140; H. Jelínek, Lumír 53, 1926/27, s. 223 ●; ● k šedesátinám: P. Eisner, Prager Presse 18. 12. 1927; J. Hora, LitN 1927, č. 17 + RP 22. 12. 1927; jv. (J. Vodák), Čes. slovo 22. 12. 1927; A. Novák, LidN 22. 12. 1927; F. Götz, NO 22. 12. 1927; M. Pujmanová, Tribuna 22. 12. 1927; Kmen 1927, č. 12 (přísp. J. Hora → Poezie a život, 1959, K. Teige → Svět stavby a básně, 1966, J. Honzl → Divadelní a literární podobizny, 1959, F. Kovárna); RA 3, 1927/28, č. 7 a 8 (přísp. V. Závada /rozhovor/, A. Saudek, V. Nezval, E. Konrád, P. Eisner, A. M. Píša); O. Fischer, Lit. svět 1, 1927/28, č. 6–7, P. Fraenkl, tamtéž; S. M. K. Devětsil, ReD, ReD 1, 1927/28, s. 89; E. Konrád, Cesta 10, 1927/28, s. 216; Z. Nejedlý, Var 5, 1927/30, s. 229; K. (J. Kopal), Nové Čechy 1928, s. 157; J. Dostál, Akord 1928, s. 55; M. D. (Dvořák), Tvar 1928, s. 33 ●; O. Fischer: F. X. Š. Beziehungen zur deutschen Literatur, Prager Presse 18. 12. 1927; J. B. Čapek: Poznámky k Š. duchové struktuře a evoluci, Host 7, 1927/28, s. 161 + Poznámka, tamtéž, s. 250; P. Fraenkl: Problém osobnosti, Host 7, 1927/28, s. 298; an. (F. Krejčí): Fakty, faktíky, faktičky (Š. o Z. Nejedlém), Čes. mysl 1928, s. 158; J. Knap: Kolem F. X. Š., Sever a Východ 1928, s. 73; M. Dvořák: K Š. pojetí díla Horova, Tvar 1928, s. 263; ● ref. O tzv. nesmrtelnosti díla básnického: jv. (J. Vodák), Čes. slovo 16. 6. 1928; G. (F. Götz), NO 24. 6. 1928; P. E. (Eisner), Prager Presse 21. 7. a 15. 12. 1928; Ot. F. (Fischer), PL 23. 9. 1928; jas., Rudý večerník 1928, s. 230; -a. (J. Hora), LitN 1928, č. 13; J. M. Augusta, Lumír 55, 1928/29, s. 90; J. L. Fischer, Naše věda 10, 1928/29, s. 175; M. Hlávka, Studentský časopis 8, 1928/29, s. 141; J. Oliva, Vlast 45, 1928/29, s. 45; B. F. (Fučík), Host 8, 1928/29, s. 20 → Kritické příležitosti 1 (1998) ●; ● ref. O tzv. nesmrtelnosti díla básnického, O nejmladší poezii české: -a. (J. Hora), LitN 1928, č. 19; an. (B. Václavěk), RP 24. 6. 1928; J. V. Sedlák, Tribuna 26. 8. 1928; F. Kovárna, Signál 1, 1928/29, s. 161; J. B. Čapek, Křesťanská revue 2, 1928/29, s. 59 (k tomu F. X. Š.: Kritika generační a mezigenerační, SZáp 1, 1928/29, s. 66); P. Eisner, Slavische Rundschau 1929, s. 71; W. Maras, Witiko 1929, s. 69 ●; ● ref. O nejmladší poezii české: R. (K. Teige), ReD 1, 1927/28, s. 359; A. N. (Novák), LidN 15. 7. 1928; = (J. Vodák), Čes.

slovo 27. 7. 1928; G. (F. Götz), NO 29. 7. 1928; AMP. (A. M. Píša), PL 12. 8. 1928; P. E. (Eisner), Prager Presse 31. 8. 1928; J. B. Čapek, Host 8, 1928/29, s. 21; P. Fraenkl, RA 4, 1928/29, s. 364; V. Renč, Studentský časopis 8, 1928/29, s. 115; B. Václavek, Sociologická revue 1930, s. 159 → Kritické stati z třicátých let (1975) ●; J. Kvapil: Po čtyřiceti letech, Lit. rozhledy 13, 1928/29, č. 9; ● reakce na zahájení Š. zápisníku: an., LitN 1928, č. 18; eč. (E. Červinka), Nová svoboda 1928, s. 750; -jeř- (J. Fučík), Rudý večerník 1928, s. 248; P. E. (Eisner), Prager Presse 24. 10. 1928; A. S. (Skoumal), Tvar 1928, s. 354; B. Koutník, Naše doba 36, 1928/29, s. 243; vz. (V. Zelinka), Zvon 1929, 1928/29, s. 140; J. H., Tvar 1929, s. 316 (k tomu F. X. Š., ŠZáp 1, 1928/29, str. 79) ●; ● ref. Selský svatý Václav: P. Eisner, Prager Presse 4. 11. 1928 a 11. 1. 1929; ne. (A. Novák), LidN 18. 1. 1929 + Prager Presse 28. 9. 1929 ●; S. K. Neumann: O Arnoštu Procházce a Moderní revui 2–3, Lit. rozhledy 13, 1928/29, s. 62, 142 → Vzpomínky (1931); P. Fraenkl: List o F. X. Š., RA 4, 1928/29, s. 180; -a. (J. Hora): Devadesátníci a dnešek, RP 1. 3. 1929; A. Klášterský: Moji první literární přátelé, LidN 14. a 15. 5. 1929; A. M. Píša: O Jiřího Wolkra, Nová svoboda 1929, s. 203 a pokr. (k tomu F. X. Š.: Básnický typ Jiřího Wolkra, ŠZáp 1, 1928/29, s. 174 + Dvojitý pojetí básnické osobnosti Wolkrovy, tamtéž, s. 269); ● polemika k Š. působení v protifašistickém výboru: an., NO 14. 3. 1929; F. Peroutka, Přítomnost 1929, s. 117 a pokr. → TGM představuje plukovníka Cunninghama (Curych 1977; k tomu F. X. Š., ŠZáp 1, 1928/29, s. 220, 260 a 2, 1929/30, s. 26); L. Landová-Štychová, Tvorba 1929, s. 213 ●; O. Králík: F. X. Š. jako kritik Otokara Březiny, Tvar 1929, s. 257, 385; ● ref. Krásná literatura česká v prvním desetiletí republiky: Ant. Veselý, Českosl. republika 8. 12. 1929 a 2. 2. 1930 (k tomu F. X. Š., ŠZáp 2, 1929/30, s. 199, 231); K. Čapek, Přítomnost 1930, s. 1 (k tomu F. X. Š., ŠZáp 2, 1929/30, s. 195); A. Novák, LidN 9. 2. 1930 (k tomu V. Dyk, Lumír 56, 1929/30, s. 266; F. X. Š., ŠZáp 2, 1928/29, s. 222, 226, 278); jv. (J. Vodák), Čes. slovo 22. 2. 1930; G. (F. Götz), NO 8. 8. 1930 ●; P. Fraenkl: K vývoji novodobé české literární kritiky, RA 5, 1929/30, zvláště s. 329; R. T.: ref. Několik „prokletých básníků“ (in ŠZáp 2, 1929/30, s. 294), NL 11. 5. 1930 (k tomu F. X. Š., ŠZáp 2, 1929/30, s. 349); an.: Konfiskace časopisu F. X. Š., Čes. slovo 27. 5. 1930 (k tomu F. X. Š., ŠZáp 2, 1929/30, s. 349); I. Seikanina: ref. Stát a jednotlivec (ŠZáp 3, 1930/31, s. 52), Levá fronta 1, 1930/31, č. 1 a pokr. (k tomu F. X. Š., ŠZáp 3, 1930/31, s. 146, 190, 231); ● ref. J. A. Rimbaud, božský rošťák: B. V. (Václavek), ReD 3, 1929/31, s. 283; G. (F. Götz), NO 25. 5. 1930; P. E. (Eisner), Prager Presse 3. 6. 1930; jv. (J. Vodák), Čes. slovo 6. 6. 1930 ●; -jh- (J. Hora): Rozhovor s F. X. Š. o jeho stycích s T. G. Masarykem, LitN 1930, č. 5; P. E. (Eisner): Die Zeitschrift des Künstlers (o ŠZáp), Prager Presse 22. 10. 1930; P. Fraenkl: K bojům o mladou literaturu v letech devadesátých, RA 6, 1930/31, s. 220 a pokr.; V. Nezval: F. X. Š. se chytá za hlavu, Levá fronta 1,

1930/31, č. 13 (k tomu F. X. Š., ŠZáp 3, 1930/31, s. 251 a 327); J. Fučík: Víra uhlířská, Levá fronta 2, 1931/32, s. 5 → Stati o literatuře (1951; ad F. X. Š.: Krize inteligence, ŠZáp 3, 1930/31, s. 344; k tomu dále F. X. Š., ŠZáp 4, 1931/32, s. 41); fr. (P. Fraenkl): Dostojevskij a Evropa, NO 8. 5. 1931; -a. (J. Hora): Š. zápisník, Čes. slovo 29. 8. 1931; J. Karásek ze Lvovic in Počátky Moderní revue, RA 7, 1931/32, s. 19 a pokr. → Vzpomínky (1994); A. M. Píša: Š. sociálně náboženská vize, PL 31. 4. 1932 → Stopami dramatu a divadla (1967); ● k pětašedesátinám: AMP. (A. M. Píša), PL 22. 12. 1932; J. L. F. B. V. (J. L. Fischer, B. Václavek), Index 1932, s. 101; B. Koutník, Čin 4, 1932/33, s. 387; J. E. Bor, Elán 3, 1932/33, č. 5; J. Hora, Světozor 33, 1932/33, č. 1; Redakce, Středisko 3, 1932/33, s. 115; O. Fischer, Slavische Rundschau 1933, s. 85 ●; V. Vilinskij: Na okraj díla Š., Archa 1933, s. 21; R. Rolland: Z jedné korespondence, Čin 4, 1932/33, s. 627; R. Habřina: F. X. Š. a Nietzsche, Středisko 3, 1932/33, s. 168; E. Klinger: Pacifism prací pro válku, Tvorba 1933, s. 596 + Polemika s F. X. Š. o militarizme, pacifizme a imperialismu, Dav 1933, s. 139 (k tomu F. X. Š., ŠZáp 5, 1932/33, s. 381 a 6, 1933/34, s. 61, 166); J. Bečka: Několik poznámek o Š. slohu, ČMF 20, 1933/34, s. 233; B. Mathesius: Š. a Gorkij, LitN 7, 1934/35, č. 2 + Dopis F. X. Šaldovi, tamtéž, č. 4 + Gorkij k debatě, tamtéž, č. 6 + Druhé kolo, tamtéž, č. 7 (k tomu F. X. Š., ŠZáp 7, 1934/35, s. 1, 108, 142, 239); p.: F. X. Š. über die tschechische Gegenwartsliteratur, Prager Presse 19. 10. 1934; ● ref. Mladé zápasy: J. Hora, Čin 6, 1933/34, s. 1154 + Almanach Kmene 1934–35 (1934, s. 88); B. V. (Václavek), Index 1934, s. 119, 127; G. (F. Götz), NO 25. 10. 1934; P. Eisner, Prager Presse 28. 10. 1934; V. Černý, LitN 7, 1934/35, č. 10; A. N. (Novák), LidN 28. 1. 1935; AMP. (A. M. Píša), PL 15. 2. 1935; O. Králík, LUK 1935, s. 33; J. Matouš, Nové Čechy 1935, s. 77; J. B., Rozhledy 1935, s. 1 ●; M. Hrabík: Mladé starší a staré mladší, Mladý venkov 1934, č. 46 (k tomu F. X. Š., ŠZáp 7, 1934/35, s. 98); B. Mencák in K Masarykovu jubileu, Naše cesta (Hradec Král.) 4, 1934/35, s. 130 + Ještě si zabojuju, tamtéž, s. 147 (k tomu F. X. Š., ŠZáp 7, 1934/35, s. 315); ● ref. Loutky i dělníci boží (upr. vyd.): O. Fischer, Čin 7, 1934/35, s. 390 → Š. češství (1936); G. (F. Götz), NO 9. 6. 1935; Kp. (J. Knap), Venkov 25. 8. 1935; F. K. (Kredba), Rozhledy 1935, s. 101 ●; ● ref. Dřevoryty staré i nové: B. Polan, Čin 7, 1934/35, s. 408 → Život a slovo (1964); G. (F. Götz), NO 20. 10. 1935; P. Eisner, Prager Presse 23. 10. 1935; K. P. (Polák), PL 27. 10. 1935; F. Křelina, Venkov 3. 12. 1935; A. N. (Novák), LidN 7. 12. 1935; J. Skála, Almanach Kmene 1935–36 (1935, s. 83); K. Sezima, Lumír 62, 1935/36, s. 401; P. Fraenkl, Naše doba 43, 1935/36, s. 307; B. Novák, Rozhledy 1936, s. 37 ●; ● polemika o Š. sloh: P. Eisner, Čin 7, 1934/35, s. 172; K. Erban, NR 1935, s. 129; B. Novák, Magazin DP 3, 1935/36, s. 219 (k tomu F. X. Š., ŠZáp 7, 1934/35, s. 352 a 8, 1935/36, s. 262) ●; E. Chalupný: Čím má být Československo?, Magazin DP 3, 1935/36, s. 162 (k tomu

F. X. Š., ŠZáp 8, 1935/36, s. 1 a 150); ● ref. Mácha snivec i buřič: B. V. (Václavek), Index 1936, s. 87; p. (A. M. Píša), PL 17. 6. 1936; A. N. (Novák), LidN 19. 7. 1936; ST. (J. Strnadel), Čin 1936, s. 302; Rč. (V. Renč), Rozhledy 1936, s. 174; P. F. (Fraenkl), Naše doba 44, 1936/37, s. 126 ●; K. P. (Polák): ref. Život ironický (přepřac. vyd.), PL 5. 4. 1936; ● ref. Časové i nadčasové: P. Eisner, Prager Presse 4. 11. 1936; V. Černý, LidN 23. 11. 1936; B. Fučík, LUK 1936, s. 344 → Kritické příležitosti 2 (2002); J. Skála, Rozhledy 1936, s. 288; AMP. (A. M. Píša), PL 5. 12. 1936 → Třicátá léta (1971); F. Götz, LitN 9, 1936/37, č. 5; J. B. Č. (Čapek), Naše doba 44, 1936/37, s. 393; M. Dvořák, Akord 1937, s. 56 ●; T. Vodička in Poznámky k české literární kritice, Rád 1936, s. 146; A. Janáček: O Březina a F. X. Š., ČMM 1936, s. 500; Y. V.: F. X. Š. a moskevský proces, Tvorba 1936, s. 655 (ad Ve věku železa a ohně, ŠZáp 9, 1936/37, s. 1; k tomu F. X. Š., tamtéž, s. 71); K. Polák in Karel starší ze Žerotína, PL 9. 10. 1936 + Bůh a politika, PL 22. 11. 1936 + O slovo „Bůh“ v politice, PL 2. 1. 1937 + Květismus, Bůh a politika, PL 3. 3. 1937 (k tomu F. X. Š., ŠZáp 9, 1936/37, s. 72, 103, 163); A. Rektorys: F. X. Š. jako libretista Leoše Janáčka (i úryvek Š. dopisu Rektorysovi), Smetana 1, 1936/37, s. 242; ● nekrolog: F. Götz, LitN 9, 1936/37, č. 15; H. Jelínek, Lumír 63, 1936/37, s. 298; J. L. Hromádka, Křesťanská revue 10, 1936/37, s. 193 → Do nehlubších hlubin (1990); Elán 7, 1936/37, č. 8 (přísp. D. Chrobák, A. Mráz); Slovenské smery umelecké a kritické (Bratislava) 4, 1936/37, č. 7 (přísp. mj. N. Bakoš, R. Brtáň, H. Gregorová, G. Vámoš); J. B. Čapek, Naše doba 4, 1936/37, s. 393 → Záření ducha a slova (1948); V. Martínek, Moravskoslezský den 4. 4. 1937 → Živné zdroje (1972); K. Konrad, Haló noviny 5. 4. 1937 → Ztvárněte skutečnost (1963); A. N. (Novák), LidN 5. 4. 1937; K. Čapek, LidN 6. 4. 1937 → Ratolest a vavří (1947); A. M. Píša, PL 6. 4. 1937 → Stopami dramatu a divadla (1967); J. Fučík, RP 6. 4. 1937 → Stati o literatuře (1951); M. Hrabík, Mladý Venkov 1937, č. 15 (s úryvkem Š. dopisu); LUK 1937, č. 6–8 (přísp. mj. P. Buzková, J. Durych, O. Fischer, P. Fraenkl, F. Götz, F. Chudoba, B. Klička, J. Kopta, B. Mathesius, M. Očadlík, F. Pujman, V. Rabas) a č. 9–10 (přísp. F. Halas → Magická moc poezie 1958, J. Hora → Poezie a život, 1959, F. Kovárna, P. Levit pod šifrou P. L., J. Mukařovský); Tvorba 1937, č. 16 a 17 (přísp. mj. J. Fučík → Stati o literatuře, 1951, Z. Nejedlý → Z české kultury, 1951, B. Novotný, V. Clementis, F. Halas → Magická moc poezie, 1958, B. Václavek → Literární studie a podobizny, 1962, F. C. Weiskopf, K. Konrad, J. Voskovec, J. Werich, M. Pujmanová, B. Klička, L. Novomeský → Časová nečasovost, 1967); B. Václavek, U 1937, s. 119 → Literární studie a podobizny (1962); J. Orten, Mladá kultura 1937, s. 94 → Dramata, recenze, články (2002); F. Peroutka, Přítomnost 1937, s. 216 → (upr.) Osobnost, chaos a zlozvyky (1939) a Sluší-li se býti realistou (1993) ●; Z. Kalandra: O rozdílu mezi typem F. X. Š. a Ferdi-

nanda Peroutky, Světozor 1937, č. 18 → Intelektuál a revoluce (1994); F. Peroutka: O pozoruhodném rozdílu mezi politikou a literaturou, Přítomnost 1937, s. 257 → O věcech obecných (1991); J. Mukařovský: F. X. Š., SaS 1937, s. 65 → Kapitoly z české poetiky 1 (1941) + in Univerzita Karlova v roce 1936–1937 (1937, s. 53) → Studie z estetiky (1971); B. Lifka: Knihovna F. X. Š., Marginálie 1937, s. 90; AMP. (A. M. Píša): O F. X. Š. a o něm, PL 16. 7. 1937; O. Fischer: O Š. Zástupy, PL 8. 10. 1937 → Otokar Fischer a Národní divadlo (1983); AMP. (A. M. Píša): ref. Studie literárněhistorické a kritické, PL 9. 12. 1937; ● k 70. výr. nar.: amp. (A. M. Píša), PL 22. 12. 1937; B. Fučík, LUK 1937, s. 488 → Kritické příležitosti 2 (2002) ●; V. Černý: Myšlenka hrdinské osobnosti u F. X. Š. a otázka jeho duchovní podstaty, KM 1938, s. 145 → Tvorba a osobnost 1 (1992); J. Fučík: Š. o českém divadle → Víra uhlířská (1988); A. M. Píša: In memoriam, PL 12. 5. 1938; J. Skutil: Z prvočin F. X. Š., LF 1938, s. 60 (k tomu korektura tamtéž, s. 248); ● ref. Nova et vetera: J. Orten, Rozhledy 7, 1937/38, s. 61 → Dramata, recenze, články (2002); J. Hora, Čes. slovo 10. 4. 1938 → Poezie a život (1959); F. Götz, NO 21. 4. 1938 → Literatura mezi dvěma válkami (1984); V. P. (Pekárek), U 1938, s. 246 → Literatura a skutečnost (1962) ●; E. Lešehrad in Námety u cesty (1938); ● ref. Kritické glosy k nové poezii české: K. Sezima, Lumír 65, 1938/39, s. 400 (k tomu J. Kalina, tj. B. Fučík, Akord 7, 1939/40, s. 33 → Kritické příležitosti 2, 2002); jv. (J. Vodák), Čes. slovo 2. 7. 1939 ●; M. Rutte in Mohyly s vavřínem (1939); V. Černý: Š. kritický debut a povaha Š. vztahu k Francii, KM 1940, s. 114 → Tvorba a osobnost 1 (1992); J. Hora: Tři roky, Čes. slovo 4. 4. 1940 → Poezie a život (1959); F. Götz: F. X. Š., sb. O českou literární kritiku (1940); Karel Sezima se ptá, zda byl Š. skvělý polemik?, Čteme 1941, s. 184; K. Sezima: F. X. Š. v korespondenci s přáteli i jinak, Čteme 1942, s. 118, 131, 142; O. Králík: Š. stylový absolutismus, SaS 1942, s. 181 → Osvobozená slova (1995); J. Karásek ze Lvovic: Vzpomínka na F. X. Š. + Vzpomínka na Růženu Svobodovou + Vzpomínka na F. X. Svobodu, Nár. politika 17. a 24. 9., 1. 10. 1944 → Vzpomínky (1994); K. Sezima in Z mého života 1 (1945); B. Chudoba in Listy o poezii a kritice (1945); ● ref. Listy o poezii a kritice: O. Králík, Vyšehrad 1, 1945/46, č. 37 → Platnosti slova (2001); V. Černý, KM 1946, s. 249; J. Grossman, My 46, 1946, č. 33; F. Vodička, LF 1946, s. 215, 271 (tam s B. Chudobou) ●; J. Suchánková: F. X. Š., vůdce kritické generace, Masarykův lid 14/15, 1945/46, s. 554; jps. (J. Pistorius): Malá poznámka k větší kapitole..., KM 1946, s. 77 → Otázka „F. X. Š.“ 1945–1948 (2002); J. Grossman: Ideologie syntetismu, Generace 1, 1945/46, č. 6 + F. X. Š. a dnešek, Mladá fronta 4. 4. 1946 → Texty o divadle 2 (2000) (k tomu V. Vévoda, LD 12. 10. 1946); J. Pistorius: Poznámky k Š. lyrické autostylizaci, KM 1946, s. 222 → Otázka „F. X. Š.“ 1945–1948 (2002); K. Sezima in Z mého života 2 (1946; k tomu V. Černý, KM 1946,

s. 247 → Otázka „F. X. Š.“ 1945–1948, 2002); B. Václavěk in *Deset týdnů* (1946); O. Králík: O metodu Š. polemik, Vyšehrad 1947, s. 38 → Otázka „F. X. Š.“ 1945–1948 (2002); J. Brambora: Š. zapadlý nebo nezvestný?, LF 1947, s. 55 + Fischer a Š., Svob. noviny 12. 3. 1947; ● k 10. výr. úmrtí: M. Dvořák, Akord 13, 1946/47, s. 281; F. Stuchlý a V. Vévoda, LD 3. 4. 1947; Bt. (F. Benhart), Obrana lidu 4. 4. 1947; L. Čivrný a J. Mukařovský, RP 4. 4. 1947; J. Pistorius, Svob. noviny 4. 4. 1947 → Otázka „F. X. Š.“ 1945–1948 (2002); G. (F. Götz), NO 4. 4. 1947 + Nár. divadlo 23, 1947/48, s. 88; Tvorba 1947, č. 14 (přísp. mj. J. Mukařovský → Kapitoly z české poetiky 1, rozšíř. vyd. 1948; F. Pujman, J. Träger, I. Olbracht, K. Konrád → Perokresby, 1953, V. Závada → Krajina a lidé mého srdce, 1975); M. Novotný a B. Mathesius, Lid. kultura 1947, č. 13; J. Grossman, Mladá fronta 6. 4. 1947 → Texty o divadle 2 (2000); F. Buriánek, Lid. kultura 1947, č. 14; O. Králík, Vyšehrad 1947, s. 178 → Platnosti slova (2001); J. Patočka, Naše doba 54, 1947/48, s. 104 → Umění a čas 1 (2004); J. Brambora, Kulturní politika 3, 1947/48, č. 14 ●; L. Svoboda: F. X. Š. a veřejný život v 1. republice, Tvorba 1947, s. 413; F. Pujman: Za Š. a Vodákem, Divadelní zápisník 1947, s. 328; abc.: Poznámky a vzpomínky (A. Vyskočil), Vyšehrad 3, 1947/48, s. 77 → Kritikova cesta (1998); KM 1947, č. 19–20 (přísp. mj. V. Černý: Š. evropanství → Tvorba a osobnost 1, 1992, J. Pistorius: F. X. Š., bojovník a učitel svobody, J. Brambora: Š. a Vrchlický, A. Hrubý: ref. F. X. Š. Pásmo o významu a osobnosti největšího čes. kritika → Otázka „F. X. Š.“ 1945–1948, 2002); I. Hollmann: Ke kapitole F. X. Š. a divadlo (i úryvky Š. dopisů Hollmannovi), Divadelní zápisník 1947, s. 557; AMP (A. M. Piša): Na okraj 80. nar. F. X. Š., PL 21. 12. 1947; G. (F. Götz): Vzpomínka na F. X. Š., NO 21. 12. 1947; L. Matějka: Na obranu F. X. Š., Svob. noviny 4. 1. 1948 (polemika s příspěvky v KM 1947, č. 19–20); E. (P. Eisner): F. X. Š. si zapaluje cigaretu, Svob. slovo 9. 1. 1948; F. Vodička: Š. básník, SaS 10, 1947/48, s. 193 → Otázka „F. X. Š.“ 1945–1948 (2002); O. Králík: F. X. Š. a M. Zdzichowski, tamtéž, s. 208; J. Träger: F. X. Š. a divadlo, Kytice 1948, s. 215; O. Jahoda: Triptych bolestné touhy, KM 1948, s. 229; F. Vodička in F. X. Š.: Duše a dílo (1947); J. Mukařovský in F. X. Š.: Boje o zítřek (1948); J. Pistorius in F. X. Š.: Studie o umění a básnících (1948); J. Dolanský: Bělsinskij a Š., Slavia 1949, s. 180; V. Černý in F. X. Š.: Život ironický a jiné povídky (1949); F. Vodička in F. X. Š.: KP 1 (1949); D. Šajtar: Bezruč u Š., SISb 1950, s. 245; F. Vodička in F. X. Š.: KP 2 (1950); K. Dvořák in F. X. Š.: KP 3 (1950); R. Havel in F. X. Š.: KP 4 (1950); E. Macek in F. X. Š.: KP 5 (1950); K. Dvořák in F. X. Š.: KP 6 (1951); L. Svoboda: Kritický odkaz F. X. Š., LitN 1952, č. 46–47; K. Dvořák in F. X. Š.: KP 7 (1953); E. Konrád: Souboj Š. – Hladík, LD 22. 8. 1954 → Nač vzpomenu (1957); F. Černý a Z. Nejedlý in F. X. Š.: Dítě (1954); R. Havel in F. X. Š.: KP 9 (1954); in Vrchlický v dopisech (1955); L. Lantová a F. Vodička in F. X. Š.: O umění

(1955); O. Králík, M. Komárek, J. Opelík in F. X. Š.: KP 8 (1955); E. Hostovský: O F. X. Š. zblízka i zdaleka, Českosl. přehled (New York) 1955, č. 4; Z. Trochová: Poznámky k Š. činnosti na začátku 20. let, NŽ 1956, s. 1309; ● k 20. výr. úmrtí: E. Konrád, LD 31. 3. 1957; F. Kautman, Kultura 1957, č. 14; J. Cigánek, LitN 1957, č. 14; O. Králík, HD 1957, č. 3; NŽ 1957, č. 4 (přísp. P. Eisner, F. Götz, F. Kubka, J. Lang, A. Matuška); Slovenské pohľady (Bratislava) 1957, č. 4 (přísp. mj. J. Bžoch, V. Černý, B. Kováč, A. Matuška → Pro a proti, 1959, M. Pišút) ●; J. Císař: F. X. Š. Kritik a myslitel, Film a divadlo 1957, č. 7; F. Kafka: F. X. Š. a Heinrich Heine, ČMF 1957, s. 297; I. Hollmann: Ku vzniku „Š. zápisníka“, Slovenské pohľady (Bratislava) 1957, s. 787 + Eště mnohokrát sa vrátíme zamyslení, tamtéž, s. 1245; J. Dvořák: Š. vztah k literatuře národního obrození 1, SVŠP Olomouc, ř. jazyk a literatura, 1957, č. 4, s. 131; J. B. Svrček: Kritický odkaz F. X. Š. výtvarnému umění, Výtvarné umění 1957, s. 426; J. E. Koula: F. X. Š. a nová architektura, Českosl. architekt 1957, č. 8; E. Macek in F. X. Š.: KP 10 + in F. X. Š.: Dramata (1957); J. F. Franěk, Z. K. Slabý: Š. jako nakladatelský redaktor, Naše vojsko 1958, č. 4; E. Macek: O jedné etapě Š. boje o zítřek, Program Komorního divadla 1958, č. 81; J. Cigánek: Š. zápas o vlastní kritickou metodu, NŽ 1958, s. 934; -jb- (J. Brabec): F. X. Š. 1867–1937, LitN 1958, č. 31; I. Hollmann: Od Noviny k Zápisníku (i úryvky Š. dopisů Hollmannovi), HD 1958, s. 458; F. Laichter: F. X. Š., Křesťanská revue 1958, s. 45, 70; B. Lifka: Knihovna F. X. Š., Ročenka Univerzitní knihovny v Praze 1957 (1958), s. 64; P. Pešta: K Š. hodnocení Nerudy kritika, SPFF Brno, ř. lit. vědná, 1958, č. 5, s. 113; -zj- (J. Brabec): ref. České medailony, LitN 1959, č. 45 (k tomu Z. K. Slabý, tamtéž, č. 47); J. Dvořák: Gercen a mladé zápasy F. X. Š., Českosl. rusistika 1959, č. 1 + Š. vztah k literatuře národního obrození 2, SVŠP Olomouc, ř. jazyk a literatura, 1959, č. 6, s. 59; F. Kubka in Na vlastní oči (1959); Z. Trochová in F. X. Š.: KP 11, 12 (1959); M. Pujmanová in Vyznání a úvahy (1959); J. Čermák in F. X. Š.: Dřevoryty staré i nové (1960); F. Buriánek: O kritice tvůrčí a zásadové, Plamen 1960, č. 11; -jb- (J. Brabec): F. X. Š. 1867–1937, LitN 1961, č. 15; R. Havel in F. X. Š.: Studie z české literatury (1961); M. Pišút in Roky a diela (Bratislava 1961, s. 338); F. Buriánek: Š. vztah k umělecké avantgardě dvacátých a třicátých let, ČLit 1962, s. 426 + Š. poměr k proletářské poezii, AUC Praha. Philologica (1961) č. 3. Slavica Pragensia č. 3 (1962), s. 209; M. Suchomel: Bedřich Václavěk a F. X. Š. ve dvacátých letech, in Bedřich Václavěk (1963, s. 61); E. Macek in F. X. Š.: KP 13 (1963) + Smysl Š. pojetí tradice ve dvacátých letech, ČLit 1964, s. 376; L. Lantová in Dílo Jaroslava Vrchlického v kritických bojích devadesátých let, ČLit 1964, s. 353; L. Svoboda: Š. pojetí kultury, AUC Praha. Philosophica et historica č. 1, 1964, s. 159; F. Buriánek in Z dějin české literární kritiky (1965, s. 286); O. Sus: K počátkům sémantiky umění v české estetice, SPFF Brno, ř. F – uměnovědná,

1965, č. 8, s. 279; E. Macek: K neznámé Š. dramatické tvorbě ve dvacátých a třicátých letech, ČLit 1966, s. 152; ● k 30. výr. úmrtí: V. Černý, LD 2. a 23. 4., 14. 5., 11. 6. 1967 → V zúženém prostoru (1994); L. Hlaváček, Kulturněpolitický kalendář 1967, s. 272; F. Laichter, Kostnické jiskry 1967, č. 14; Z. Kožmín, Plamen 1967, č. 4; J. Jirsa, Student 1967, č. 14 ●; L. Novomeský: Náš Š. – „dělník a tvůrce lidství“, Romboid (Bratislava) 1967, č. 2 → O literatuře (Bratislava 1971); J. Brabec: Š. vůle k integraci, Orientace 1967, č. 4 (k tomu M. Blahynka, Kulturní tvorba 1967, č. 50 → Denní chléb, 1978) + Integrační tendence v Š. kritickém díle, ČLit 1967, s. 453; F. Červinka: F. X. Š. a Zdeněk Nejedlý, Impuls 1967, s. 253; C. Camciuc: Š. vztah ke kulturnímu dědictví, tamtéž, s. 317; J. Lopatka: Poznámky o aktuálnosti Š. kritického postoje, sb. Podoby (1967) → (rozšíř.) Šifra lidské existence (1995); J. Bednář: Střední období v díle F. X. Š. (1908–1921), ČLit 1967, s. 469; E. Hostovský: Mé vzpomínky na F. X. Š., Proměny (Londýn) 1967, č. 4; B. R. Bradbrooková: F. X. Š. – Karel Čapek, tamtéž; J. B. Čapek: K duchovnímu profilu F. X. Š., Kostnické jiskry 1967, č. 17; S. Jaroslavem Seifertem o všelichém, LitN 1967, č. 23; Š. a dnešek, Orientace 1967, č. 6 (přísp. J. Císař, F. Götz, M. Grygar, A. Hoffmeister, V. Holzknicht, J. Hrabák, L. Kundera, J. Levý, Z. Mathauser, A. Matúška, M. Novák, L. Novomeský, I. Sviták, A. Sychra); B. Fučík: Co F. X. Š. už nenapsal, tamtéž → Čtrnáctero zastavení (1992); F. Laichter: Evangelíci a F. X. Š., Kostnické jiskry 1967, č. 23; O. Sus: Prehistorie Š. symbolické představy a její kontext, Estetika 1967, s. 321; J. Cigánek: Náboženský aspekt Š. antropologismu, tamtéž, s. 335; B. Hladký: O mém skoro teologickém přátelství s F. X. Š., Křesťanská revue 1967, č. 9; F. M. Bartoš: Š. – teolog, tamtéž, s. 208; Z. Uherek: Š. vztah k sovětské zemi a její kultuře, Impuls 1967, s. 709; V. Černý: F. X. Š. – T. G. M., HD 1967, č. 12 → Tvorba a osobnost 1 (1992); ● k 100. výr. nar.: O. Králík, Červený květ 1967, č. 7 → Demystifikovat Máchu (1969); A. Pospíšilová, Dějiny a současnost 1967, č. 10; B. Svozil, Plamen 1967, č. 12; D. Moldanová, Sešity pro mladou literaturu 1967, č. 16; O. Sus, Rovnost 22. 12. 1967; F. Buriánek, Impuls 1967, s. 727 → O české literatuře našeho věku (1972); L. Svoboda, Univerzita Karlova 14, 1967/68, č. 7–8 ●; F. Svejkský: F. X. Š. – univerzitní učitel (komentář k dokumentům Š. působení na UK), Impuls 1967, s. 756; L. Stehlík: Tvář F. X. Š., Květy 1967, č. 50; F. Vodička: Š. kritický aktivismus, Dialog 1967, č. 12; M. Jelínek: Styl F. X. Š., NŘ 1967, s. 257; F. Buriánek: Vztah F. X. Š. k mladé básnické generaci na počátku 20. století, AUC Praha. Philologica, č. 1–3. Slavica Pragensia č. 9, 1967, s. 195 → Z literárněvědných studií (1985); V. Forst: Spor F. X. Š. a Karla Čapka, tamtéž, s. 215; J. Janáčková: Na okraj Š. syntetismu, tamtéž, s. 227; O. Novák: F. X. Š. et l'idéologie Barrésienne, SPFF Brno, ř. D – lit. vědná, 1967, č. 14, s. 67; E. Macek in F. X. Š.: Perspektivy dále (1967); F. Hrubín in Lásky (1967); L. Hlaváček: Š.

objevnost zraku, LitN 1968, č. 2; H. Hrzalová: O pojetí vývoje české literatury u Zdeňka Nejedlého ve srovnání s F. X. Š., Kulturní tvorba 1968, č. 6; V. Pekárek: Ze vzájemné korespondence, Kulturní noviny 1968, č. 6 (Š. Z. Nejedlému, k tomu K. Novák, HD 1968, č. 4); A. Závodský: Neznámé o známých (vzpomínka), Rovnost 10. 3. 1968; J. Jirsa: Otázka demokracie v 1.–3. ročníku Š. zápisníku, Revue dějin socialismu 1968, č. 1; J. B. Čapek: F. X. Š. jako filozof české kultury, Plamen 1968, č. 3 + F. X. Š. jako duchovní osobnost, Křesťanská revue 1968, č. 4, Teologická příl.; Olaf (O. Sus): Dekorátér, cizomil a vykořenělec F. X. Š., HD 1968, č. 4 (k tomu V. V. Štech: V zaměření zrcadle, 1968); L. Novomeský: So Š. a so Štúrom, Květy 1968, č. 16; ● ref. Dopisy Simonetti Buonaccini: V. Černý, HD 1968, č. 5 → Tvorba a osobnost 1 (1992); F. B. (Buriánek), Impuls 1968, s. 451 ●; L. Svoboda: Filozofické aspekty Š. díla, Filozofický časopis 1968, s. 350; J. Mourková: Etické aspekty Š. kritického postoje, ČLit 1968, s. 314; O. Sus: Debut české duchovědné estetiky..., SPFF Brno, ř. B – filoz., 1968, č. 15, s. 65; M. Caltová in Český jevištní konstruktivismus, Acta scaenographica 9, 1968/69, s. 93, 114, 119; Z. Kalandra: Religiozita poznání u T. G. M. a F. X. Š., Plamen 1969, č. 2 → Intelektuál a revoluce (1994); L. Lantová in Hledání hodnot (1969); F. Kautman: F. X. Š. a ruská literatura, Českosl. rusistika 1969, č. 4; L. Kuncíř: Jeřabiny pro F. X. Š., LD 13. 9. 1969; J. Racek: Vladimír Helfert and the Brno School of Musicology, SPFF Brno, ř. H – hudebněvědná, 1969, č. 4, s. 29; R. Pečman: Zu den Beziehungen F. X. Š. zur tschechischen Musik, tamtéž, s. 97; F. Červinka in Zdeněk Nejedlý (1969); K. Teige: F. X. Š., in Zápasy o smysl moderní tvorby (1969); V. Černý: Dialog F. X. Š. – Karel Čapek, Sborník pěťadvacíti (1969, s. 207) → Tvorba a osobnost 1 (1992); F. Horečka in Frentštátský literární salon (1969); ● ref. Tiživá samota: J. Janáčková, ČLit 1970, s. 306; F. Kautman, Filozofický časopis 1970, s. 106 ●; S. V. (Verner): Š. Ztracené děti boží, Křesťanská revue 1970, s. 213; V. Pekárek: Š. spor s T. G. Masarykem o Stát a revoluci, Tvorba 1970, č. 33; Z. Kožmín: Podstata Š. kriticismu, sb. Václavkova Olomouc 1967. K tradicím moderní české kritiky (1971, s. 63); O. Králík: Podnětnost Š. zápisníku, tamtéž, s. 67; J. Š. Kvapil: Š. zápisník v kontextu světové literatury, tamtéž, s. 75; A. Václavík: Š. a Tolstoj, tamtéž, s. 81; J. Skalička: Šaldovské pojetí satiry, tamtéž, s. 90; P. Pešta: Pojetí satiry u F. X. Š., S. K. Neumanna a poetistů, tamtéž, s. 93; L. Hlaváček: Začátky moderní české knihy, Výtvarné umění 1971, s. 350; E. Macek: Šalda 1967 a něco, ČLit 1971, s. 370; B. Mráz, M. Mrázová in Secese (1971); A. Matúška: Ke vztahu Nejedlý – Š., Lit. měsíčník 1973, č. 7; (jn) (O. Jelínková): O tradici fučíkovské Tvorby (rozhovor s L. Štollem), Tvorba 1973, č. 23; L. N. Zvěřina: Z mých vzpomínek na F. X. Š. (i citáty z Š. dopisů), LD 15. 11. 1974; L. Svoboda: F. X. Š. a polská literatura, Slavia 1974, s. 337; L. Hlaváček: Zakladatelé českého moderního

umění a jejich výtvarné myšlení, *Estetika* 1975, s. 24, 108; L. Štoll: S. K. N. a F. X. Š. ..., *Tvorba* 1975, č. 23; M. Beck, G. Ducháčková, K. Hyřšlová, J. Veselý in *Zur Frage der deutschen antifaschistischen Emigration in der ČSR 1933–1939*, *Philologica Pragensia* 1975, s. 4; J. Mourková: Neumannova korespondence v Literárním archivu Památníku národního písemnictví (s citáty z dopisů Šaldovi), *ČLit* 1975, s. 348; Š. Vlašín: Od entuziasmu ke skepsi, sb. *Na přední stráž* (1975, s. 43); V. Dostál in *Směr Wolker* (1975); L. Svoboda: Š. poměr k Václavkovi a k historickému materialismu, sb. *Václavkova Olomouc 1972* (1975, s. 93); J. Krystýnková: Š. představa rozvinuté dramatické a divadelní kultury, *SPFF Brno*, ř. D – lit. vědná, 1975, č. 22, s. 33; V. Závada in *Krajina a lidé mého srdce* (1975); J. Čep in *Sestra úzkost* (Řím 1975); R. Pytlík in *O českém románu sociálním*, *ČLit* 1976, s. 398 → *Česká literatura v evropském kontextu* (1982); L. Svoboda: Š. a ruská literatura, *Slavia* 1977, s. 37; B. Turečková-Čambalová: Můj přítel F. X. Š., *Ostravský kulturní měsíčník* 1977, č. 2; ● k 40. výr. úmrtí a 110. výr. nar.: Š. Vlašín, *Čes. jazyk a literatura* 27, 1976/77, s. 372; J. Lebeda, *Katol. noviny* 1977, č. 14 → B. Svoboda: *Kniha o Janu Lebedovi* (2001); J. Nečas, *Naše rodina* 1977, č. 13; B. Svovizl, *Lit. měsíčník* 1977, č. 10 → *Tvář reality* (1986); J. Hájek, *Tvorba* 1977, č. 51 → *Boje o realismus* (1979) ●; R. Pytlík: Š. pojetí syntézy v devadesátých letech, *ČLit* 1977, s. 318 → *Česká literatura v evropském kontextu* (1982); E. Macek: K jedné stránce Š. kulturněpolitického působení, tamtéž, s. 330; J. B. Čapek: Š. boj o osobnost, sb. *Annali. Sezione slava* (Neapol 1977, s. 79); L. Soldán: Ke genezi kritika..., sb. *Bedřich Václavek, spolutvůrce pokrokové kulturní politiky* (1977, s. 141) + *Zdeňka Nejedlého výklad tzv. náboženskosti u F. X. Š.*, *ČLit* 1978, s. 419; L. K. (Kratochvíl): F. X. Š. v Klementinu, *Zpravodaj Státní knihovny ČSR* 1978, č. 1; M. Blahynka: Od *Tvorby* Š. k *Fučíkově*, *Lit. měsíčník* 1978, č. 9; L. Svoboda in F. X. Š.: O předpokladech a povaze tvorby (1978); J. Dvořák in *Zdeněk Nejedlý a nová česká literatura* (1978); M. Blahynka in *Vladislav Vančura* (1978); J. Kašparová: K vlivům francouzského jazyka na literárněkritický styl mladého Š., sb. *Václavkova Olomouc 1975* (1978, s. 197); V. Mrštík in *Nedosněné sny* (1978); V. Pekárek: F. X. Š. a mladá generace, *Lit. měsíčník* 1979, č. 2; L. Poučková: F. X. Š. a slovenská literární kritika, *ČLit* 1979, s. 143; L. Hlaváček in *Metodologický přínos Antonína Matějčka*, *Umění* 1979, č. 3; J. Taufer: V čem byla spřízněnost Fučíka se Š., *Sešity novináře* 1979, č. 2; V. Černý: Několik portrétů, *Proměny* (New York) 1979, č. 3 → *Paměti* (1982); V. Königsmark in *Nejedlého postoj k otázce dramatu ve dvacátých letech*, sb. *Zdeněk Nejedlý, klasik naší vědy a kultury* (1979, s. 125); H. Tomášková: *Vzpomínka na F. X. Š.*, *Tvorba* 1980, č. 9; K. Horálek in *Teorie umění a lingvistika*, *Estetika* 1980, s. 33; R. B. Pynsent: *Hlava-nehlava a Šalda-nešalda*, *Proměny* (New York) 1980, č. 3; J. Klempera: Julius Fu-

čík a jeho nakladatel, *Výběr z nejzajímavějších knih* 1980, č. 4; V. Petřík: Slovenská kritika v tridsátých letech a F. X. Š., sb. *Československý literární kontext* (1980, s. 132); E. Taxová: Ke genezi Š. esejistické metody, *ČLit* 1980, s. 39 + *Specifická varianta eseje v Š. Bojích o zítřek*, *ČLit* 1981, s. 1; B. Fučík in *Sedmero zastavení* (Mnichov 1981; rozšíř. vyd. s tit. *Čtrnáctero zastavení* 1992); Z. Pospíšil: Skica k české estetice přelomu století, *Estetika* 1981, s. 81; V. Brett: Gustav Flaubert u nás, *Lit. měsíčník* 1981, č. 10; M. Jůzl: Hostinského komentáře k Š. Bojům o zítřek a k článku Víra kulturní, *ČLit* 1981, s. 438; V. Forst in *Čtème z F. X. Š.* (1981); B. Lifka: Lenka Kalašová, sb. *Rudolfu Havlovi k jeho 70. narozeninám* (1981, rozmnož.); E. Macek: Příspěvek k šaldovské topografii, *Museum a současnost* 1982, s. 131; L. Kuchař: Slova přátelství rytá do věčnosti, sb. *Jižní Morava* 1982, s. 164 → *Dialogy o kráse a smrti* (1999); jkt (J. Klempera): *Stezkou F. X. Š.*, *Výběr z nejzajímavějších knih* 1982, č. 4; J. Adam (M. Červenka) in F. X. Š.: *Niké bezkřídlá* (1982); P. Wittlich in *Česká secese* (1982); J. Baluch: *Die Sprache der Literaturwissenschaft gegenüber der Sprache der Literaturkritik*, *The Structure of the Literary Process* (Amsterdam, Filadelfie 1982, s. 1); O. Sus: *From the Pre-History of Czech Structuralism*, tamtéž, s. 547; R. Preisner: T. G. Masaryk v zrcadle Š. kritiky let devadesátých, *Svědectví* (Paříž) 17, 1981/83, č. 66 → *Když myslím na Evropu* 2 (2004); J. Munzar: F. X. Š. und Friedrich Hebbel, *Brücken* 1, 1982/83, s. 221; R. Pečman: *Vztah F. X. Š. a Arna Nováka k hudbě*, sb. *Hudba a literatura* (1983, s. 52); E. Macek in M. Marten: *Imprese a řád* (1983, s. 119); J. Hrabák in *Živý odkaz Julia Fučíka* (1983, s. 61); J. Veselý: Š. a Rousseau, *Slavia* 1984, s. 51; K. Rosenbaum: *Buržoázní demokracie a literatura*, *Romboid* (Bratislava) 1984, č. 7; M. Trávníček: *Melantrichova knižnice*, *Zprávy Spolku čes. bibliofilů v Praze* 1984, s. 116; J. Dvořák in *Tradice a státnost v české literatuře*, *AUP Olomouc*, *Studia bohemia*, sv. 3, 1984, s. 11; J. Kopecký: Š. výzva, sb. *Miroslavu Drozdovi a Jiřímu Honzíkovi k šedesátinám* (1984, s. 259) → *Bulletin ruského jazyka a literatury* 1993; N. Macurová in *Francouzská protiválečná literatura v českých kritických soudech během války a po válce*, *Philologica Pragensia* 1985, č. 4; E. Taxová: *Počátky a zrání českého literárního eseje*, in *Experimenty* (1985); J. Janáček: *Zamyšlení nad osudovým setkáním F. X. Š. s Evou Jurčinovou*, *Zprávy Čes. besedy* (Liberec) 1986, č. 56; T. Vlček in *Praha 1900* (1986); J. Bednář: *Cesta Karla Čapka po stopách F. X. Š.*, *Zpravodaj Společnosti bratří Čapků* 1986, č. 25; K. Hausenblas in *Nerudův vyprávěč a téma*, *Sborník Kruhu přátel čes. jazyka* (1986, s. 3); J. Pechar: Š. a Vrchlický, tamtéž, s. 79; O. Malevič: „*Literární snění*“ F. X. Š. a V. G. Bělinského, *ČLit* 1986, s. 207; M. Blahynka in Š. slovník naučný (1986); E. Štědroňová: *Ruská literatura v kritických projevech F. X. Š. z let 1892–1898*, *Českosl.-sovětské vztahy* 1986, s. 141; *ČLit* 1987, č. 5–6 (přísp. M. Blahynka,

F. Buriánek, N. Dolanská, J. Dvořák, J. O. Fischer, J. Galík, D. Hodrová, J. Hošna, A. Housková, Z. Hrbata, H. Hrzalová, H. Janaszek-Ivaničková, V. Just, R. Listíková, E. Macek, N. Macurová, O. Malevič, B. Markovičová, D. Moldanová, J. Nejedlý, E. Oloňová, R. Pečman, A. Pohorský, R. B. Pynsent, R. Pytlík, E. Štědroňová, M. Štemberková, E. Taxová, M. Zeman aj., dále J. O. Fischer, J. Hájek, M. Blahynka, A. Housková, Z. Hrbata, H. Hrzalová, N. Macurová, B. Markovičová, A. Pohorský, E. Štědroňová → /cizojazyčně/ *Philologica Pragensia* 1988, č. 2); K. Konrád: Doslovně, Dramatické umění '87, 1987, č. 1; L. Hlaváček: Š. a výtvarná estetika, *Estetika* 1987, č. 3; E. Taxová: F. X. Š. – tvůrce českého eseje, *Lit. měsíčník* 1987, č. 4; S. Šmatlák: F. X. Š. 1867–1937–1987, *Romboid* (Bratislava) 1987, č. 4 + Š. a jeho „slovenský rozmer“, tamtéž, č. 5; J. Hájek: F. X. Š. a současné divadlo, *Scéna* 1987, č. 7 → *Divadlo na rozhraní* (1989); S. Šmatlák in F. X. Š.: *Umenie a život* (Bratislava 1987); V. Bor: Š. a kritikův paradox, *Hudební rozhledy* 1987, č. 5; T. Mazáč: F. X. Š. a surrealistický máchovský sborník *Ani labuť ani Lúna*, *Universitas* 1987, č. 6; F. Buriánek: Malá vzpomínka k poctě F. X. Š., *Lit. měsíčník* 1987, č. 10; I. Markvart: Š. osudové setkání, *Průboj* 23. 12. 1987; M. Tomčík: Tri pohľady na F. X. Š., *Slovenské pohľady* (Bratislava) 1987, č. 12; R. Pečman: Podněty F. X. Š. smetanovskému badání, *SPFF Brno*, ř. D – lit. vědná, 1987, č. 34, s. 37; J. Hájek in F. X. Š.: *O věcech divadelních* (1988); L. Stehlík in *U krbu* (1987, s. citacemi Š. dopisů); ● ref. Š. slovník naučný: K. Rosenbaum, *Lit. měsíčník* 1987, č. 6; E. Macek: *ČLit* 1989, s. 534 ●; A. Horová in *Výtvarněkritická a teoretická kapitola v díle Viléma Mrštíka*, *Estetika* 1988, s. 13; H. Vašíčková: *Role F. X. Š. v české kultuře*, *Studie* (Řím) 1988, s. 166; F. Valouch: F. X. Š. – básník, *ČLit* 1988, s. 224 → *Čas v poezii, poezie v čase* (2005); J. Kotlík: *Tradice české kultury 19. století v pojetí F. X. Š.*, sb. *Povědomí tradice v novodobé české kultuře* (1988, s. 274); R. Pytlík in *Na přelomu století* (1988); E. Macek in F. X. Š.: *Z období Zápisníku 2* (1988); J. Válka: ref. *Z období Zápisníku*, *Opus musicum* 1988, č. 8, příl.; J. Tomáš a D. Kozlová: *Neokorálé poselství Tvorby*, in *Fučkovská Tvorba* (1988); Z. Kožmín: *Čas a prostor Š. lyriky*, sb. *Zdeňku Pešatovi k šedesátinám* (1988, rozmnož.); F. Kautman in F. X. Š.: *O svobodě a demokracii 2* (1988, inedit.) → *O literatuře a jejích tvůrčích* (1999); J. Dvořák: *Bedřich Václavěk a F. X. Š.*, *Lit. měsíčník* 1989, č. 2; A. Jedlička: *K tvárné a výrazové stránce české esejistické tvorby*, *Lit. měsíčník* 1989, č. 3 + *K jazyku a stylu českých esejistických textů*, *SaS* 1989, s. 114; J. Přidal: *Gorkého pojetí individualismu a kolektivismu a jeho odraz v české meziválečné kritice*, *SPPF Ostrava*, ř. D 1989, č. 25, s. 77; L. Soldán: *Na téma spisovatel, umělec, básník*, sb. *Kapitoly z dějin české literární historiografie* (1989, s. 137) → (upr. s. tit. F. X. Š. – jedno z velkých témat literárního historika O. Králíka) *Od konce století*

před práh milénia (2001); V. Kostřica: *Ruská a sovětská literatura v Š. zápisníku*, sb. *Materiály k československo-sovětským literárním vztahům* (1989, s. 133); J. Rambousek: *Nad stránkami Š. zápisníku*, *Sborník Kruhu přátel čes. jazyka* (1989, s. 38) → *Nesoustavná rukověť české literatury* (2003); J. Kudrnáč in *Vteřiny duše* (1989); K. Kraus: *Svoboda dosud neuchopená*, *ROK* 1990, č. 1 → *Divadlo ve službách dramatu* (2001); A. Mokrejš: *Kritika jako tvorba*, *ČLit* 1990, s. 141 → *Duchovní svět F. X. Š.* (1997); M. Hejnová: *Knihovna F. X. Š.*, *Čtenář* 1990, č. 4; R. Matoušová: *Š. výtvarná kritika ve Volných směrech*, *Tvar* 1990, č. 19; L. Nový in *Literatura v Masarykově myšlení*, *ČLit* 1990, s. 405; J. Kopecký: *Š. časový a nadčasový* (rozhovor), *LitN* 1990, č. 34; R. Škeřík in *Trvalé bydliště umění: Symposion* (1990); J. Poláček: *F. X. Š. a Vladislav Vančura*, *Tvar* 1991, č. 23 → *Tvorba a recepce* (2003); E. Macek: *Neprátelé, nebo odpůrci? Š. a Peroutka*, *LidN* 24. 10. 1991, příl. *Národní 9*; M. Novák: *Několik ukázek moderní české sebereflexe*, *Universitas* 1991, č. 2; V. Just: *Krystal a ne roztok*, *Divadelní revue* 1991, č. 4; D. Moldanová: *F. X. Š. a Jan Neruda*, sb. *Jan Neruda* (1991); J. Vodička: *Literatura na počátku 20. století*, sb. *Studie o české literatuře na přelomu století* (1991, s. 33); E. Štědroňová: *Novoklasicismus*, tamtéž, s. 95; S. Batůšek: *F. X. Š. a katolická moderna*, *LD* 6. 4. 1992 (brněnské vyd.); A. Mokrejš: *Mukařovský a Š.*, *ČLit* 1992, s. 290; J. Munzar: *Zum Thema F. X. Š. und die deutsche Literatur*, *SPFF Brno*, ř. K – germanisticko-anglistická, 1992 č. 14, s. 99; P. Kouba: *Kritérium života: Š. a Nietzsche*, *Kritický sborník* 1992, č. 3; M. Kučera: *Názory a postoje F. X. Š. za první světové války*, *ČCH* 1992, s. 537; K. Krolop: *Samm-lungsruf in zwölfter Stunde*; „Der Philosemit“, *Brücken* 1991/92 (1992), s. 65; J. Lopatka: „Kdo má charakter, jest vydán karikování“, *Zápisník o Š.* (k 125. výr. nar.) 1992, s. 3; J. Padrta in *Osma a Skupina výtvarných umělců* (1992); L. Soldán: *F. X. Š. o Óndrovi Lysohorském*, sb. *Umělecký a lidský odkaz Óndry Lysohorského* (1992, s. 95) + *Estetizovaná religiozita F. X. Š.*, sb. *Náboženství v českém myšlení* (1993, s. 118); J. Dvořák: *F. X. Š. a vznik Československa*, *Naše pravda* 1992, č. 80–84 + J. L. Fischer a F. X. Š., *Dialog Sever-Jih, Východ-Západ* 1993, č. 4; S. Batůšek: *Přátelství a úcta*, *LD* 24. 2. 1993 (brněnské vyd.) + *o vztahu Š. – S. Bouška*; R. Prahla a Z. Bydžovská in *Volné směry* (1993); K. Chvatík: *Česká estetika přelomu 19. a 20. století*, sb. *Po cestách naléhavosti myšlení* (1993, s. 215); K. P. (Palek): *Po sedmdesáti letech (k přetištění polemiky Š. a F. Peroutky z 1922–23)*, *Kritický sborník* 1994, č. 1 → P. Fidelius (K. Palek): *Kritické eseje* (2000); P. Bušta: *Jde o honorář aneb F. X. Š. (F. X. Š. a A. M. Tilschová)*, *Týden* 1994, č. 9; J. Urbanec: *Pojetí kýče u F. X. Š. a Václava Černého*, sb. *Literatura a komerce* (1994, s. 34); B. B. Bašus: *J. A. Komenský v kontextu F. X. Š.*, *Studia Comeniana et historica* 1994, č. 51; L. Soldán: *H. G. Schauer – F. X. Š. – F. V. Krejčí*,

sb. Hubert Gordon Schauer – osobnost, dílo, doba (1994, s. 161) → Od konce století před práh milénia (2001); L. Patera: Pojetí slovenské literatury v kontextu s literaturou českou u F. X. Š., Přednášky z 36. běhu Letní školy slovenských studií (1994, s. 126); A. Stich in Kopací mříc Jirásek..., LitN 1995, č. 13 → Jazykověda – věc veřejná (2004); J. Opelík in O. Králík: Osvobozená slova (1995, s. 479); J. Zizler, J. Med a Z. Pešat in sb. Moderní revue 1894–1925 (1995); V. Kafka: F. X. Š. a německá literatura, in Studie a úvahy o německé literatuře (1995); J. Zouhar: Filozofické motivy v krásné literatuře, Česká filozofie ve 20. století I (1995, s. 292); K. Štefek jun.: Š. kritika gollovského dějepisectví, Listy katedry historie a Historického klubu – pobočky Hradec Králové 1995, č. 8; D. Myslivcová: Miloš Marten, Scriptum 1995, č. 17–18; M. Zelenka: Spor o historismus, Sborník Společnosti Aloise Jiráska (1995); J. Munzar: Die Deutschen und die deutsche Literatur bei F. X. Š., Stifter Jahrbuch (Mnichov 1995, s. 113); D. Vojtěch: Miloš Marten jako kritik, ČLit 1996, s. 359; E. Macek: Václav Černý a F. X. Š., sb. Václav Černý – život a dílo (1996, s. 258); Z. Urbánek in Stvořitelé světa pokračují (1996); M. Martínek: Případ neslušného anonyma, Právo 18. 1. 1997, příl. Magazin; J. Med: Ke zdrojům spirituality v moderní české literatuře, Katol. týdeník 1997, č. 8, příl. Perspektivy + F. X. Š. a náboženství, tamtéž, č. 48, příl. Perspektivy; F. Kautman: Masaryk a Š., Čas 1997, č. 20 + F. X. Š. a Masarykova republika, Odkaz 1997, č. 6; Z. Hořínek: Třikrát proti smrti, Divadelní revue 1997, č. 2; V. Justl: Trocha poezie nikoho nezabije, Divadelní noviny 1997, č. 13; M. Červenka: Š. básník, LitN 1997, č. 44; J. Urbanec: Š. „Kritika patosem a inspirací“ a dnešní doba, Tvar 1997, č. 20 → Střídavý čas naděje (2002); J. Kraus: Polemické maximy F. X. Š., Dokořán 1997, č. 4; sb. Lit. archiv 29, 1997 (přísp. A. Haman, J. Hek, Z. Hořínek, V. Justl, F. Kautman, J. Lukeš, R. Pečman, J. Pistorius, A. Pohorský, J. Poláček, J. Slomek aj.); Z. Trochová, M. Otruba in F. X. Š.: Básně (1997); ● ref. Básně: M. Bauer, Tvar 1997, č. 10; M. C. Putna, Respekt 1997, č. 31; F. Kautman, Alternativa nova 4, 1997/98, č. 1 ●; J. Hek: F. X. Š. a Karel Čapek – dva typy kritiků národního života, SPFPFSU Opava, ř. A – lit. vědná, 1997, č. 2, s. 107; in A. Breisky: Království chimér (1997, s. 232, dopis J. Krearovi z 1905); U. Heftrich: Š. kritika „tvořivá a boživá“ – lekce literárním vědcům?, Kritický sborník 17, 1997/98, č. 2–3; J. Dvořák: F. X. Š. o česko-německé otázce a demokratické, levicové frontě, Naše pravda 1998, č. 48–49; B. Turečková-Čambalová: Můj učitel F. X. Š., Malovaný kraj 1998, č. 2; Z. Pešat: Z kapitoly české programové kritiky, ČLit 1998, s. 229; J. Homoláč: Polemika jako žánr, tamtéž, s. 236; D. Vojtěch: Polemičnost v koncepci Š. románu, tamtéž, s. 274; C. Servantová: Něco o (ne)dialogu u Š., tamtéž, s. 283; M. Červenka: ...patosem a inspirací, tamtéž, s. 328; Dopisy F. X. Š. (B. Benešová F. X. Šaldovi z 1905–35), Host 1998, č. 5 (k tomu D. Moldano-

vá, tamtéž); F. Všeticka: Loutky a loutky, Opera slavica 1998, č. 1; F. Kautman: Max Brod, Čechy a F. X. Š., Roš chodeš 1998, č. 12; M. Winkler: Die Krise der Intelligenz, Bohemia (Mnichov) 1998, s. 297; M. C. Putna in Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848–1918 (1998); M. Uhde: Veliký kondotier a voják Poláček, sb. Lidové noviny a Karel Poláček (1998, s. 7); D. Blümllová: Václav Tille, muž ve stínu F. X. Š., Tvar 1999, č. 4; J. Cigánek: Šaldovské paradoxy, nebo konfrontace?, Obrys-Kmen 1999, č. 14 (k tomu M. Blahynka, tamtéž, č. 19); M. Suchomel: 1891–1893: Kritická první léta, ČLit 1999, s. 227; J. Kopecký: Nenaplněná výzva F. X. Š., Divadelní revue 1999, č. 2; J. Richter: Světlo a cesta: K typologii literární postavy, Svět literatury 1999, č. 18; U. Heftrich in Nietzsche v Čechách (1999); M. Hes: F. X. Š. a české dějepisectví, sb. Kulturní a sociální skutečnost v dějepisném myšlení (1999, s. 301); L. Merhaut: Hledání nové syntézy, sb. Symbolismus v kontextech a súvislostiach (Bratislava 1999, s. 210); J. Zouhar in Studie k dějinám českého myšlení 20. století (1999) + in Minulý konec století (2000); F. Kautman: Durch „Syntetismus“ gerechtfertigte „Analyse“?, Germanoslavica 2000, s. 49; E. Macek, M. Špirit in F. X. Š.: Boje o zítřek (2000, s. 237); M. Lenderová in Zdenka Braunerová (2000); V. Hellmuth-Brauner in Paměti rodu (2000); M. Suchomel: Na začátku desátých let: Š. a Čapek, ČLit 2001, s. 117; A. Stich in Co s Jiráskem?, LitN 2001, č. 35; M. Špirit: „Š. následník“, ČLit 2001, s. 451; J. Svoboda: Čapková Boží muka a jejich kritická reflexe u F. X. Š., sb. Studia nad współczesnymi językami i literaturami południowo- i zachodniostłowanskimi (Opole 2001, s. 59) → Cesty a zastavení (2002); L. Soldán: Nenávidění, nebo nemilování? F. X. Š. proti pátečníkům, sb. Pátečníci a Karel Poláček (2001, s. 89); L. Merhaut: Polemika – spojení a odloučení, sb. Komunikace a izolace v české kultuře 19. století (2001, s. 307); D. Mocná: „Miluji sen: A stůň životem“, tamtéž, s. 326; M. Novotný: Srovnání Š. knihy Duše a díla a Martenovy Knihy silných, sb. Literární věda 2001 (Opava 2001, s. 72); F. Illing in Jan Mukařovský und die Avantgarde (Bielefeld 2001); B. Hemelíková: Studený problém (o parodii Š. Analýzy), Tvar 2002, č. 9; D. Vojtěch: Polemičnost a strategie, ČLit 2002, s. 149, 250; J. Hraše: Skandál Radiojournalu s cenzurou, Tvar 2002, č. 19 + Skandál Radiojournalu a F. X. Š., Souvislosti 2002, č. 3–4; H. Bednaříková: K otázce recepce některých kulturních modelů v myšlení F. X. Š., Estetika 2002, s. 273; J. Dvořák: Češtství a Evropa, VVM 2002, s. 410; V. Černý in André Gide (2002); J. Pechar: Š. a Nietzsche, in Interpretace a analýza literárního díla (2002); J. Bouček in Jan Slavík (2002); I. Pfaff: Š. politický, Tvar 2003, č. 14; J. Rodr: Š. maják, Krkonoše 2003, č. 8; R. Matys: Exekucní zasněžení F. X. Š. stiskl ruku Verlainovi, Host 2003, č. 9; P. Kosatík in Ferdinand Peroutka. Život v novinách (2003); M. Špirit a J. Wiendl in Těm, kdož neumějí čísti (Zápisník o Š.

12, 2003); J. Med: ref. Charles Péguy: Eva, Salve 2004, č. 1; I. Pfaff: Německý exil v ČSR 1933–1938, Tvar 2004, č. 8; in O. Březina: Korespondence 1, 2 (2004); B. Frajerová, P. Kovařík in Tajemství testamentů (2004); R. Pečman: Hudba jako umění světla, in „Všechny cesty vedou k životu“ (Zápisník o Š. 13, 2004); M. Pachmanová in Neznámá území českého moderního umění (2004); J. Poláček: Dvojitý pohled na Vladislava Vančuru: Arne Novák a F. X. Š., sb. Arne Novák, literární historik a kritik (2004, s. 73); H. Bednaříková: K některým souvislostem Š. pojetí klasicismu z počátku desátých let, AUP Olomouc, Facultas philosophica, Philologica 84, 2004, s. 121; A. Temná (L. Heczková): Dvě otázky F. X. Š., Slovo a smysl 2004 (2005), č. 1; J. Wiendl: Barbaři a apoštolové, tamtéž; J. Slomek: Mezi kritikou, bezohledností a utrhaním na cti, LidN 24. 3. 2005; M. Stropnický: F. X. Š. se usmívá, LitN 2005, č. 19; F. Všeticka in Možnosti Meleté (2005); J. Wiendl: F. X. Š. a „básníci transcendentna“, sb. Víra a výraz (2005, s. 223); J. Zouhar: T. G. Masaryk a F. X. Š., sb. Přednášky a besedy z 38. běhu Letní školy slovanských studií (Brno 2005, s. 167); M. Špirit: „Guten Tag, wir sind in Böhmen“. Deutsche und italienische Einflüsse bei F. X. Š., sb. Deutschland, Italien und die slavisches Kultur der Jahrhundertwende (Frankfurt n. M. 2005, s. 381); D. Uhle in Avantgarde, Zivilisationskritik und Pragmatismus in Karel Čapeks Boží muka (Frankfurt n. M. 2006); M. Topor: Š. Analýza jako příklad mimoběžnosti, sb. Lit. archiv 38, 2006, s. 181.

dvo

Šaldův zápisník viz in F. X. Šalda

Bedřich Šaloun viz in Mikuláš a Knapp

František Erik Šaman

* 13. 2. 1889 *Josefov* (Jaroměř-J.)

† 18. 1. 1942 *Praha*

Prozaik a dramatik; autor lidových románů z prostředí dělnických vrstev a pražské periferie, v nichž rozvíjel dokumentární a naturalistickou linii prózy, autor časově aktuálních rozhlasových a divadelních her.

VI. jm. Schamann. – Vyrůstal v rodině důstojníka rakousko-uherské armády, jenž po krátkém pobytu v Mariánských Lázních byl od počátku 90. let posádkou v Hradci Král. Tam Š. vychodil obecnou školu a studoval 1900–04 vyšší reálku (spolužáky byli R. Medek a E. Vachek). Po ukončení kvarty absolvoval praž-

skou kadetní školu (v Praze navázal přátelství s J. Vrchlickým) a jako aktivní důstojník působil od 1908 v Čes. Budějovicích, Čáslavi, Litoměřicích a v Dubrovniku, odkud údajně dopisoval do chorvatských, německých a francouzských novin. Na začátku 1. světové války byl převelen do Vídně, kde absolvoval intendantní kurs; 1916 sloužil na italské frontě, a když se na podzim 1918 zhroutila, dezertoval do Prahy. Při převratu působil jako vojenský odborník v Nár. výboru, potom pracoval na ministerstvu nár. obrany, odkud přešel do nejvyššího kontrolního úřadu; 1929 odešel předčasně do důchodu a věnoval se literární tvorbě. Ve 20. a 30. letech hojně cestoval (Francie, Anglie, Řecko, Itálie, Dánsko). Zemřel po delší nemoci, pohřben byl ve Strašnicích.

Do literárního dění Š. vstoupil již před 1. světovou válkou (časopisecky v Jihočeských listech, knižně vlastním německým překladem svého románu *Blázni*), avšak určující část své prozaické tvorby napsal až ve 30. letech. Po bibliofilském vydání dvou nostalgických povídek (*Tanec vykoupení*) a úsměvném příběhu s detektivní zápletkou pro děti (*Veselé příhody tří kluků*) se v románech soustředil na zobrazování sociálních a mravních problémů postihujících v meziválečném období pražské dělnické a středostavovské vrstvy. Naturalistickou drsnost pohledu v nich prostupuje jen volně nahozený, leč fabulačně rušný děj se šablonovitou psychologií postav zaměřenou hlavně na kresbu jedinců vymykajících se svými individuálními osudy z běžného života společnosti a jen výjimečně směřující k hlubším společenským vztahům. Groteskní vyznění, inspirované německým poválečným expresionismem, Š. vtiskl dokumentárnímu, epicky široce založenému románu o nezaměstnaném účetním z dejvické periferie; jeho lidské utrpení a jím podmíněné náboženské poblouznění je zneužito k získání majetku a blahobytu (*Můj kamarád pánbůh*). Osudy zuboženého a vykořeněného člověka, cihlářského dělníka postiženého sociálními, hospodářskými a mravními důsledky přeměny pražského předměstí Dejvic v součást velkoměsta, následně vykreslil i v elegicky laděné, reportážním stylem vyprávěné fresce (*Dělník Závada*). Románem (jehož původní název zněl *Rodí se město*), syžetově vystavěným na kontrastu mezi chudobou a bohatstvím provázeném zánikem příměstské

přírody v důsledku urbanistické expanze, Š. navázal na tradici českého sociálního románu, zvláště na jeho linii rozvíjenou K. Čapkem Chodem. Nicméně reálné sociální pozadí postřádají autorova zpodobení života továrních dělníků v románech o elektromontérovi postiženém sexuální náruživostí, která ho dohnala k vraždě (*Oltář všedního člověka*), a o zmrzačeném strojníkovi, lidovém mysliteli, hloubajícím o romantických vizích sociální spravedlnosti (*Moje ruce*). Výjimečné lidské typy, jejichž individualitu poznamenávají hmotné a etické problémy, učinil protagonisty naturalisticky vylíčeného příběhu svobodné matky odmítající instituci manželství (*Kokrhající slepice*), utopického románu o lékaři, který neadekvátním způsobem provádí výzkum rakoviny (*Tělo člověka*) a lyricky vykreslené podobizny lékaře-lidumila končícího jako životní ztroskotanec (*Svatý Fábera*). Z autopsie posílené vřelým regionálním patriotismem Š. čerpal v románové kronice *Bílá věž*, reflektující kulturní a urbanistický rozvoj Hradce Králové na přelomu století. – Od konce 20. let Š. též hojně spolupracoval s rozhlasem jako autor her (Pohanská píseň, Matka Napoleonova, Eliška Přemyslovna, Světla Jeruzaléma aj.) a zejména reportáží o českých krajích a městech, které mu získaly značnou popularitu mezi posluchači (knižně vydal pásmo obrazů z Pelhřimovska a Křemešniku s tit. *Pelhřimov*). Na rozhlasovou dramatickou tvorbu navázal i několika divadelními texty: přepracováním rozhlasové hry *Neviditelný most*, rodinnou veselohrou *Slunečný den*, hranou v Národním divadle, přepracováním námětu nepublikovaného románu Turniket o událostech říjnového převratu v roce 1918 *Prvních 150 dní* a společenským dramatem *Na jedné lodi*. Š. novinový román *Srdce v celofánu* se stal námětem stejnojmenného filmu (1939, režie J. Sviták), další Š. filmové náměty (např. Smaragdové oči, Tři kluci s kozou) nebyly realizovány. – V rukopise, vedle románu Turniket, zůstala jednoaktovka opírající se o folklorní námět Krok do nebe; rukopis románu z dubrovnického prostředí (Mario Babič...) se ztratil.

ŠIFRY: F. E. S., F. E. Š. ■ PŘÍSPĚVKY in: Čes. slovo, i Večerní (1934–39; 1937 RR Srdce v celofánu, Sukšín v bojích); Čes. svět (1910); Hovory o knihách (1937–39); Jihočes. listy (Čes. Budějovice 1908,

R Blázni, debut); Nár. osvobození (1937); Právo lidu (1937); Rozhledy (1937); Světozor; Videňský deník (1914–16); Zlatá Praha; – posmrtně: Lid. noviny (1942). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Die Narren (R, Berlín 1912, podp. F. E. Schamann); Tanec vykoupení (PP 1933); Veselé příhody tří kluků (P pro ml., b. d., 1935); Můj kamarád pánbůh (R 1937); Dělník Závada (R 1937); Tělo člověka (R 1938 ← Večerní Čes. slovo 1937); Na jedné lodi (D 1938, i prem.); Kokrhající slepice (R 1938); Oltář všedního člověka (R 1939); Pelhřimov (RpRp 1939); Svatý Fábera (R 1941); – posmrtně: Moje ruce (R 1942); Bílá věž (R 1942). ■ SCÉNICKY. Hry: Neviditelný most (1938); Prvních 150 dní (1939); Slunečný den (1941). ■

LITERATURA: ● ref. Můj kamarád pánbůh: M. M. N., Čin 1937, s. 130; b. (V. Běhounek), Dělnická osvěta 1937, s. 318; S. Vlček, Rozhledy 1937, s. 155; jm., Studentský časopis 17, 1937/38, s. 141; drb. (J. Borecký), Zvon 38, 1937/38, s. 278 ●; ● ref. Dělník Závada: b. (V. Běhounek), Dělnická osvěta 1937, s. 318; B. Jedlička, LidN 4. 10. 1937; Vch. (K. Vach), Rozhledy 1937, s. 156; drb. (J. Borecký), Zvon 38, 1937/38, s. 110; J. Strnadel, Čin 1938, s. 215 ●; ● ref. Můj kamarád pánbůh, Dělník Závada: vbk. (V. Běhounek), PL 18. 7. 1937; sl. (J. Strnadel), Ranní noviny 2. 12. 1937 ●; ● ref. Na jedné lodi: kd (E. Konrád), LidN 17. 9. 1938; AMP. (A. M. Piša), PL 17. 9. 1938 ●; ● ref. Tělo člověka: F. Křelina, Venkov 22. 11. 1938; B. Jedlička, LidN 5. 12. 1938; drb. (J. Borecký), Zvon 39, 1938/39, s. 82 ●; ● ref. Kokrhající slepice: J. Pilař, Čtème 1, 1938/39, s. 122; drb. (J. Borecký), Zvon 39, 1938/39, s. 362; vbk. (V. Běhounek), Nár. práce 29. 1. 1939; vk., Hovory o knihách 1939, č. 4 ●; ● ref. Oltář všedního člověka: K. P. (Polák), Nár. práce 15. 10. 1939; ühl (B. Mühlstein), Naše zprávy 30. 9. 1939; Čch. (K. A. Čcheidze), Venkov 27. 10. 1939; fj. (F. Jungmann), Čtème 2, 1939/40, s. 10; drb. (J. Borecký), Zvon 40, 1930/40, s. 153 ●; ● ref. Slunečný den: N. Bonhardová, Venkov 27. 4. 1941; bd (J. Bonhard), LidN 30. 4. 1941; B. (E. Bass), LidN 30. 8. 1941; amp. (A. M. Piša), Nár. práce 30. 8. 1941 ●; ● ref. Svatý Fábera: -a., Čes. osvěta 38, 1941/42, s. 76; Jž., Dělnická osvěta 1942, s. 20; J. P. (Pilař), Venkov 3. 1. 1942 ●; jd (J. Drda): nekrolog, LidN 20. 1. 1942; ● ref. Moje ruce: jšr. (J. Šnobl), Čes. osvěta 38, 1941/42, s. 334; vbk. (V. Běhounek), Dělnická osvěta 1942, s. 146; K. P. (Polák), Nár. práce 2. 5. 1942; F. S., Čes. slovo 2. 5. 1942; jšk. (J. Š. Kvapil), Naše doba 50, 1942/43, s. 89 ●; K. P. (Polák): ref. Bílá věž, Nár. práce 20. 9. 1942; (vn) (L. Vacina): Vzpomínka na prozaika F. E. Š., Pochoďeň 13. 2. 1979; J. Uhlřík: Před 55 lety... zemřel..., Jaroměřský a josefovský zpravodaj 1997, č. 1.

pš

František Ferdinand Šamberk

* 21. 4. 1838 *Praha*

† 25. 12. 1904 *Praha*

Autor populárních komedií a sentimentálních her s národní tematikou, překladatel, herec a režisér.

VI. jm. František Xaver Schamberger. – Manžel herečky Julie Š. (1847–1892), otec herce a malíře Vladimíra Š. (1869–1930). Narodil se v rodině drobného pražského měšťana, který se živil povoznictvím a obchodem s máslem. Vyučil se malířem porcelánu a již v patnácti letech začal hrát ochotnický divadlo a bral soukromé hodiny herectví u J. J. Kolára. O rok později (1854) poprvé vystoupil ve Stavovském divadle. Počátkem 1855 odešel k Tylově kočovné společnosti a poté působil na menších německých scénách v Teplicích, Košicích, Pešti, Krakově, Insbrucku, 1858 v Olomouci. V literatuře se uvádějí i další působiště (Bratislava, Berlín); krátce 1869 vykonával i vojenskou službu. Od 1860 vystupoval ve Stavovském divadle a 1862 přešel do Prozatímního divadla, kde působil do 1881 s krátkými přestávkami vyplněnými angažmá v Královci (1863), Vídni (1868) a v Brně. Od 1881 byl dva roky členem souboru Nár. divadla, které však těsně před jeho druhým otevřením na dva roky opustil. V mezidobí hrál se společností Švandovou a Pištěkovou a svou hereckou kariéru završil 1885–1901 znovu v Nár. divadle. Pravidelně a s velkým úspěchem hrával v letních arénách, jejichž publikum i atmosféra nejspíše odpovídaly jeho hereckému i lidskému naturelu. Veden osobními předpoklady vypracoval se také postupně ze šarže milovníka a tragéda na předního komika své doby. Pro jeho osobitý styl byl příznačný sklon k improvizaci, karikatuře, ironický nadhled, ale také salonní vystupování. Od poloviny 60. let si získal širokou popularitu též jako činoherní autor a režisér svých her v Nár. divadle. V Š. tak české divadlo získalo osobitého komediografa-herce, jaký byl dosud charakteristický pro předměstská divadla ve Vídni (J. N. Nestroy); také Š. vytvářel jen hrubě načrtnutý text a inscenaci budoval na vlastních hereckých dispozicích a na osobitém pojetí improvizované situace a slovní komiky. Pro ležérní poměr k hereckým povinnostem a zejména pro nechuť memorovat texty se často ocital ve sporech s divadelním ředitelstvím a pro svá extempore se dostával

i do konfliktu s policií (1864 odsouzen k pokutě 10 zlatých nebo dvěma dnům vězení). Jeho bohémský osobní život, který z něj učinil jednu ze staropražských populárních postav a vděčný zdroj mnoha anekdot, byl provázen skandály a poznamenán tragickým rodinným rozvratem. V konci života trpěl dlouhodobou nemocí, která mu znemožňovala pohyb, bezúspěšný byl i jeho léčebný pobyt v Ústí n. Orlicí. Pohřben byl na Olšanských hřbitovech.

Jádrem Š. dramatické tvorby jsou komedie a frašky, spojující tradici autorského herectví a žánrové postupy vídeňského singšpilu s prvky moderní konverzační francouzské komedie. Jejich charakteristickými rysy byly přehledná a plynule se rozvíjející dramatická zápletky, spějící k bezpečně předvídatelnému happy endu, schematická typologie i konstelace poměrně malého počtu postav. Ústřední roli hrála obvykle hlavní komická postava, glosující nezdárka děj v extemporovaných expozicích; nezanedbatelnou součástí her byly i kuplety, jež je nejednou formálně i myšlenkově završovaly. Tvar těchto komedií jevil patrné rysy konvenční divadelní produkce cílené především na uspokojení požadavků širokého a nenáročného dobového publika. Témata Š. nalézal zejména ve společenském, politickém a kulturním dění své doby (*Boucharon*, 6. července – po premiéře v Plzni 1869 a po zásahu cenzury se změněným titulem *Sedmašedesátníci*, *Éra Kubánkova*, *Já mám příjem*, *Divadelní vlak*, *Výlet pana Broučka z Měsíce na výstavu* aj.). Tento divácky vděčný typ her často korespondoval s dobovým veřejným míněním a představoval svého druhu jevištní paralelu neméně oblíbených časopiseckých fejetonů. Komické figury Š. kusů jsou nejednou zesměšněním úzkoprsých tradicionalistů či omezených pseudovlastenců, přesto však nejde o povýce politické komedie: současné dění sloužilo autorovi především jako divácky atraktivní látka, cílem ovšem byla spíše jevištní prezentace osobitého hereckého stylu. Dalším látkovým zdrojem Š. her byl rodinný život středostavovských vrstev (*Jedenácté přikázání*, *Blázinec v prvním poschodí*, *Rodinná vojna*). Popularitu si získal pokus o přizpůsobení tradiční lokální frašky podnětům operetního divadla (*Podskalák*), s příznivým přijetím se setkaly i sentimentální hry využívající dobové mytizace života J. K. Tyla a K. Havlíčka Borovského. Jevištní úspěch Š. byl alespoň při pre-

miérách pravidelně vyšší než jejich umělecká hodnota. Přesto byl Š. nejpůsobivějším komediografem své doby a zároveň po J. Nerudovi nejvýrazněji přizpůsobil obrozenskou veselohru štěpánkovského a tylovskeho typu modernějším podmínkám divadelního provozu a přiblížil ji žánrově populární konverzační komedii. Zajistil tak, že jeho hry se dodnes inscenují, často v modernizujících úpravách (např. 1925 P. Fingala, po válce pak J. Dohnala, J. Kopeckého, M. Stehlíka, V. Štecha, J. Trojana aj.) a pod různými tituly (nejkurióznější změna je z 1943, kdy Palackého třída 27 se změnila na Karlovu třídu 15), některé byly rovněž zfilmovány.

PSEUDONYM: Pavel Souček. ■ PŘÍSPĚVKY in: *Correspondenz* (1868); *Divadelní listy* (1882, D. Josef Kajetán Tyl a portréty J. Seiferta a J. Mošny); *Humorist. listy*; *Máj* (1902); *alm. Národ sobě* (1880); *Politik* (1874). ■ KNIŽNĚ. *Hry*: Boucharon (1866, i prem.); *Blázinec* v prvním poschodí (1868, prem. 1867); *Já mám příjem* (b. d., 1869, prem. 1867); *Hrůzostrašná noc* (1870, i prem.); *Sedmašedesátníci* (1871, prem. 1869 s tit. 6. červenec aneb Oslava Jana Husi v Potměšíně); *Svatojánská pouť* (1872, prem. 1868); *Jen žádný sněm* (1873, prem. 1866); *Svůj k svému aneb Svatební večer bez nevěsty* (1873, prem. 1872); *Rodinná vojna* (1882, prem. 1880); *Jedenácté přikázání* (1882, prem. 1881); *Josef Kajetán Tyl* (1882, i prem.); *Podskalák* (1882, i prem.); *Karel Havlíček Borovský* (1884, prem. 1883); *Palackého třída 27* (1884, i prem.); *Divadelní vlak aneb Vzhůru do Prahy* (1884, i prem.); *Éra Kubánkova* (1886, i prem.); *Ravuggiollo, loupežník z Apenin* (1889, i prem.); *Kulatý svět* (1889, i prem.); *Břínkalovy trampoty* (1890, i prem.); *Výlet pana Broučka na výstavu* (1893, prem. 1894 s tit. *Výlet pana Broučka z Měsíce na výstavu*). – *Překlad*y: O. F. Berg: *Potrhlý švec* (1878); K. Costa: *Zuzančin pan kaprál* (1878) + *Dobyť Sarajeva* (1879). – *Souborné vydání*: *Divadelní hry* F. F. Š. (J. Pospíšil, 1895–1909, 12 sv.). ■ SCÉNICKY. *Hry*: *Osudná kule aneb Amerikánský souboj* (1873); *Pešť v Praze aneb Vzhůru do Uher* (1874). ■ KORESPONDENCE: F. F. Š.: *Liebliche Redaktion* (k Š. odchodu do Vídně, redakci *Correspondenz* z 1868), *Correspondenz* 11. 10. 1868, k tomu J. G. Kolár (J. J. Kolár), *Correspondenz* 13. 10. 1868; F. F. Š.: *Von böhmischen Theater* (redakci *Politik* z 1874), *Politik* 18. 9. 1874. ■

LITERATURA: G. Toužil: *Paměti F. F. Š. a hrst vzpomínek* (1906); O. Roubínec: F. F. Š. (1985). ■ P. (G. Pflieger Moravský): *Z. Kutné Hory, Lumír 1855*, s. 192; ● ref. Boucharon: J. N. (Neruda), NL 25. 3. 1866 → *České divadlo* 3 (1954); =, *Politik* 25. 3. 1866 ●; ● ref. *Jen žádný sněm*: J. N. (Neruda), NL 25. 9. 1866 → *České divadlo* 3 (1954); an., *Politik* 25. 9.

1866 ●; ● ref. *Já mám příjem*: an., *Nár. noviny* 28. 7. 1867; an., *Politik* 28. 7. 1867 ●; ● ref. *Blázinec* v prvním poschodí: J. N. (Neruda), NL 14. 12. 1867 → *České divadlo* 3 (1954); =, *Politik* 14. 12. 1867 ●; ● ref. *Svatojánská pouť*: J. N. (Neruda), NL 9. 7. 1866 → *České divadlo* 4 (1958); an., *Květy* 1868, s. 223; V., *Čes. Thalia* 1868, s. 213; -ch-, *Pražský deník* 12. 7. 1868 ●; ● an.: ref. 6. červenec, *Plzeňské noviny* 15. 12. 1869; dále jako *Sedmašedesátníci*: * *, NL 14. 6. 1870; V. G. (Guth), *Pokrok* 15. 6. 1870; an., *Čes. Thalia* 1870, s. 101; an., *Světozor* 1870, s. 199 ●; ● ref. *Hrůzostrašná noc*: G. (V. Guth), *Pokrok* 13. 12. 1870; an., *Květy* 1870, s. 399; G. E. (Eim), *Čes. Thalia* 1871, s. 3 ●; ● ref. *Svůj k svému*: O. H. (Hostinský), *Pokrok* 18. 9. 1872; uh. (V. Guth), *Politik* 18. 9. 1872; *, NL 24. 9. 1872; an., *Světozor* 1872, s. 451 ●; ● ref. *insc. Osudná kule*: E., *Posel z Prahy* 24. 9. 1873; V., NL 25. 9. 1873; O. H. (Hostinský), *Pokrok* 25. 9. 1873; an., *Světozor* 1873, s. 476 ●; ● ref. *insc. Pešť v Praze*: uh. (V. Guth), *Politik* 10. 9. 1874; *, NL 11. 9. 1874; -ý. (J. L. Turnovský), *Slovan* 1874, s. 389; an., *Světozor* 1874, s. 452 ●; an.: F. Š., *Světozor* 1880, s. 609; ● ref. *Rodinná vojna*: an., *Pokrok* 25. 7. 1880; an., *Čes. noviny*, dříve *Posel z Prahy* 25. 7. 1880; -ý. (V. J. Novotný), NL 27. 7. 1880; uh. (V. Guth), *Politik* 27. 7. 1880; an., *Světozor* 1880, s. 371; -k-, *Čes. včela* 1880, s. 280 ●; ● ref. *Jedenácté přikázání*: uh. (V. Guth), *Politik* 5. a 9. 3. 1881; Z. (V. V. Zelený), *Čes. noviny*, dříve *Posel z Prahy* 6. 3. 1881; S. H. (Heller), NL 6. 3. 1881; B. (E. Bozděch), *Le Pragois* 15. 3. 1881; -f-, *Světozor* 1881, s. 131; J. L. (Lier), *Divadelní listy* 1881, s. 80 ●; ● ref. *Josef Kajetán Tyl*: J. L. T. (Turnovský), *Pokrok* 4. 2. 1882; S. Heller, NL 5. 2. 1882; L. D., *Čes. noviny*, dříve *Posel z Prahy* 5. a 11. 2. 1882 + *Dr. N.*, tamtéž 24. 2. 1882; an. (J. Neruda), *Humorist. listy* 1882, s. 42 → *Podobizny* 2 (1952); B. (E. Bozděch), *Le Pragois* 15. 2. 1882; -a (J. Vrchlický), *Lumír* 1882, s. 80; K., *Divadelní listy* 1882, s. 51 ●; an.: F. F. Š., *Divadelní listy* 1882, s. 1, 15, 39 a pokr.; ● ref. *Podskalák*: an. (J. Nejedlý), *Čes. noviny*, dříve *Posel z Prahy* 28. 10. 1882; an., *Pokrok* 28. 10. 1882; uh. (V. Guth), *Politik* 28. a 31. 10. 1882; †, NL 29. 10. 1882; B. (E. Bozděch), *Le Pragois* 15. 11. 1882; -f-, *Světozor* 1882, s. 539; V. Š. S. (Silvan), *Lit. obzor* 1, 1882/83, s. 75 ●; F. Zákrejs: ref. *Josef Kajetán Tyl*, *Podskalák*, *Osvěta* 1883, s. 80; J. N. (Neruda): ref. *Karel Havlíček Borovský*, NL 21. 11. 1883 → *České divadlo* 5 (1966); Fr. L. H. (Hovorka): ref. *Palackého třída 27*, *Divadelní listy* 1884, s. 61; F. Zákrejs: ref. *Karel Havlíček Borovský*, *Palackého třída 27*, *Osvěta* 1884, s. 763; ● ref. *Divadelní vlak*: T. (J. L. Turnovský), *Pokrok* 17. 7. 1884; F. Zákrejs, *Osvěta* 1885, s. 471 ●; Čč (C. L. Frič): ref. *Kulatý svět*, *Jevišťe* 1885, s. 105; ● ref. *Éra Kubánkova*: J. V. (Vrchlický), *Pokrok* 21. 2. 1886; š. (J. Kuffner), NL 24. 2. 1886; F. Zákrejs, *Osvěta* 1886, s. 277; F. K. (Kvapil), *Ruch* 1886, s. 144; M. A. Š. (Šimáček), *Světozor* 1886, s. 190; B. F. (Frida), *Zlatá Praha* 1886, s. 191 ●; ● ref. *Ravuggiollo, loupežník z Apenin*: M. A. Š. (Šimáček), *Světozor* 23, 1888/89, s. 131; J. Flekáček, *Vlast* 5, 1888/89, s. 554; J. V. (Vrch-

Šamotulský kancionál

lický), Hlas národa 30. 1. 1889; š. (J. Kuffner), NL 31. 1. 1889; B. F. (Frida), Lumír 1889, s. 60; J. Lý (Ladecký), Čes. Thalia 1889, s. 43; α (A. Schulzová), Květy 1889, s. 376; F. Zákřejs, Osvěta 1889, s. 929 ●; J. L. T. (Turnovský): F. F. Š., Světozor 23, 1888/89, s. 274 + O Š., Zlatá Praha 1889, s. 272; an.: F. Š., NL 16. 4. 1889; B. Kaminský: F. Š., NL 29. 4. 1889; K. Š. (Štěpánek): ref. Břínkalovy trampoty, Čes. Thalia 1890, s. 186; ● ref. Výlet pana Broučka z Měsíce na výstavu: P., Světozor 28, 1893/94, s. 384; -up, Zlatá Praha 11, 1893/94, s. 930; J. Flekáček, Vlasť 10, 1893/94, s. 932 ●; P.: Umělecké jubileum F. F. Š., Světozor 28, 1893/94, s. 288; an.: F. F. Š., Zábavné listy 1894, s. 383; Ar...ti (A. Kraus): F. F. Š., Politik 6. 10. 1901; R. J. Kronbauer: Babinský u Fleků (ze vzpomínek F. F. Š.), Hlas národa 7. 9. 1902 + Padesát let života českého herce, Hlas národa 7. 9. a 19. 10. 1902 + F. F. Š., Máj 3, 1904/05 s. 266; ● nekrology: -r. (R. J. Kronbauer), Hlas národa 27. 12. 1904; an., LídN 28. 12. 1904; an., Zvon 5, 1904/05, s. 255; F. A. Šubert, Osvěta 1905, s. 154 ●; R. J. Kronbauer: Za F. F. Š. (podle Š. vyprávění), Divadelní list Máje, 1905; K. Šípek: Komik- -autor, in Z divadelních vzpomínek, Zlatá Praha 1922, s. 41; J. Borotínský (Zyka Borotínský): O F. F. Š., Venkov 25. 12. 1924; K. Želenský in Komedie hrané a prožité (1926, s. 63); B. Hlaváč: Postavy ze staré Prahy, F. F. Š., Dnešek 1, 1930/31, s. 110 a pokr.; O. Fischer in Činohra Národního divadla do roku 1900 (1933); ach. (A. Chaloupka): Vzpomínka na F. F. Š., Venkov 30. 12. 1934; J. Vodák: Naše divadelní komika, Přestávka Burianova divadla 1935, č. 2 → Tváře českých herců (1967); L. Novák in Stará garda Národního divadla (1937); ● k 100. výr. nar.: amp. (A. M. Piša), PL 21. 4. 1938; J. Vodák, Čes. slovo 21. 4. 1938 → Cestou (1946) a Tváře českých herců (1967); -ühl- (B. Mühlstein), Naše zprávy 22. 4. 1938 ●; K. Engelmüller: F. F. Š., in O slávě herecké, sb. České umění dramatické 1 (1941, s. 129) + Z letopisů českého divadelnictví 2 (1947, s. 72); V. Krofta in České lidové divadlo (1947); E. Jeřábková: Vzpomínka na F. Š., Divadlo 1954, s. 848 + Několik vzpomínek na Š., Křesťanská žena 1954, č. 53; -eh-: „Krásný Ferdinand“ F. Š., Magazín Co vás zajímá 1984, č. 3; D. Tureček: Š. a jeho éra + Š. dramatik + F. F. Š.: Éra Kubánkova, in Nár. divadlo 1999, s. 5, 25 a 65.

dt

Šamotulský kancionál

1561

Tištěný zpěvník jednoty bratrské.

Rozsáhlý bratrský kancionál (735 písní) vydaný 1561 pod titulem *Piesně chval božských* se obvykle označuje podle místa vydání: *jednota*

bratrská jej kvůli nepříznivým domácím politickým poměrům dala vytisknout v polských Šamotulech (Szamotuly, nedaleko Poznaně) na panství svého příznivce hraběte Lukáše z Górký. Měl sloužit jak při bohoslužbách, tak k pěstování soukromé zbožnosti. Jeho redaktory byli J. Blahoslav, J. Černý-Nigranus a A. Šturm (byli ustanoveni synodou v Prostějově 1555; největší část svěřené práce vykonal posléze první z nich).

Redaktoři Š. k. navázali na kancionál J. Roha z 1541 (přejali z něho spolu s titulem 454 písní; zkorigovali je přitom po stránce věroučné i jazykové). Písňe jsou otištěny anonymně, o jejich autorství však podává svědectví rukopisný Rejstřík skladatelů bratrských písní pořizený J. Blahoslavem jako součást Akt jednoty bratrské, tj. bratrského archivu. Mezi přejatými čísly je řada písní zakladatele bratrské hymnografie Lukáše Pražského a jeho pokračovatelů (H. Dřevínka, M. Michalce aj.). Nejvýznamnější část mladší vrstvy kancionálu tvoří písňe J. Augusty (je buď nepochybně, nebo alespoň pravděpodobně autorem 142 písní), J. Blahoslava (70 písní) a A. Šturma (38 písní). Několik písní je přeloženo ze zpěvníků německých luteránů. Kancionál obsahuje notaci (původ melodií není dosud plně objasněn, řada z nich pochází z fondu známých latinských hymnů, antifon a sekvencí, jiné jsou převzaty z hymnografie německé reformace, některé jsou inspirovány světskou lidovou písní; původních bratrských melodií není mnoho a neobsahují stylově jednotné prvky). Š. k. ustálil duchovní zpěv jednoty bratrské až do amsterdamského kancionálu J. A. Komenského. Stal se též pramenem luteránských kancionálů (především kancionálu Tobiáše Závorky Lipenského). Nová redakce Š. k. byla bez podstatných změn vydána 1564 v ivančické tiskárně (tzv. *Ivančický kancionál*); vynikající typografickou úpravou je proslulý ivančický vydání 1576. Bratrství redaktoři brali při nových vydáních částečně v úvahu kritiku jezuitského teologa V. Šturma. V 2. polovině 17. a počátkem 18. století byly bratrské písňe přejímány do katolických zpěvníků (zejména do kancionálů M. V. Šteyera a J. J. Božana). Š. k. zapůsobil též na polskou reformační hymnografii, část jeho písní byla přeložena pro druhou redakci polského bratrského zpěvníku, který vytiskl M. Wirzbięta (1569). Viz též heslo *Kancionál*.

KNÍŽNĚ: Písně chval božských. Písně duchovní evangelistské... (Šamotuly 1561). ■

BIBLIOGRAFIE: Knihopis č. 12860. ■ LITERATURA: J. Jireček: Kancionál bratrský, ČČM 1862, s. 24 + Přídavek k článku Kancionál bratrský, tamtéž, s. 95 + in Hymnologia Bohemica (1878); O. Hostinský in Jan Blahoslav a Jan Josquin (1896); J. Th. Müller in Hymnologisches Handbuch zum Gesangbuch der Brudergemeine (Herrnhut 1916); B. Hrejša: Kancionály v jednotě bratrské, Reformační sborník 1931, s. 11; A. Škarka: Neznámí skladatelé bratrských písní, LF 1936, s. 289 a pokr.; M. Daňková in Bratrské tisky i vančické a kralické (1951); J. Kouba: Vzájemný poměr Kancionálu š. a evančického, Miscellanea musicologica 1956, s. 25 + Blahoslavův Rejstřík autorů českobratrských písní a jeho pozdější zpracování, tamtéž 1962, s. 5; L. Witkowski: Kancionál J. Israela a J. Laurencjusza czyli kancionál Wirzbiety i jego pierwowzory (Bydgoszcz 1964); G. Vožda: J. B. – musicus, sb. J. B. Přerovský (1971); M. Kopecký: J. B. jako literární umělec, M. Bohatcová: B. edice kancionálů a Nového zákona ve světle domácí vydavatelské tradice, O. Settari: B. hymnolog, vše sb. Jan Blahoslav, předchůdce J. A. Komenského 1571–1971 (b. d., 1974); J. Kouba: Německé vlivy v české písni 16. století, Miscellanea musicologica 1975, s. 117; L. Witkowski: Polnisch-böhmische Beziehungen auf dem Gebiet der Hymnologie im 16. bis 18. Jahrhundert, Hudební věda 1979, s. 155; A. Škarka in Půl tisíciletí českého písemnictví (1986).

jma

Jan Nepomuk Jiří Šantl

* 15. 5. 1798 *Poděbrady*

† 24. 3. 1858 *Poděbrady*

Dramatik, autor veseloher a historických her námětově čerpajících z českých dějin; příležitostný hudební skladatel.

V matrice zapsán Joannes Franciscus Adalbertus; psal se i Šantl. – Syn poděbradského měšťana. Základní vzdělání získal v Poděbradech, gymnázium, tzv. filozofii a práva absolvoval v Praze (1826), během studií si přivydělával jako zpěvák-altista ve Stavovském divadle. 1827 se oženil a přijal místo účetního v Městci Králové. 1830 ho rodné město zvolilo za svého purkmistra (působil do 1833), zároveň se stal justiciářem v Dymokurech, od 1834 ve Smidarech a od 1838 i ve Skřivaněch. 1848 byl zvolen poslancem do říšského sněmu za poděbradský okres. 1850, v rámci soudní reorganizace, byl jmenován přísedícím kolegiálního soudu v Čes. Krumlově a 1856 samo-

statným soudcem ve Strakoniciích. 1857 se vzdal státní služby a stal se notářem v Poděbradech; hned po přestěhování však onemocněl a záhy nato zemřel.

Literární dráhu zahájil Š. během studií několika básnickými pokusy v časopisu Rozmanitosti, později uveřejnil verše v České včele. Ve 40. letech začal psát divadelní hry, jednak historická dramata na náměty z českých dějin a pověstí (známý jsou jen jejich tituly: Jaroslav z Boskovic, 1849, Jiří z Poděbrad, 1855, Vlasta, 1858), jednak veselo hry a drobné žerty (Staré hodiny, 1844, Lesť proti lsti, 1844, Vdovec a vdova, 1846, Venkovské divadlo, 1855); žádná z nich nevyšla tiskem. Scénické realizace se dočkala jen prvotina z 1844 *Kouzelnice Černoborka a kutnohorský kat*, romantické drama z doby vlády Jiřího z Poděbrad, volně napsané na motivy povídky A. J. Vrbátka (v literatuře chybně označováno jako historická báchorka). Dobová kritika (K. Sabina) vytkla Š. hře nepřilíživou ideovou koncepci a nedostatky dramatické stavby, zvláště nízkou propracovanost psychologie postav a z toho plynoucí nedostatečnou dějovou motivaci. Dobového ocenění se dostalo hře Jaroslav z Boskovic, která byla významována druhou cenou v soutěži o nejlepší soudobé české historické drama; jejímu scénickému provedení zabránila cenzura, údajně pro politické narážky v textu. V rukopisu zanechal Š. obsáhlý dějepis města Poděbrad. Příležitostně psal hudební skladby, zvláště taneční; tiskem vyšly *Drei polka für das Pianoforte von Georg Schantl* (Polka poděbradská, Polka královéhradecká) und F. W. Swoboda (Polka příbramská) (Praha, b. d.).

PŘÍSPĚVKY in: Čes. včela (1846); Rozmanitosti (1819); – posmrtně: ant. Píseň o nosu (2005, ed. I. Wernisch); Poutník od Otavy (Písek 1858). ■ SCÉNICKY. Hra: Kouzelnice Černoborka a kutnohorský kat (1846). ■

LITERATURA: ● ref. Kouzelnice Černoborka a kutnohorský kat: S. (K. Sabina), Čes. včela 1846, s. 27 a pokr.; an.; Květy 1846, s. 35, 39 ●; ● nekrology: F. J. Pok, Lumír 1858, s. 326; an.: Poutník od Otavy 1858, s. 141, příl. k č. 17; an., Pražské noviny 1. 4. 1858 ●; J. Arbes: Balance původní dramatické literatury české až do roku 1888, in Sebrané spisy 32. Theatralia (b. d., 1912, s. 370).

lk

Emanuel Jan Šarapatka

* 22. 12. 1894 Vršovice (Praha-V.)

† 16. 5. 1976 Praha

Básník, novelista, autor pohádek; publicista.

Otec byl litografem. Po vychození obecně (1901–06) a měšťanské školy (1906–10) studoval Š. učitelský ústav (mat. 1914). Učil nejprve ve Vršovicích, pak krátce ve Velkých Popovicích, po válce řadu let v Krči, kde bydlel, a po 2. světové válce byl ředitelem školy v Michli. 1957 odešel do výslužby. Od studentských let se zabýval literaturou, později krátce redigoval *Zábavné listy* a spolupracoval s Neubertovým nakladatelstvím (v redakci časopisů *Naše kniha* a *Ženské listy*), kde vydával své knihy.

Š. povídkové knihy jsou typickým příkladem konvenční literatury s milostnou tematikou, a to jak svými fabulačními a charakterizačními klišé, tak celkovým sentimentálním laděním. Do vztahu milenců zasahuje smrt, nevěra, také válka (*Šla duší láska...*); proti sobě stavěl Š. ostře ohraničené světy lidí dobrých a zlých, postrádal však charakterizační schopnost, takže zejména kladné postavy působí jako neživotné figury. Milostné náměty mají i jeho básnické sbírky z 20. let. Pro děti psal alegorické, symboly přetížené a rozvleklé pohádky, jejichž hrdinové jsou lidé s občanskými republikánskými ctnostmi (láskou k vlasti, národní hrdostí, smyslem pro čest). Z téhož námětového okruhu čerpala hra pro mládež *Pohádka o vánoční hvězdě*, mimoto byla také zdramatizována (A. Suchardovou-Brichovou) pohádka *Víla Slověnka a zlý král Germon* ze sbírky *Království víl a skřítků*. Š. vydal též upravené pohádky K. J. Erbena a B. Němcové (*Květy pohádek*). Od poloviny 20. let se odmlčel, až 1963 vydal bibliofilský tisk sedmi příležitostných přípitků *Básně blahopřejné*.

ŠIFRY: E. J. Š., E. J. Šar., Em. J. Š. ■ PŘÍSPĚVKY in: Čes. svět (1916); Lit. rozhledy (1927); *Naše kniha* (od 1920); *Ženské listy*; *Ženský obzor* (1932). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Pohádka o skřítkovi Štěstí a jiné (b. d., 1916; 1919 in *Království víl a skřítků*); *Šla duší láska...* (PP 1918); *Království víl a skřítků* (pohádky, 1919); *Pohádkový sen* (pohádky, 1920); *Novoroční pozdrav* (B 1921, jednolíst); *Pěšinky se rozcházejí* (PP 1922); *Vyznání* (BB 1922, bibliof.); *Nejtěžší oběť* (D 1922); *Intimní chvíle* (BB 1923, bibliof.); *Pohádka o vánoční hvězdě* (D pro ml., b. d., 1923); *Básně bla-*

hopřejné (1963, bibliof.). ■ REDIGOVAL *časopis*: *Zábavné listy* (1919). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: *Květy pohádek* (1923). ■

LITERATURA: ● ref. Pohádka o skřítkovi Štěstí a jiné: an., NR 1, 1916/17, s. 56; G. P. (Pallas), *Zlatá Praha* 35, 1917/18, s. 144 ●; K. H. (Hikl): ref. *Šla duší láska...*, *Naše doba* 26, 1918/19, s. 783; ● ref. *Království víl a skřítků*: an., *Zlatá Praha* 37, 1919/20, s. 111; -och- (F. S. Procházka), *Zvon* 20, 1919/20, s. 670 ●; ● ref. *Pěšinky se rozcházejí*: an., *Vlast* 38, 1921/22, s. 332; -btk- (V. Brtník), *Zvon* 22, 1921/22, s. 434 ●; ● ref. *Království víl a skřítků* (2. vyd.): E. V. (Vlasák), NO 12. 12. 1930; an., *Úhor* 1930, s. 208; V. F. S. (Suk), *Střední škola* 1931, s. 253 ●; -jhm-: ref. *Víla Slověnka a zlý král Germon* (dramatizace Š. pohádky A. Suchardovou-Brichovou), *Loutková scéna* 2, 1945/46, č. 2; B. M. (Mach): ref. *Pohádka o vánoční hvězdě* (nová insc.), *Škola a kultura* 1948, s. 24; A. Chvála in E. J. Š.: *Básně blahopřejné* (1963).

sm

Maryša Šárecká

* 6. 12. 1890 Praha

† 15. 10. 1958 Praha

Básnířka a prozaička, překladatelka z francouzštiny, autorka kulturněhistorických statí.

VI. jm. Marie Bosáčková, provd. Radoňová. Podepisovala se i M. B. (M. R.) Šárecká, M. Radoňová-Šárecká, M. Šárecká-Radoňová. Pseudonym zvolila podle pražského údolí *Divoká Šárka*. – Otec byl učitel, později ředitel obecné a měšťanské školy u sv. Vojtěcha v Praze. Š. studovala dívčí reálné gymnázium *Minerva* (do 1908), poté vykonala státní zkoušky z francouzštiny, angličtiny a italštiny a stala se učitelkou jazyků. Její soukromou učitelkou hudby byla H. Konrádová (matka E. Konráda), která inspirovala řadu Š. námětů z české vlastenecké společnosti 19. století. Názorově Š. hluboce ovlivnilo přátelství s A. Breskou a A. Mackem. 1917 onemocněla závažnou nervovou chorobou. 1921 se provdala za kontraadmirála bývalého rakousko-uherského loďstva, s nímž podnikla řadu cest po Evropě i do zámoří. 1920–39 byla úřednicí ministerstva zahraničních věcí; podílela se zde na vydávání informačního bulletinu *Gazette de Prague* a pracovala v překladatelském oddělení, jež 1933–38 vedla. 1938 byla jmenována odborovým radou. 1939 byla poslána do výslužby. Po válce se na ministerstvo vrátila a posléze pra-